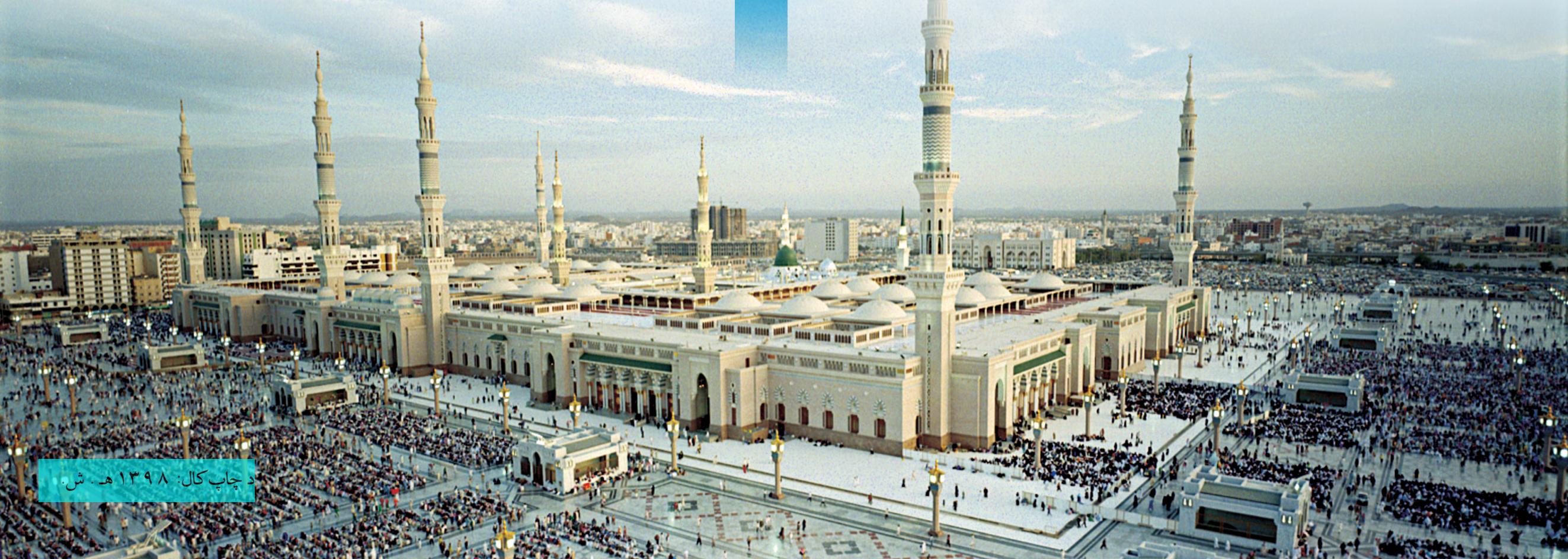

د پوهنې وزارت

اسلامي بسوونه او روزنه

اووم تولگی

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د توري
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دی
براھوي دی، ټزلاش دی
دا هېواد به تل څلپري
په سينه کې د آسیا به
نوم د حق مودی رهبر

داعزت د هر افغان دی
هر بچي يې قهرمان دی
د بلوځو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیريان، نورستانیان
هم ايماق، هم پشه يان
لكه لمړ پرشنه آسمان
لكه زره وي جاويдан
وايو الله اکبر وايو الله اکبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د پوهنې وزارت

اسلامي بنوونه او روزنه

اړووم تولګي

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ ش.

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: اسلامي نسونه او روزنه

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د اسلامي نسونې او روزنې دیپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفین

ادیت کوونکۍ: د پښتو ژبې د ادیت دیپارتمنت غږي

ټولگۍ: اووم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکۍ: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تأليف لوی ریاست

څېروونکۍ: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوی ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپ خونه:

برپېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دي. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغروونکو سره قانوني چلنډکېږي.

د پوهنې ۵ وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او بنونکي خدای ﷺ شکر په خای کوو، چې مور ته يې ژوند رابنلي، او د لوست او لیک له نعمت خخه يې برخمن کري يو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفى ﷺ چې الهي لومنې پیغام ورته (لوستل) و، درود وايو.

خنګه چې ټولو ته بنکاره ده ۱۳۹۷ هجري لميز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هپواد بنونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. بنونکي، زده کونکي، کتاب، بنونځي، اداره او د والدينو شوراګانې د هپواد د پوهنې نظام شپرگونې بنسټيز عناصر بلل کيري، چې د هپواد د بنونې او روزني په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هپواد په بنونيز نظام کې د دودې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دي.

له همدي امله د بنونيز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لوړې ټوبونو خخه دي. همدارنګه په بنونځيو، مدرسوا او ټولو دولتي او خصوصي بنونيزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې خای لري. مور په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د بنونې او روزنې اساسی اهدافو ته رسیدلی نشو.

پورتنيو موخو ته د رسپدو او د اغېنزاک بنونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هپواد له ټولو زړه سواندو بنونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو خخه په درناوي هيله کوم، چې د هپواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېر دلو کې، هیڅ دول هڅه او هاند ونه سېموي، او د ډوھ فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوشښ وکړي. هره ورڅ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤوليت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کري، چې دن ورڅي گران زده کونکي به سبا د ډوھ پرمختالي افغانستان معماران، او د تولنې متمند او ګټور او سپیدونکي وي.

همدا راز له خورو زده کونکو خخه، چې د هپواد ارزښتناکه پانګه ده، غونښته لرم، خو له هر فرصت خخه ګټه پورته کري، او د زده کري په پروسه کې د خيرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او بنونکو ته په درناوي سره، له تدریس خخه بنه او اغېنزاکه استفاده وکړي.

په پاي کې د بنونې او روزنې له ټولو پوهانو او د بنونيز نصاب له مسلکي همکارانو خخه، چې د دې کتاب په ليکلو او چمتو کولو کې يې نه ستري ګډونکي هلي خلې کري دي، منه کوم، او د لوی خدای ﷺ له دربار خخه دوى ته په دې سېیځلې او انسان جورونکي هڅي کې بریا غواړم.

د معاري او پرمختالي بنونيز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وګړي ې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر
دكتور محمد ميرويس بلخي

د لوستونو شمېرې

د درس شمېرە	عنوان	مختصر
لومړۍ لوست	د حديث شريف د علم پېژندنه	۱
دویم لوست	د حديث شريف تدوين	۴
درېم لوست	نیت او اخلاق	۶
څلورم لوست	خبر غوبښته	۱۰
پنځم لوست	د مسلمان په وړاندې د مسلمان مسئولیت	۱۲
شپرم لوست	نيک اخلاق	۱۶
اووم لوست	شفقت او مهرباني	۱۸
اتم لوست	طهارت (پاکوالی)	۲۰
نهم لوست	استنجا او نجاست	۲۲
لسم لوست	اودس	۲۴
یوولسم لوست	تیمم	۲۷
دولسم لوست	صلاته (لمونځ)	۳۰
دیارلسم لوست	آذان او اقامت	۳۴
څوارلسم لوست	دلماڭه شرطونه	۳۸
پنځلسم لوست	دلماڭه واجبات او سنتونه	۴۰
شیارلسم لوست	دلماڭه د ادا کولو طریقه	۴۴
اوولسم لوست	وتر او سنت لمونځونه	۴۸
اتلسم لوست	تروابع لمونځ او قضابې لمونځونه	۵۰
نولسم لوست	دلماڭه مفسدات او مکروهات	۵۲
شلم لوست	دلماڭه متفرقه مسایل	۵۴
یووشتمن لوست	دناروغ او مسافر لمونځ	۵۸
دوه ویشتمن لوست	د سیرت النبی ارزښت	۶۰
درویشتمن لوست	نبوی سیرت او تاریخ	۶۴
څلورووشتمن لوست	له اسلام خڅه وړاندې د جزیره العرب حالت	۶۸
پنځه ویشتمن لوست	له اسلام خڅه د مځه د عربو حالت	۷۲
شپرووشتمن لوست	د ېغمبر اکرم (صلی الله علیه وسلم) نسب	۷۶

د درس شمېره	عنوان	مخ
اووه ويشتم لوست	دنبي کريم (صلی الله علیه وسلم) میلاد	۸۲
انه ويشتم لوست	محمد ﷺ دخواني په درشل کي	۸۵
نه ويشتم لوست	دکعبی شریفی جورول	۸۹
دېرشم لوست	دنبوت او رسالت په سیوري کي	۹۵
یودېرشم لوست	دوخي دننزل ادامه	۱۰۱
دوه دېرشم لوست	خدیجہ (رضی الله عنها)	۱۰۳
دری دېرشم لوست	پته بلنه(سری دعوت)	۱۰۵
څلور دېرشم لوست	دارالارقم (د رهبری مرکز)	۱۰۷
پنځه دېرشم لوست	ایمان او ثبات	۱۰۹
شېر دېرشم لوست	دېتیم پالنه	۱۱۱
اووه دېرشم لوست	مرسته او کومک	۱۱۳
انه دېرشم لوست	د مسلمان پېژندنه	۱۱۷
نه دېرشم لوست	د اسلام پنځه بناوې	۱۱۹
څلويښتم لوست	حیاء	۱۲۳
یوڅلويښتم لوست	پېشه بي توکي	۱۲۰
دوه څلويښتم لوست	د جماعت لموئنج	۱۲۷
دری څلويښتم لوست	د جمعي او اخترونو لموئونه	۱۲۹
څلور څلويښتم لوست	د کسوف ، خسوف او استسقاء لموئونه	۱۳۳
پنځه څلويښتم لوست	د جنازي احکام	۱۳۵
شېر څلويښتم لوست	د میت لمبول او ورباندي د جنازي لموئنج کول	۱۳۷
اووه څلويښتم لوست	زکات	۱۴۱
انه څلويښتم لوست	د خارویو زکات	۱۴۰
نه څلويښتم لوست	د فصلونو او مېبوو زکات	۱۴۹
پنځوسم لوست	حج	۱۵۳
یو پنځوسم لوست	د حج فرایض او واجبات	۱۵۶
دوه پنځوسم لوست	د حج دولونه	۱۶۰
دری پنځوسم لوست	د حج متفرقه مسایل	۱۶۲

د حدیث شریف د علم پېژندنه

حدیث شریف چې د اسلامي شریعت دویم مصدر دی، نو پدې باید و پوهېرو چې کوم علم د پیغمبر ﷺ له سنتو خخه بحث کوي. هغې ته د حدیث شریف علم ويل کېږي.

د حدیثو د علم تعريف، موضوع او غرض

د حدیث د علم تعريف: (حدیث) په لغت کې: خبرو او هر نوي منځ ته راغلي شي ته وايي. او په اصطلاح کې له هغه علم خخه عبارت دی چې د پیغمبر ﷺ قول فعل، او تقریر د متن او سند له لحاظه څېږي.

د حدیث د علم موضوع: د پیغمبر ﷺ وينا، کړنہ او تقریر دی.

د حدیث د علم غرض: د پیغمبر ﷺ رینتنې پیروی ده چې په دواړو جهانونو کې د انسان د سعادت او نیکمرغی لامل ګرځي.

فعالیت

زده کوونکي دې په ډله ییزه توګه د بنوونکي په ملتیا د حدیث د علم د موضوع او غرض تر منځ د توپیر په اړه بحث او مباحثه وکړي.

د حدیث د علم له ټینو اصطلاحاتو سره اشنايی:

۱- **تقریر:** له تقریر خخه مطلب دا دی چې یو یا خو تنو اصحابو یوکار سرته رسولی وي او یا یې کومه خبره کړي وي او پیغمبر ﷺ په هغه باندې له پوهیللو وروسته د هغه په باره کې چوپتیا اختيار کړي وي.

۲- **صحابي:** هغه خوک دی چې پیغمبر ﷺ یې ليدلى، ايمان یې پري راوري او د ايمان په حالت کې وفات شوي وي.

۳- **تابعی:** هغه خوک دی چې د اسلام په حالت کې یې له صحابي سره ملاقات شوي وي او په همدي حالت کې وفات شوي وي.
حدیث شریف دوہ برخی لري:

الف- متن: له هغو الفاظو خخه عبارت دی چې د پیغمبر ﷺ له ویناواو، کړنو او تقریر خخه حکایت کوي.

ب- سند: د حدیث راویانو د نمونو له لږی خخه عبارت دی.

فعالیت

• زده کوونکي دې په ډله یېز ډول د لوست د اصطلاحاتو په باره کې له یو بل خخه و پوبنټي.

د حدیث شریف ډولونه
حدیث د راویانو د شمیر له مخې په درې ډوله دی:
متواتر، مشهور او آحاد.

۱- متواتر حدیث
هغه حدیث ته ويل کېږي چې د راویانو شمیر یې دومره زیات وي چې اتفاق کول یې په دروغو محال او غير ممکن وي.
د متواتر حدیث شرطونه:

الف: د راویانو شمیر یې زیات وي.
ب: د راویانو اتفاق کول یې په دروغو محال وي.

ج: د راویانو شمیری په ټولو طبقو کې د تواتر له اندازې کم نه وي.

۲- مشهور حدیث

هغه حدیث ته ویل کېږي چې د پیغمبر ﷺ په زمانه کې په راویانو شمېرکم وي خو د تابعینو په زمانه کې مشهور شوی وي او د راویانو شمیری په ټولو طبقو کې د تواتر اندازې ته نه وي رسیدلی.

۳- آحاد

له هغه حدیث خخه عبارت دی چې د راویانو شمیری په د مشهور اندازې ته نه وي رسیدلی او یا دا چې د مشهور حدیث ټول شرطونه پکې پوره نه وي.

فعالیت

- زده کوونکي دې د متواتر حدیث فرق له مشهور او آحاد سره په ډلیز ډول بیان کړي.

ارزوونه

۱- د حدیث د علم تعريف، موضوع او غرض بیان کړئ.

۲- متواتر حدیث تعريف او شرطونه یې بیان کړئ.

۳- مشهور او آحاد حدیث بیان کړئ.

کورنۍ دندہ

زده کوونکې دې د حدیث لغوي او اصطلاحي تعريف په خپلو کتابچو کې ولکي او تکرار یې کړي او دا چې صحابي او تابعي خوک دي؟

د حديث شريف تدوين

په لومړي لوست کې مو د حديث د علم او د هغه د اقسامو په اړه معلومات ترلاسه کړل، په دې لوست کې به د احاديثو د راټولولو او لیکلو په هکله خبرې وکړو. آیا تاسو پوهېږئ چې خرنګه احاديث راټول شوي او لیکل شوي دي؟

لومړۍ مرحله

اصحابو کرامو به د پیغمبر ﷺ په ژوند کې هغه ټولې خبرې، کړنې او تقریرونه زده کول، عمل او استدلال به یې ورباندي کاوه او خینې اصحابو سریره پر دې لیکل هم.

خود پیغمبر ﷺ له رحلت خخه وروسته خینو اصحابو ته دا احساس پیدا شو چې نبوی احاديث باید ولیکل شي، ترڅو د احاديثو حفاظت او ساتنه وشي، په همدي خاطر د احاديثو د لیکلو لړې پیل شوه. د احاديثو د تدوين لومړۍ مرحله د اصحابو په دور کې د پیغمبر ﷺ له وفات خخه وروسته پیل شوه او همدا د احاديثو د لیکلو لومړۍ پړاوو.

فعالیت

- زده کونکي دې د تدوين د معنا او د احاديثو د تدوين د پیل په اړه په خپلوكې سره بحث وکړي.

په رسمي ډول د احاديثو د تدوين دویمه مرحله

کله چې حضرت عمر بن عبدالعزیز د هجرت په (۹۹) کال د مسلمانانو خلیفه شو؛ تصمیم یې ونیو ترڅو احاديث جمع او تدوين کړي او په دې کارکې یې دوه هدفونه په نظر کې وو چې په لاندې ډول دي:

۱. دا چې په نبوی احاديثو کې دروغ ګډ نه شي

کله چې اسلامي فتوحات زیبات شول او د مختلفو ادیانو خلک د اسلام په دین مشرف شول د دې وبره پیدا شو چې د اسلام دبمنې دلې د پیغمبر ﷺ په احاديثو کې لاسوهنه

ونه کرپي او له خانه جور شوي احاديث د پيغمبر ﷺ په احاديثو کې ورگاه نه کرپي.

۲. چې نبوی احاديث ضایع نه شي

د وخت په تيريلو او د اصحابو د شهادت او وفات له کبله، د دي ويره وه چې نبوی احاديث به له منځه لار شي بناء د مسلمانانو خليفه عمر بن عبدالعزيز خپلو واليانو ته، چې د هغوي له جملې خخه محمد بن عمروين الحزم ته چې د مدینې منوري والي و، دنده ورکړه چې د وخت مشهور عالم محمد بن شهاب الزهري په مرسته نبوی احاديث راټول او د کتاب په شکل کې ولیکي. دغه کاريواځي په مدینه منوره کې نه، بلکې ډپرو علماءو په مکه، عراق، بصره او کوفه کې د دي کار په سرته رسولو کې برخه واخیسته. له دي وروسته د نبوی احاديثو د راټولولو او تدوين کار دوام وموند او ټول احاديث په خورا غټه کتابونو کې تاليف شول چې مشهور کتابونه يې په لاندې ډول دي:

د وفات نېټه	د ليکونکي نوم او د تولد نېټه	د کتاب نوم	شمېره
۲۵۶ هـ	محمد بن اسماعيل بخاري (رح) ۱۹۴ هـ	صحیح البخاری	۱
۲۶۱ هـ	مسلم بن حجاج نیشاپوری (رح) ۲۰۴ هـ	صحیح مسلم	۲
۲۷۹ هـ	محمد بن عیسی ترمذی (رح) ۲۰۹ هـ	جامع ترمذی	۳
۲۷۵ هـ	سلیمان بن اشعث سجستانی (رح) ۲۰۲ هـ	سنن نسایی	۴
۲۷۳ هـ	محمد بن یزید قزوینی (رح) ۲۰۹ هـ	سنن ابن ماجه	۵
۳۰۳ هـ	احمد بن شعیب نسایی (رح) ۲۱۰ هـ	سنن ابو داود	۶

* دغه فقره اضافي معلومات دي، د زده کوونکو لپاره په امتحان کې شامل نه دي.

ارزونه

- آيا د احاديثو تدوين د پيغمبر ﷺ په زمانه کې موجود و؟
- د کوم خليفه په وخت کې د احاديثو تدوين پیل شو؟
- د احاديثو د مشهورو کتابونو نومونه ولیکي.

کورني دنده

د احاديثو د تدوين او د هغود د سترو علماءو په اړه خپل معلومات ولیکي.

نپت او اخلاص

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنَّا أَلْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّا لِكُلِّ أَمْرٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ أَمْرًا تَبَرَّزُ جُهَادُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ». [متفق عليه]
د راوی پیژندنه

نوم مبارڪ بې عمر، د پلار نوم بې (خطاب) کنيه بې (ابوحفص) او لقب بې (فاروق) دى. د مسلمانانو دويم خليفه دى. له بعثت خخه تقریباً (۳۰) کاله د مخه زیربىدى، او د نبوت په شپرم کال په اسلام مشرف شوي او له برکته بې اسلام او مسلمانانو قوت وموند.

د ده د خلافت په دوران کې شام، مصر، فلسطين، بيت المقدس او عراق فتح شول، د هجرت په (۲۳) کال دیوه مجوسي غلام له خوا چې ابوئلؤ نوميده، پداسې حال کې چې د سهار د لمانځه په امامت ولارو، په خنجر ووهل شو او د (۶۳) کلنۍ په عمر په شهادت ورسید. وروسته د پیغمبر ﷺ او ابویکر صديق ؓ ترڅنګ خاورو ته وسپارل شو.

فعاليت

- زده کونکي دې، دراشدو خلفاوو د نومونو او په ځانګړې توګه د حضرت عمر (رضي الله عنه) په باره کې، په ډله یېز ډول بحث او مباحثه وکړي.

د کلمو معنا

١. النیّات: د (نیت) جمع ده، قصد او ارادې ته وايي.
٢. نَوْى: نیت يې وکړ.
٣. امْرَأَةٌ: بنځه.
٤. اُمْرَىءٌ: کس (نروي او که بنځه)
٥. يُصِيبُهَا: لاس ته يې راوري.
٦. هَاجَرَ: هجرت يې وکړ.

د حديث شريف معنا

له حضرت عمر رضي الله عنه خخه روایت دی، فرمایي: ما له رسول الله صلوات الله عليه وسلم خخه واوريدل چې وېي فرمایيل: ټول اعمال یواځې له نیت سره تراو لري او بس.
هر چاته به هغه خخه وي چې نیت يې کړي وي. که یو چا د الله او د الله د رسول د رضا او خوبنۍ لپاره هجرت وکړ؛ نو هجرت يې د الله تعالى او د الله د رسول لپاره دی، يعني الله تعالى به ورته پرې اجر او ثواب ورکوي.
او که يې هجرت د دنیا د لاس ته راولپولپاره کړي وي چې هغه لاس ته راوري او یا يې هجرت له بنځې سره د نکاح په خاطر کړي وي چې نکاح ورسره وکړي نو په حقیقت کې يې هجرت د هماغه خه لپاره دی چې نیت يې ورته کړي وي.

د نیت معنا او هدف

(نیت) په لغت کې د زړه قصد او ارادې ته وايي. په پورتنې حديث شريف کې له نیت خخه مقصد هغه هدف دی چې ورته د رسپدلو په خاطر انسان کار کوي او نیت عبادت له عادت خخه جلا کوي.

د حدیث شریف حکمت

په کومه ټولنه کې چې وګړي د نیکو کارونو په سرته رسولو کې ریاکاري کوي او په باطن کې د هغه خلاف نیت لري، په دې سره د خلکو په منځ کې دوکه، چل، دروغ وبل، بې اعتمادي او نفاق پیدا کېږي.

خود دې پر خلاف په کومه ټولنه کې چې وګړي د خدای جللله د رضا په خاطر نیک کارونه سرته رسوي، ریښتینولی، سپېڅلتیا، مینه او اعتماد رامنځ ته کېږي، نو لازمه ده چې مسلمانان د خدای تعالي د رضا د لاس ته راولو لپاره په ټولو کارونو کې د نیت پاکوالی ته پام وکړي او وهڅول شي.

فعالیت

- زده کونکي دې، په ډله یېز ډول د بنوونکي په مرسته د ریا ضررونه او د اخلاص گټې بیان کړي.

د حدیث شریف گټې:

- ۱- د نیت اهمیت: الله تعالی ته یواحې هغه عمل قبول او د ارزښت وړ دې چې په بنه نیت یعنې یواحې ده د رضا لپاره پیل شوی وي.
- ۲- دریا ضرر: هر کار چې دریا په خاطر تر سره شوی وي نه یواحې دا چې الله تعالی ته قبول نه دې، بلکې گناه ګفل کېږي.
- ۳- هجرت: له مکې مکرمې خخه مدینې منورې ته هجرت کول ډېر خطرناک او ګران کار او د متعهد مسلمان یوه نښه وه، خو بیا هم ثواب او اجر یې په نیت پورې تړلې دې، که چېږې هجرت د الله تعالی د رضا د لاس ته راولو لپاره وي؛ ثواب لري او که چېږې د دنیوی کارونو په خاطر وي، اجر او ثواب نه لري.

ارزوونه

- ۱- د اعمالو ثواب په خه پورې اړه لري؟
- ۲- د حديث معنا بيان کړئ.
- ۳- د ریا او ئان بشودنې زیانونه خه دي؟

کورنۍ دنده

- ۱- د دې لوست حديث له ژبارې سره ولیکي.
- ۲- د حديث دغه عبارت (إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرٍ مَا نَوَى) ياد کړئ.

خپر غوبښنه

عن أبي حَمْزَةَ أَنَسَ بْنَ مَالِكَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ خَادِمُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ». [متفق عليه]
د راوی پېژندنه

نوم یې انس بن مالک، د انصارو له جملې خخه یو جلیل القدر صحابي دی، پوره لس کاله یې درسول الله په خدمت کې تېرکړي دی او د فقهاءوو صحابه وو له جملې خخه دی. پیغمبر ﷺ ورته داسې دعا کړي ده چې عمر دې اوږد، په مال او اولادکې دې برکت شه او جنت دې نصيب شه. نومورپی صحابي د هجرت په (۹۳) کال وفات شوي دی.

د کلمو معنا

نشي کېدای یو له تاسو پوره مؤمن:	لا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ:
ترخو خوبن کړي د خپل ورور لپاره:	حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ:
هغه خه چې ځان ته یې خوبنوي.	مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ:

د حدیث شریف معنا

له حضرت انس (رضي الله عنه) خخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ و فرمایل:
هیڅوک د پوره ايمان خاوند کیدای نشي ترخو خپل مسلمان ورور ته هغه خه خوبن کړي، کوم چې ځان ته یې خوبنوي.

د حدیث شریف حکمت

د کومې ټولنې وګړي چې خیر غوبښونکي او د خير رسونې په فکر کې وي او د داسې ژوند په هڅه کې وي چې یو له بل سره بنيګنه وکړي، ټولنیزو ګټو ته پکې پاملننه وشي او هیڅکله ټولنیزې ګټې د شخصي ګټو قرباني نه شي، نو له هر اړخه به یوه قوي او پیاوړې ټولنې وي.

خوکه وګړي یې ځان غوبښونکي وي، ځان ته د ګټې او نورو ته د ضرر رسولو په هڅه کې وي، په دې صورت کې به په دغه ټولنې کې دېنمني، کينې او حسد ځای نيسې.

نو په کار ده چې په مسلمانانو کې، نورو ته د خیر رسولو احساس را ژوندی او ټول دېته و هڅول شي. له منفعت طلبی، څان غوبښتني او د شخصي ګټو لپاره د عامه ګټو له قرباني کولو څخه منعه کړای شي.

فعاليت

- زده کونکي دې په ډله یيز ډول د خیر غوبښتني ګټو او د څان غوبښتني ضررونه بیان کړي.

د حدیث شریف ګټو:

1. له څان غوبښتني څخه ډډه کول: هغه څان غوبښتونکي انسان چې خپلې ګټو د نورو په ضرر کې لټوي، کامل مسلمان نه دی.
2. د ايمان کمال: د یو مسلمان ايمان هغه وخت پوره کېږي چې د نورو لپاره هم خيرغوبښتونکي وي.
3. مؤمن د مؤمن ورور دي: د یو مسلمان اړیکې له بل مسلمان سره له نسبی ورورګلوی څخه ډېرې پیاوړې وي.
4. په خیر غوبښتني باندې ټینګار: پیغمبر ﷺ په دې حدیث شریف کې مسلمانان خيرغوبښتني ته رابللي او له څان غوبښتني څخه یې منع کړي دي.

ارزوونه

- 1- د حدیث دګټو په اړه خپل معلومات ووایاست.
- 2- نورو ته له خیر غوبښتني څخه مقصد خه دي؟ له مثال سره یې بیان کړئ.
- 3- د حدیث شریف معنا بیان کړئ.

کورنۍ دنده

- 1- د خیر غوبښتني د اهمیت په باره کې، یوه مقاله ولیکو چې له پنځو کربنو څخه کمه نه وي.
- 2- پورتنی حدیث شریف حفظ کړئ.

د مسلمان په وړاندې د مسلمان مسؤولیت

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ، التَّقْوَىٰ هَا هُنَا (وَيُشَيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ) بِحَسْبِ اْمْرِيٍّ مِّن الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمِ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ». [رواه مسلم]

د راوی پېژندنه

نوم یې عبدالرحمن بن صخر الدوسی، لقب یې (ابوهیره) او د هجرت په اووم کال مسلمان شوی دی. ډېره موډه یې د پیغمبر ﷺ خدمت کري، له همدي امله یې له رسول الله ﷺ خخه گن شمير احاديث روایت کري دي. دغه جليل القدر صحابي په تقوی او پرهیزگاري مشهور او د لور دکاوت خاوند او د هجرت په (۵۸) کال کې وفات شوی دي.

د کلمو معنا

- ۱- لَا يَظْلِمُهُ: پر هغه ظلم نه کوي.
- ۲- وَلَا يَخْذُلُهُ: او هغه یې ملات پنه پرېږدي.
- ۳- وَلَا يَحْقِرُهُ: او هغه نه سپکوي.
- ۴- التَّقْوَىٰ: پرهیزگاري.
- ۵- بِحَسْبِ اْمْرِيٍّ: بس ده یو انسان ته.
- ۶- عِرْضُهُ: ناموس، عزت، آبرو.

د حدیث شریف معنا

له ابوهیره صلی اللہ علیہ وسلم خخه روایت دی چې پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم وفرمایل:

مسلمان د مسلمان ورور دی، نه په خپله ورباندې ظلم کوي او نه یې د مظلومیت پر مهال بې ملاترې پرپردی او نه هغه سپکوی. د حدیث راوی ابوهیره صلی اللہ علیہ وسلم وايی چې په دې وخت کې پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم خپلې سینې ته اشاره وکړه او درې خلپې یې وفرمایل: تقوی په دې ځای کې ده، د یو چا د بدوالی لپاره همداکافی ده چې خپل مسلمان ورور سپک کړي او د هر مسلمان وينه، مال او آبرو پر بل مسلمان باندې حرام دی.

فعالیت

- زده کوونکي دې د دې حدیث شریف په اړه مباحثه وکړي.

د حدیث شریف حکمت

ورور ګلوی، مرسته، یوبل ته درناوی د نورو خلکو پر نفس، مال او آبرو له ظلم او تیری خخه څان ساتل، له مظلوم خخه دفاع او له الله تعالی خخه وبره، د یوې سالمې ټولنې له اساساتو خخه دي او له دې پرته په ټولنه کې د نظم راوستل اصلاً ممکن نه دي. څکه خو پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم په خپلو (جوامع الکلم) عبارتونو کې، پورتنې پراخه مفاهیم او مطالب بیان کړي دي.

د حدیث شریف گتې:

- ۱- اسلامي ورور گلوي: يو مسلمان د بل مسلمان ورور دى، البته نارينه د نورو ورونه او بشئينه د نورو خويندي گنيل كېري، كله چې ټول سره ورونه او خويندي شول؛ نو لازمه ده هغه حقوق او وجایب چې ورونه او خويندي يې يو د بل په ورلاندي لري، د خپل توان په اندازه رعایت کري.
- ۲- د ظلم حراموالی: ظلم د حق پايمالولو ته وايي، هر ډول تيري او ناحقه لاس وهنې په کې شامليري، ظلم که په هر رنګ او هره بهانه وي؛ حرام دى.
- ۳- له مظلوم څخه دفاع کول: مسلمان ته نه بنائي چې خپل مسلمان ورور د مظلوميت پر مهال یواحې پربېدي، بلکې ملاتېرې ورباندي لازم دى.
- ۴- له سپکاوي څخه منع: د نورو سپکاوي او ذليلول حرام دى.
- ۵- د نورو درناوی: مسلمان باید د نورو درناوی وکړي ترڅو هغوي يې هم درناوی وکړي.
- ۶- اصلی تقوا باطنی تقوا ده: حکمه چې که چېږي په باطن کې له الله تعالى څخه ویره نه وي؛ د انسان ټول کارونه په ریا او نفاق بدلهږي.
- ۷- تر ټولو لوی شر: د مسلمان ورور سپکاوي دى.
- ۸- د نورو پر نفس تېرى کول حرام دى: پر نفس باندي د تجاوز ټول ډولونه، لکه: وژل، تعذیبول، وهل او تکول او له یو بل سره جنګ کول په اسلامي ټولنه کې حرام دى.
- ۹- د نورو پر مال تېرى کول حرام دى: د نورو پر مال، حقوقنو او ګټو باندي هر ډول تېرى کول په اسلامي ټولنه کې حرام دى.
- ۱۰- د نورو خلکو پر آبرو او عزت تيری کول حرام دى: په اسلامي ټولنه کې د انسانانو آبرو، عزت او عفت خوندي وي او هر ډول تېرى ورباندي حرام او ناروا دى.

- ۱- مسلمانان په خپلوکي يود بل پر وراندي خه مسؤوليتونه لري؟
- ۲- لاندي عبارتونه تكميل کړي:
«الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا..... وَلَا..... وَلَا يَحْقِرُهُ».«كُلُّ مُسْلِمٍ عَلَى مُسْلِمٍ حَرَامٌ..... وَ..... وَعِرْضُهُ».

- ۱- د دي لوست حديث له معنا سره ولیکئ.
- ۲- لاندي عبارتونه په يادو زده کړي:
«الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ».«كُلُّ مُسْلِمٍ عَلَى مُسْلِمٍ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ».

نېک اخلاق

عَن النَّوَاسِ بْنِ سَمْعَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الْبَرِّ وَالْإِثْمِ؟ قَالَ: «الْبَرُّ حُسْنُ الْخُلُقُ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطْلُعَ عَلَيْهِ النَّاسُ» [رواه مسلم]
د راوي پیژندنه

نوم یې نواس د سمعان زوي او له شامي راويانو خخه دی چې په مدینه منوره کې اوسيده. اووه لس (۱۷) حدیثونه یې له پیغمبر ﷺ خخه روایت کړي او د هجرت په (۵۰) کال کې وفات شوي دی.

د کلمو معنا

- ۱- الْبَرُّ: نېکي.
- ۲- حُسْنُ الْخُلُقُ: نېک اخلاق.
- ۳- الْإِثْمُ: ګناه.
- ۴- مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ: هغه خه چې په زړه کې دي شک پیدا کړي.
- ۵- كَرِهْتَ: بد و ګنې.
- ۶- يَطْلُعَ: خبر شي.

د حدیث شریف معنا

حضرت نواس بن سمعان (رض) وايي چې ماله پیغمبر ﷺ خخه د نېک عمل او ګناه په اړه پوبنتنه وکړه. حضرت محمد (صلی الله علیہ وسلم) و فرمایل: نېک عمل بنه خوي دي او ګناه هغه ده چې په زړه کې دي شک پیدا کړي او دا نه خوبنوي چې خلک پرې خبر شي.

فعاليت

- زده کونکي دي د نېکو اخلاقو مثالونه په ډله یېز ډول بیان کړي.

د حديث شريف حكمت

د اسلام د ستر پيغمبر ﷺ لاربنوونې، د مسلمان تريستي سطحه دومره لوپوي چې زره يې کاملاً پاکېري د هغه د ژوند هر حرکت نېک اخلاق تميشلوي او ورو ورو په مسلمان کې داسي يو قوت پيدا کوي چې پرته له بهرنې فشار خخه په خپله له بدو اعمالو خخه ډډه کوي او هېڅکله پدي هڅه کې نه وي چې خرنګه د قانون او نظام له منګولو خخه خان وړغوري.

فعاليت

- زده کونکي دي د بنو اخلاقو گټې او د بدومه اخلاقو د ضررونو په هکله بحث او خبرې وکړي.

د حديث شريف گتې:

- بنه اخلاق د ټولو نیکيو بنست دی، ځکه چې بنه اخلاق انسان نیکي او دوستي ته رابولي او له بدیو خخه يې منع کوي او بد اخلاق يې دېښمني او اختلاف ته را بولي.
- ګناه خه شی ده؟ هر هغه کار چې پاک نفس يې په کولو شرمېري او نه غواړي چې خلک ورباندي خبر شي، ګناه بلل کېږي.
- ګناه فطرتا مبغوض عمل دی: ګناه هغه ناوړه عمل دی چې حتی مرتکب يې هم نه غواړي چې خلک ورباندي خبر شي.

ارزوونه

- د پورتني حديث شريف معنا او د راوي پيژندنه بيان کړئ.
- لاندې کلمې معنا کړئ:
الْبِرُّ.....حُسْنُ الْخُلُقِ.....الاْثْمُ.....مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ:.....
- د ټولنې په اصلاح کولو کې نېک اخلاق خه رول لري؟

کورني دنده

دې لوست حديث شريف له معنا سره ولیکۍ.

شفقت او مهرباني

عن عبد الله بن عمرو بن العاص (رضي الله عنهما) أنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الرَّاحِمُونَ يَرَحِمُهُمُ الرَّحْمَنُ، ارْجُمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ، يَرَحِمُكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ». [رواه ابو داود والترمذی]

دراوي پيژندنه

نوم یې عبدالله د پلار نوم یې عمرو و، زوی او پلار دواړه صحابه وو، خورا عالم او فاضل و، د قرآن عظيم الشان له مشهورو قاريانو خخه و، دېږ احاديث یې له پيغمبر (صلی الله عليه وسلم) خخه روایت کړي دي او د هجرت په (۶۵) کال وفات شوی دي.

د کلمو معنا

- ١- الرَّاحِمُونَ: رحم کوونکي.
- ٢- ارْجُمُوا: رحم وکړئ.
- ٣- يَرَحِمُكُمْ: پرتا سوبه رحم وکړي.
- ٤- مَنْ فِي الْأَرْضِ: خوک چې په خمکه کې دي.
- ٥- مَنْ فِي السَّمَاءِ: هغه ذات چې له تاسو بردي.

د حدیث شریف معنا

له حضرت عبدالله بن عمرو خخه روایت دی چې پيغمبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و فرمایل: رحم کوونکو باندې الله تعالى رحم کوي، نو تاسي په ټولو هغه ژونديو چې په خمکه ژوند کوي، رحم وکړئ ترڅو هغه ذات چې بر دي، پرتا سو رحم وکړي.

د حدیث شریف حکمت

مهرباني او زړه سوی چې د اخلاقو یوه مهمه ستن ده، یوه دا سې رسی ده چې ټول موجودات یې سره تړلي او یو له بل سره یې مرستې او غمخواری ته او کړي دي، د زړه له سختي، ېږي رحمي او د نورو په حق کې له تېږي کولو خخه یې لري ساتي. له بل پلوه پر مخلوقاتو باندې په شفقت او ترحم سره، بنده د الله جل جلاله له قهر او غصب خخه په امان کې وي چې په نتیجه کې ټول مخلوقات د آرامي او اطمینان په فضاء

کې خېل ژوند تېروي، بناءً كە د يوپى تولنى وڭرىي يو پر بل مهرىيانه وي، کارونه بە يې پە آسانى سره مخ پر وړاندې خې، ستۇنزاپى بە يې حل وي او دېمىنى، د زړه بدوالى او كېنى بە يې پە محبت او مينه بدلىپري.

د حديث شريف گتې:

- 1- رحمت او مهرىاني: مهرىاني د الله تعالى له خاصو صفتونو خخه يو صفت دى. هر خومره چې دا صفت د انسان په وجود کې وي؛ په همغه اندازه د الله تعالى د رحمت او مهرىاني مستحق گرخې.
- 2- د ترحم د دايپې پراخوالى: د پيغمبر ﷺ په لارښوونو کې ترحم او زړه سوي دومره پراخه مفهوم لري چې ټول موجودات رانغارې.
- 3- ترحم او مهرىاني ته هڅول: الله تعالى خېله مهرىاني او ترحم، پر مخلوقاتو باندې د ترحم او مهرىاني کولو پوري تړلي ده.

فعاليت

- زده کونکي دې پرمخلوقاتو باندې د ترحم بيلگې ووایي په دې اړه دې بحث وکري.

ارزوونه

- 1- د دې لوست حديث شريف معنا کړئ.
- 2- لاندې کلمې معنا کړئ.
- 1- الرَّاجِحُونَ:..... 2- ارْحَمُوا:..... 3- يَرْحَمُكُمْ:..... 4- مَنْ فِي الْأَرْضِ:.....

کورني دنده

- 1- د ترحم او مهرىاني په هکله يوه لنډه مقاله ولیکي.
- 2- لاندې عبارات حفظ کړئ:
«الرَّاجِحُونَ، يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، ارْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ، يَرْحَمُكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ.»

طهارت (پاکوالی)

نن په نړۍ کې پاکوالی ته خانګړې پاملننه کېږي، پوهان تل خلکو ته دا سپارښته کوي چې خپل خان او چاپيریال پاک وساتي. نوطهارت او پاکي په اسلام کې خنګه ده؟ او خه اهمیت لري؟

۱. د طهارت تعريف

(طهارت) په لغت کې: پاکوالی ته وايي.
او د فقهاوو په اصطلاح کې: د بې اودسی او نجاست لري کول، طهارت بلل کېږي.

فعاليت

- يو زده کوونکى دې د لمانځه د شرطونو نومونه واخلي.
- بل زده کوونکى دې دې جملې نه هغه شرطونه په ګوته کړي چې له طهارت سره ارتباټ لري.

۲. د طهارت مشروعیت: پیغمبر اکرم ﷺ وايي: (الْطَّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ) [مسلم]
ڦباره: نظافت د ايمان جز دی.

د حديث شريف مفهوم دا دی چې طهارت په اسلام کې دومره اهمیت لري چې مستقیما له ايمان سره رابطه لري، نوکه شوک غواړي چې ايمان پې کامل شي باید د خپل خان او چاپيریال نظافت ته دېر پام وکړي.

۳. د طهارت یا پاکوالی ډولونه
طهارت یا پاکوالی په دوه ډوله دی:

- الف - حکمي پاکوالی: له جنابت او وړې بې اودسی خخه پاکوالی ته، حکمي پاکوالی وايي.
 - ب - حقيري پاکوالی: له نجاست خخه پاکوالی ته، حقيري پاکوالی وايي.
- ۴. د پاکوالی طریقه:** له حکمي نجاست خخه پاکوالی په غسل، اودس او تیمم سره رائي، خوله حقيري نجاست خخه پاکوالی په پاکو او سوچه او بيو د هغه نجس خاي په مینځلو سره رائي.

فعالیت

- زده کوونکی دې، پورتنی مطالب په گروپی شکل په سوال او څواب سره تکرار کړي.
- ٥. بیت الخلا ته د تللو آداب: هغه خوک چې بیت الخلا یا قضای حاجت ته ئې،
باید لاندې آداب مراعات کړي:
 - ١- باید د خلکو له سترګو پناه شي.
 - ٢- باید د اسې ئای غوره کړي چې د بولو (متیازو) خاځکي ور وانه لوزي او ئان او
لباس یې ککړن له شي.
 - ٣- بیت الخلاء ته له ننوتلو خخه د مخه باید «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ
وَالْخَبَائِثِ» ووايي.
 - ٤- د حشراتو په سورو کې باید بولې ونه کړي.
 - ٥- باید په لاره، هدیره، سیوري او د خلکو د ناستې په څایونو کې قضای حاجت ونه شي.
 - ٦- باید د قضای حاجت په وخت کې خبرې ونه شي.
 - ٧- باید قضای حاجت د قبلې په لوري ونه شي.
 - ٨- په ولارو او بولو کې قضای حاجت ونه کړي.
 - ٩- استنجاء (اودس وچول) باید په کین لاس وشي.

فعالیت

- هر زده کوونکی دې، د یوه ادب د حکمت یا ګټې په هکله خپل نظر ووايي.

ارزونه

لاندې پوبنتنې څواب کړئ:
١. طهارت تعريف کړئ.

٢. د طهارت د مشروعیت دليل ووايي.

٣. طهارت په خو ډوله دی؟

٤. د بیت الخلا آداب بیان کړئ.

د پورتنیو پوبنتنو څوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکۍ.

استنجاء او نجاست

۱. د استنجاء تعريف

استنجاء: له خپل مخصوص خای خخه د نجاست پاکول، استنجاء بلل کپری.

۲. د استنجاء وسایل

اویه، لوپه، تیره، د تشناب کاغذ(او هر هغه شی چې د دې خای نیولی شي)، د استنجاء له وسایلو خخه شمپرل کپری.

استنجاء په هدوکي، خوشایي، طعام، سکاره، شيشه، د لیکلوا کاغذ، وینستان، پنبه، توپه او د خارویو په وینستون باندې مکروه ده.

۳. د استنجاء حکم:

۱. استنجاء په عادي حالاتو کې (هغه وخت چې نجاست له خپل خای خخه تجاوز نه وي کړي) سنت مؤکد ده.

۲. خوکله چې نجاست له خپل خای خخه لبر تجاوز وکړي؛ استنجاء واجبه ده او که شا او خوا ئایونه ککر شوي وي؛ نوبیا پې وینځل فرض دي.

۴. د نجاست معنا

نجاست په لغت کې: پليتی او ناپاکی ته واي.

او د فقهاءوو په اصطلاح: هر هغه شی چې شريعت پليت بللي وي، نجاست ګنل کپری.

۵. د نجاست ډولونه

نجاست په دوه ډوله دي:

الف - حققي نجاست: هغه ګندگي ده چې لمونځ ورسره نه صحيح کپری.

ب - حکمي نجاست: هغه دي چې د نجاست اثر او وجود خرگند نه وي، خو په حکمي او اعتباري ډول سره شريعت نجس ګنلوي وي.

۶. د حکمي نجاست ډولونه

حکمي نجاست په دوه ډوله دي:

۱- لویه بې اودسی: هغه حالت ته واي چې په انسان باندې غسل واجب وي او لمونځ ورسره نه کپری.

۲- کوچنۍ بې اودسی: هغه حالت ته واي چې په انسان باندې یوائحي اودس کول لازم وي.

٧- د حقيقی نجاست ډولونه:

- ١- غليظ نجاست: هغه نجاست دی چې په قطعي دليل سره ثابت شوي وي، لکه: وينه، خنزير، د انسان بولي او غايطه مواد، د مردارشوي حيوان غوبنه او شراب.
- ٢- سپک (خفيف) نجاست: هغه دی چې نجاست یې په غير قطعي دليل سره ثابت شوي وي، لکه: د هغو حيواناتو بولي چې غوبنه یې خورل کېږي.

فعاليت

- زده کوونکي دي هغه شيان چې استن جاءه کول پري مکروه دي، ولیکي.

٨- د نجاست ببنل شوي اندازه

- كله چې غليظ يا جامد نجاست د يوې شرعی روبي له مقدار خخه لبه اندازه (١٢٥، ٣ گرامه) جامو ته ورسپري، لمونچ ورسره کېږي او که مایع وي له ورغوي خخه کمه اندازه (٦ سانتي) معاف ده.

- په خفيف (سپک) نجاست کې ببنل شوي مقدار، په جامو کې له خلورمي برخې نه کم باکه نه لري او په بدن کې د غړي له خلورمي اندازې خخه کم معاف دي.
- خومسلمان باید تل کوبنښ وکړي چې خان او جامې یې پاکې وي، ځکه چې نظافت د ايمان جز دي. همدارنګه بې نظافتی انسان ته مختلفې صحي ستونزې پیدا کوي او په ټولنه کې خلک ورڅخه نفرت کوي.

فعاليت

- زده کوونکي دي، پورتني مطالب په ډله یېزه توګه د سوال او څواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزوونه

- لاندي اصطلاحاتتعريف کړئ:
استن جاءه، غليظ نجاست، خفيف نجاست.
- لاندي شيابو ته مثال ووایاست:
غليظ نجاست، خفيف نجاست.

کورني دنده

د ازوونې د برخې پوبنتې په خپلو کتابچو کې له څوابونو سره یو خاي ولیکي.

اودس

۱- د اواداسه تعريف

د معينو اندامونو وينخلو او مسح کولو ته، اودس وايي.

فعالیت

• زده کونکی دې د اودس د گټو په هکله په ډله یېزه توګه بحث وکړئ.

۲- د اواداسه حکم

اودس کول د لمونخونو د ادا کولو لپاره فرض دی.

۳- د اواداسه فرایض

داواداسه فرایض خلور دي:

۱- د مخ وینخل: د سر له ویبنتو نه د زنې تر لاندېنی برخې پوري او د یو غور له

نرمی خخه د بل غور تر نرمی پوري.

۲- د لاسونو پرېمینخل له خنګلو سره.

۳- د سر دخلورمې برخې مسحه کول.

۴- د پښو مینخل له بننګرو سره.

۴- د اواداسه سنتونه:

۱- نیت کول.

۲- د اواداسه په پیل کې د "بسم الله الرحمن الرحيم" ويل.

۳- درې خله د لاسونو مینخل تر مرېوندونو پوري.

۴- درې خلې د خولي پرېمینخل (مضمضه).

۵- درې خلې د پوزې پرېمینخل (استنشاق).

٦- مسواك وهل.

٧- د بيرې خلالول.

٨- د گوتو خلالول.

٩- د مخ، لاسونو او پښو درې څلې پرميئنځل.

١٠- په ټول سر باندي مسحه کول.

١١- د غورونو شا او مخ په نويو او یو مسحه کول.

١٢- (تیمن) لوړۍ د بنې غرو مينځل.

١٣- او د اسه کې ترتیب مراعتل.

١٤- پرله پسې د اندامونو مينځل.

١٥- د مينځلو په وخت کې د اندامونو مبنل.

٥- د او د اسه آداب (مستحبات)

د او د اسه آداب په لاندې ډول دي:

١. د او د اسه په وخت کې نسبتاً په جګ څای کې ناستل چې جامې لمدې نشي.

٢. د او د اسه په وخت له خلکو سره خبرې نه کول.

٣. په او د اسه کې له بل چانه مرسته نه غوبنتل (مګردا چې عذر ولري).

٤. که ګوته یې په ګوته کړې وي، د هېڅي خوڅول چې ورلاندې څای یې بنه پاک شي.

٥. په بنې لاس د خولي پرميئنځل او په چې لاس د پوزې پرميئنځل.

فعاليت

- ستاسوله ټولګي والو خخه دي، درې تنه په خپل وار سره داسي او دس وکړي چې فرضونه، ستونه او آداب زده کوونکو ته پکې عملاً وبنيسي.

٦- د او د اسه مکروهات

د او د اسه د سنتو او یا د آدابو ترک کول.

٧- د اوداسه ماتوونکي

اودس په لاندې شيانو ماتپري:

١. له بدن نه د بولو، باد او غایطه موادو په خارجېدلو سره.
٢. له بدن نه د وينې او زوي خارجېدل.
٣. په ډکه خوله قى کول.
٤. بې هوشي.
٥. لپونتوب.
٦. نيشه ڪپدل (د نيشه يي موادو استعمال).
٧. په لمانځه کې په زوره (قىھقهه) خندل.
٨. په اړخ او یا ډډه خوب کول (هغه خوب چې د اودس د ماتېدو امکان په کې وي).

فعاليت

- د اوداسه د ماتوونکو په هکله دي، زده کوونکي يو له بل نه په ګروبي توګه پونتنې وکړي.

ارزونه

١. د اوداسه فرایض بيان کړئ.
٢. د اوداسه سنتونه بيان کړئ.
٣. د اوداسه آداب په لنډ ډول بيان کړئ.
٤. د اوداسه مکروهات په لنډه توګه ووايast.
٥. د اوداسه ماتوونکي بيان کړئ.

کورني دنده

هر زده کوونکي دي د پورتنيو سوالونو حوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژيه ولیکي.

تیمم

۱- د تیمم تعريف

(تیمم) په لغت کې: قصد، عزم او ارادې ته وايي.

او په اصطلاح کې: په مخصوصه طریقه په پاکو خاورو باندې (د طهارت په نیت) د مخ او لاسونو مسحه کولو ته، تیمم وايي.

۲- د تیمم د روا کېدو عذرونه

په لاندې عذرونو سره تیمم رواکېري:

الف - د اویو نشتوالی یا کم والی: کله چې اویه نه وي او یا دومره کمې وي که په هغې اودس وشي، نو د خکلو او پخلی لپاره بیا کفایت نه کوي، نو په داسې حالت کې تیمم روا دی.

ب - د اویو لرې والی: د یوه میل په اندازه لرې والی، خکه چې په یو میل تگ کې تکلیف دی، خو که د ده هماغه لاره وي؛ نو بیا دې لمونځ لې روسټه کړي او هلته دې اودس وکړي.

ج - مریضي: داسې مریضي چې اودس ورته زیان رسوي.

د - ډار او خوف: له دبمن او یا له وحشی حیواناتو خخه.

ه - بند: که خوک داسې خای کې بندي وي چې د اوادسه اجازه ورته نه ورکول کېري.

ط - د اویو د اخیستلو توان نه درلودل: که اویه یواحې په اخیستلو (پیرودلو) پیدا کېدلې؛ خو له انسان سره مالي توان موجود نه وي.

ر - د جنازې د لمانځه د اداکولو لپاره (د هغه چا لپاره چې ناخاپه راپین شي او جنازه تیاره وي).

ز - د اویو داستعمال توان ونه لري: لکه هغه خوک چې له خاھ سره ولار وي؛ خورسی نه وي چې اویه ورباندې راویاسي.

۳- د تیمم کولو طریقه

په پاکو خاورو باندې دو هڅلې د لاسونو وهل چې لومړۍ حل به وروسته له خنډ وهلو په مخ او دویم حل به تر خنګلکو پورې په لاسونو باندې راکابري.

۴- د تیمم شرطونه:

الف - د تیمم لپاره نیت کول

ب - د تیمم لپاره له رواکونکو عذرونو خخه، د یو عذر موجودیت

ج - تیمم باید په پاکه خاوره باندې وشي.

د - په ټول مخ او لاسونو باندې تر خنګلکو پورې د مسحې لاس راکشول.

ه - ټوله پنجه او یا د پنجې اکثره برخه، دو هڅلې په څمکه وهل.

۵- د تیمم ماتوونکي:

- الف - هر شى چې اودس او غسل ماتوي، هغه تیمم هم ماتوي.
- ب - کله چې هغه عذرونه له منځه لار شي چې تیمم ېې رواکړي و، لکه: د اوږو پیداکېدل.

۶- په موزو باندي مسحه کول:

د مسحې کولو معنا:

- (مسحه) په لغت کې: په یو شي باندي لاس راکښلو ته وايبي.
او په اصطلاح کې: په خاصو موزو په خاصه توګه د لمدو لاسونو راښکل مسحه بلل کېږي.

۷- په موزو باندي د مسحې د جواز شرطونه:

الف - د موزو اغوستل په او دا سه سره.

ب - موزې باید د ګرځیدلو قابلیت ولري.

ج - بننګري باید په موزو کې پېټ وي.

د - موزې باید روغنې وي او له درې گوتونه زیاتې خیرې نه وي.

۸- په موزې باندي د مسحې موده:

الف - د مقیم لپاره د مسحې کولو موده یوه شپه او ورڅه ده.

ب - د مسافر لپاره د مسحې موده درې ورځې او درې شپې ده.

۹- د موزې د مسحې ماتوونکي:

الف - هر هغه شى چې اودس ماتوي؛ هغه د موزو مسحه هم ماتوي.

ب - جنابت، حیض او نفاس (بیا به پښې مینځي).

ج - د ډیوپه او یا دواړو موزو ویستل.

د - د پښې آکثره برخه لمدیدل.

ر - د مسحې تاکل شوپه موده تپریدل.

ز - د درې گوتونه په اندازه د موزې شکېدل.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې په عملی چول تیمم او په موزو باندي مسحه وکړي.

۱۰- په پتیو باندی مسحه کول:

د پتی معنا: هر هغه شی چې پر مات او زخمی غړي د رغولو لپاره اینښو دل کېږي؛
پتی ورته وايي.

۱۱- په پتی باندی ۵ مسحې حکم:

په پتی باندی مسحه کول واجب دي.

۱۲- په پتی باندی ۵ مسحې شرطونه

په پتی باندی د مسحې کولو لپاره علماوو لاندې شرطونه ايسني دي:

الف - کله چې د زخمی او يا ژوبل شوي خای وينڅل ناشونی وي.

ب - ژوبل شوي خای ته به اویه رسپدل او مینڅل ضرر رسوی.

ج - له اړتیا نه په زیاتې اندازې خای باندی پتی نه لګول.

۱۳- د پتی د مسحې ماتونکي

د پتی مسحه په دوو حالتونو کې ماتېږي:

الف- د پتی غورځېدل یا لړې کول.

ب - د اودس ماتېدل (بیا به هغه خای مسح کوي).

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتنی مطالب په ګروبي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کري.

ارزوونه

- د تیمم لغوی او اصطلاحی معنا بيان کړي.
- په موزو باندی مسحه کولتعريف کړئ او مسحه په لغت کې خه ته وايي؟
- د پتی مسحه کولو حکم خه دی؟
- د موزو د مسحې موده، د مقیم او مسافر لپاره خومره ده، بيان یې کړئ.
- د تیمم د رووالی سببونه کوم دي؟ بيان یې کړئ.
- د تیمم د صحت شرطونه ذکر کړئ.

کورنۍ دندہ

هر زده کوونکي دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ولیکي.

صلاة (لمونځ)

۱- د صلاة (لمانځه) تعريف:

(صلاة) په لغت کې: دعا ته ويل کېږي.

او په اصطلاح کې: له مخصوصو اقوالو او افعالو عبارت دی چې په تکبیر سره شروع کېږي او په سلام باندې ختمېږي.

۲- د لمانځه حئینې حانګړیاوی:^(۱)

۱- لمونځ پاکي ده.

۲- لمونځ د انسان د دعا د قبلیدلو بنه وخت دی.

۳- لمونځ له خدای سره د انسان راز او نیاز دی.

۴- لمونځ له فحشاوو او منکراتو خخه انسان ژغوري.

۵- لمونځ تقوا ده.

۶- لمونځ له نورو مسلمانانو سره د ورورګلوي بنه رابطه ده.

۷- لمونځ د انسان په مخ کې نور او رنا پیدا کوي.

۸- لمونځ انسان ته تسکین او اطمینان ورکوي.

۹- لمونځ د انسان صحت ساتي.

۱۰- لمونځ د انسان مشکلات آسانه کوي.

۱۱- لمونځ انسان د بنه فامیل خاوند کوي.

۱۲- لمونځ له خدای سره د انسان وعده ده چې بنه به کوي او بد به نه کوي.

۱۳- لمونځ تواضع ده.

(۱) د لمانځه حانګړیاوی اضافي معلومات دی او په امتحان کې شامل نه دی.

- ۱۴- لمونخ انسان ته وقار، درنښت او د خلکو احترام وریه برخه کوي.
- ۱۵- لمونخ انسان د وخت ارزښت ته متوجه کوي.
- ۱۶- لمونخ د توپی او خدای ته د مراجعي پنه وخت دی.
- ۱۷- لمونخ د خدای ﷺ د ذکر بنه طریقه ده.
- ۱۸- لمونخ د خدای مرسته انسان ته وریه برخه کوي.
- ۱۹- لمونخ د مخلوق او خالق تر منځ د اړیکو یو بنکلی او په زړه پورې انځور جوړوی.

۳- د لمانځه د پربنسو دو حکم:

- الف - د لمانځه له فرضیت نه انکار کفر دی.
- ب - د سستی او لتهی له امله د لمونخ نه کول، فسق دی.

۴- د لمانځه وختونه

په احادیشو کې د لمانځه وختونه معلوم او ټاکل شوي چې تفصیل یې په لاندې ډول دی:

الف - د سهار د لمانځه وخت: د رښتیني سبا راختلو څخه پیل او په لمړ ختلوا سره پای ته رسپږي.

رښتونی سبا: کله چې سپینوالی عرضاد آسمان په کنارو کې خپور شي؛ رښتونی سبا بلل کېږي.

ب - د ماسپینین وخت: پیل یې د لمړ له زوال څخه او کله چې د هر شي سیوري د خپلې اندازې دوه برابره شي (پرته د زوال له سیوري څخه)، د ماسپینین وخت پای ته رسپږي.

ج - د مازیگر د لمانځه وخت: پیل یې د ماسپینین وخت له پای څخه او کله چې لمړ ډوب شي، د مازدیگر وخت ختمپږي.

د - د مابنام د لمانځه وخت: کله چې لمر ډوب شي د مابنام وخت پیلپري او چې شفق (هغه سره رنا چې د ورڅي په پای کې په افق کې بنکاري) ورک شي د مابنام وخت پای ته رسپري.

ه - د ماسخوتن د لمانځه وخت: د ماسخوتن د لمانځه وخت د شفق له ډوبدو خخه پيل او د سبا په ختلو باندي پای ته رسپري.

۵- مکروه وختونه

په لاندې درو وختونو کې لمونځ کول منعه شوي دي:

- الف - د لمر ختلو په وخت کې لمونځ کول روانه دي .
- ب - د زوال په وخت کې لمونځ کول روانه دي .

ج - د لمر سترګه چې کله زېړه شي، د لمر تر ډویيلو پوري، د همهګې ورڅي د مازديگر د لمانځه نه پرته بل لمونځ روانه دي.

مسئله

د سهار لمانځه نه وروسته تر لمر ختلو پوري او د مازديگر له لمانځه خخه تر لمر پريوتلو پوري، نفل لمونځ مکروه دي، خو قضائي لمونځونه، د تلاوت سجده او د جنازې لمونځ کول (چې په همدي وخت کې حاضره شي) مکروه نه دي.

۶- په لاندې وختونو کې د نفلونو کول مکروه دي:

الف - د سبا ختلو نه وروسته د سهار له سنتو پرته نور نفلونه کول مکروه دي.

ب - د مابنام له لمانځه خخه مخکې د نفلونو کول مکروه دي.

ج - کله چې خطيب د جمعي يا اختر خطبه وايي، د نفلونو کول مکروه دي.

د - د اخترونو له لمونځ خخه وراندې او وروسته نفل کول مکروه دي.

ه - کله چې د جماعت لمونځ ولار وي د نفلونو کول مکروه دي.

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتنی مطالب په ډله یېزه توګه د سوال او څواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزوونه

- ۱- لمونځ تعريف کړي.
- ۲- د لمانځه لس ځانګړتیاوې بیان کړي.
- ۳- د لمانځه وختونه کوم دي؟
- ۴- د لمانځه مکروه وختونه کوم دي؟ په مختصره توګه یې بیان کړي.
- ۵- په کومو وختونو کې نفل کول مکروه دي؟

کورنۍ دندنه

پورتنی سوالونه په خپلو کورونو کې حل او په خپلو کتابچو کې ېړیکی.

اذان او اقامت

۱- د اذان تعريف

(اذان) په لغت کې: اعلان ته وايي.

او د فقهاءوو په اصطلاح کې: د لمانځه لپاره په مخصوصو الفاظو سره اعلان کول اذان
بلل کېږي.

۲- د اذان حکم

اذان د پنځه وخته لمونځونو او د جمعې لمانځه لپاره مؤکد سنت دي او د نورو
لمونځونو، لکه: د اخترونو، ستتو، نفلونو، استسقاء، خسوف او کسوف لپاره جواز
نه لري.

۳- په اذان او اقامت کې باید لاندې شیان په نظر کې ونيوں شي

الف - باید اذان او اقامت د وخت له داخلیدلو نه وروسته وي.

ب - اذان او اقامت باید په عربی ژبه وشي.

ج - د اذان او اقامت الفاظ او کلمات باید پرله پسې او په ترتیب سره وویل شي.

د - اذان باید په لور آواز سره وشي، تر خو یې نور خلک واوري.

ه - مؤذن باید مسلمان او عاقل وي.

٤- داڻان الفاظ:

اللهُ أَكْبَرُ	اللهُ أَكْبَرُ
اللهُ أَكْبَرُ	اللهُ أَكْبَرُ
أَشَهُدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ	أَشَهُدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
أَشَهُدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولَ اللَّهِ	أَشَهُدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولَ اللَّهِ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ	حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ	حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ
اللهُ أَكْبَرُ	اللهُ أَكْبَرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ	

يادونه

- د سهار د لمانځه لپاره د «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ» تر جملې وروسته د «الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمَ» عبارت دوه څله ويبل کېږي.
- د اقمات په وخت کې همدغه کلمات ويبل کېږي؛ يوازې د «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ» له کلمې نه وروسته دوه څلې «قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ» ويبل کېږي.

- یوزده کونکی دې په ټولګې کې اذان او بل زده کونکی دې اقمات په داسې آواز سره ووایي چې د نورو ټولګیو مزاحمت پرې ونه شي، بیا دې بنوونکی او نور زده کونکی خپلې ملاحظې ووایي.

٥- د اذان او اقامت سنتونه

په اذان کې اووه شیان سنت دي:

الف - مؤذن باید صالح، امین او د لمانځه وختونه وپېژني.

ب - مؤذن ته بنایي د اذان کولو پر مهال او دس لرونکی وي.

ج - مؤذن به اذان په ولاړه ولایي.

د - د اذان په وخت کې به د مؤذن مخ قبلې لور ته وي او د «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ» ویلو په وخت کې به بنې خواته او د «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ» ویلو په وخت کې به کین لوري ته مخ اړوي.

ه - د اذان په وخت کې مؤذن باید خپلې ګوتې په غورونو کې کېږدي.

ط - مؤذن باید د بنې آواز لرونکی وي.

ر- مؤذن باید د اذان او اقامت ترمنځ فاصله راولي، یعنې له اذان خخه به خه وخت وروسته اقامت کوي.

٦- د اذان مکروهات

الف - په اذان کې تلحین (د اذان کلمې یا حرکات بدلوں، کمول یا زیاتول) مکروه دي.

ب - د جنابت په حال کې د اذان او اقامت کول مکروه تحریمي دي.

ج - د فاسق اذان مکروه دي.

د - د غیر عاقل ماشوم له پاره اذان مکروه دي.

ه - د بنځې اذان مکروه دي.

ر - د اذان په وخت کې خبرې کول مکروه دي.

ز - له اذان نه وروسته د مؤذن وتل له جومات نه مکروه دي.

۷- د اقامت حکم

اقامت د ټپولو وختي، فرضي او فوتني لموئحونو لپاره سنت دي. د اقامت الفاظ کېتې مت د اذان الفاظ دي مګر د (حیّ على الفلاح) له ويلو خخه به وروسته (قد قامت الصلاة) زیاتوي او همدا رازد اذان احکام د اقامت لپاره هم دي.

فعالیت

- زده کوونکي دي پورتنې مطالب په گروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزوونه

- الف - اذان او اقامت تعريف کړي.
ب - د اذان او اقامت حکم بیان کړي او شرطونه یې کوم دي؟
ج - د اذان او اقامت سنتونه خو دي؟ بیان یې کړي.
د - د اذان مکروهات کوم دي؟ په لنډه توګه یې بیان کړي.

کورنۍ دندہ

د پورتنې پوبنتنو ځوابونه په خپلوا کتابچو کې ولیکي.

د لمانځه شرطونه

۱- د لمانځه شرطونه په لاندې ډول دي:

الف- له حقیقی او حکمی نجاست خخه د څان پاکوالی.

ب- له نجاست خخه د جامو پاکوالی.

ج- په پاکو جامو باندې د عورت پټول.

د- قبلې ته مخ کول.

ه- د وخت داخلېدل.

و- لمانځه ته د داخلېدونیت کول، په داسې ډول چې له تحریمې تکبیر سره هېڅ فاصله ونه لري.

ز- د لمانځه د څای پاکوالی.

مسئله

د هغه عورت اندازه چې پټول يې د لمانځه لپاره ضروري دي عبارت دي له:

الف: د سړي عورت: د نامه له غوټې خخه تر زنګنوونو پورې، خود زنګنوونو ستړګه عورت ده او د نامه غوټې عورت نه ده.

ب: د بسحې عورت: په لمانځه کې د بسحې ټول بدنه عورت دي، مګر یوازې مخ، پنجه او قدمونه يې عورت نه دي، یعنې د لمانځه په وخت کې به ټول بدنه پټوي پرته له ذکر شویو خایونو خخه.

مسئله

که چېږې خوک د قبلې په لوري شکمن شي او نه پوهېږي چې کومې خوانه ده، نه خوک داسې پیداکړي چې پوښته ورنه وکړي، فکر دې وکړي، وروسته له دې چې په هر لوري يې غالب ګومان کې راغۍ هغه لوري ته دې لمونځ وکړي، همدا لوري د ده لپاره قبله ده.

۲- د لمانځه ارکان او فرضونه

- الف- د تکبیر تحریمه ویل.
- ب- په لمانځه کې دریدل.
- ج- د قرائت لوستل که یو آیت هم وي.
- د- رکوع کول.
- ه- سجله کول.
- ط- د تشهد په اندازه وروستي قعده.

۳- د لمانځه د فرضونو حکم

د فرایضو اداکول په لمانځه کې حتمي او ضروري دي، که چېري یې خوک قصداً یا سهوا پېږدي لمونځ یې نه صحیح کېږي او بېرته به خپل لمونځ راګرځوي، همدا راز د فرضو پریښو دل د سههو په کولونه جیړه کېږي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتنی مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او څواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزوونه

۱. د لمانځه شرطونه خو دي؟ بیان یې کړئ.
۲. د لمانځه ارکان خو دي؟ بیان یې کړئ.
۳. که خوک یو فرض له فرائضو څخه په لمانځه کې پېږدي، نو حکم یې خه دي؟

کورنۍ دندنه

پورتنیو پونتنو ته په خپلو کتابچو کې په ساده ژیه څوابونه ولیکي.

د لمانځه واجبات او سنتونه

۱- د لمانځه واجبات:

۱. د فاتحې يعني (الحمد لله) لوستل،
۲. په ډکو رکعتونو کې د فاتحې له سورت سره، د یو بل سورت او یا درو آیتونو یو خای کول،
۳. په جهری لمونځونو کې (د امام لپاره) په جهر سره قرائت او په خفیه لمونځونو کې په خفیه قرائت،
۴. د (الحمد لله) لوستل د سورت له لوستلو څخه مخکې،
۵. د هر رکن اداء کول په آرام او اطمینان سره،
۶. له دوو رکعتونو نه وروسته کپناستل (لومړۍ قudedه)،
۷. په اوله او دویمه قudedه کې د تشهید لوستل،
۸. په ارکانو کې د ترتیب مراعاتول،
۹. په وتر لمانځه کې د قنوت دعاء لوستل،
۱۰. د دوو لومړيو رکعتونو تعینول د قرائت لپاره په خلور رکعتي او درې رکعتي فرضي لمونځونو کې)،
۱۱. د اختر په لمانځه کې د زوايدو (اضافي) تکبیرونو ويل.

۲. د واجباتو د پربنبدلو حکم

که په لمانځه کې یو واجب قصداً پربنبدل شي، لمونځ به بېرته راګرځوي او که سهواً ترک شي، سجله سهوه لازمېږي.

د لمانځه سنتونه

په لمانځه کې لاندې شیان سنت دي:

- ۱- د نارینه لپاره په تکبیر تحریمه کې د غوبونو تر برابری او د بنخو له پاره د اوږو تر برابری، د لاسونو پورته کول،
- ۲- له تکبیر تحریمه خخه وروسته د ثناء ويل،
- ۳- په لومړي رکعت کې د «اعوذ بالله من الشيطان الرجيم» ويل،
- ۴- د (بسم الله الرحمن الرحيم) ويل،
- ۵- له فاتحې نه وروسته د (آمين) ويل،
- ۶- له رکوع نه وروسته د (سمع الله لمن حمله) ويل،
- ۷- له (سمع الله لمن حمله) خخه وروسته د (ربنا ولک الحمد) ويل،
- ۸- هر رکن ته د انتقاليدو لپاره د تکبیر (الله أکبر) ويل،
- ۹- په رکوع کې د (سبحان ربی العظیم) او په سجده کې د (سبحان ربی الأعلى) ويل،
- ۱۰- په رکوع کې د زنگنو د سترګو په سر، د لاسونو اینسودل چې ګوتې یې پراخه نېولې وي، یعنې په عادي حالت د لاسونو اینسودل،
- ۱۱- د بشی پښې ودرول او د چې پښې غورول په دواړو قعدو او د دواړو سجلو په منځ ناسته (جلسه) کې ورياندې کپنastل،
- ۱۲- د (أشهد أن لا إله إلا الله) په وخت کې د شهادت ګوته پورته کول او د (الا الله) په ويلو سره بنکته کول،
- ۱۳- د کپنastل په وخت کې لاسونه په زنگنو باندې اینسودل،
- ۱۴- د فرضو په دوو وروستيو رکعونو کې د (الحمد لله...) لوستل سنت دي.
- ۱۵- د امام له لوري د انتقاليدو تکبیرونه، (سمع الله لمن حمله) او سلام لفظ په لوري آواز سره ويل سنت دي.

- ١٦ - په وروستي ناسته (قعده) کې درود ويل،
- ١٧ - له درود نه وروسته د ماثورې (قرآنی او مسنونه) دعاء لوستل، لکه: (ربنا آتنا في الدنيا حسنة و في الآخرة حسنة و قناعذاب النار)،
- ١٨ - د سلام گرخولو په وخت کې بنې او کین لور ته د مخ گرخول،
- ١٩ - کله چې امام سلام اړوي، باید مقتديان په نيت کې ونيسي چې زما سلام په دوي، ساتونکو (حفظه) ملايکو او د جنیاتو په صالحونو بندګانو باندي دي.
- ٢٠ - کله چې مقتدي سلام گرخوي؛ په نيت کې به هغه خلک نيسی چې کوم د سلام لور ته وي.
- ٢١ - مقتدي به د سلام گرخولو په وخت کې، په امام باندي چې کوم لور ته واقع وي هم د سلام اچولو نيت کوي او که په امام پسې ولاړ وي په دواړو سلامونو کې به په امام د سلام اچولو نيت کوي.
- ٢٢ - که چېږي یو خوک یوازې لمونځ کوي؛ د سلام اچولو په وخت به په ساتونکو (حفظه) ملايکو د سلام اچولو نيت کوي.

فعاليت

- يو زده کوونکي دې د لمانځه واجبات د نورو زده کوونکو په وړاندې بيان کړي.

ارزوونه

- ٠ الف: لاندې پونستې خواب کړئ:
- ١- د لمانځه له واجباتو خخه د یو واجب پاتې کېدل خه حکم لري؟
 - ٢- د لمانځه سنتونه خو دي؟ پنځه ېې بيان کړئ.
 - ٣- د لمانځه واجبات بيان کړئ.

• ب: د لاندې صحیحو جملو مخې ته (ص) او د غلطو مخې ته د (غ) توري ولیکي:

۱- په وتروکې د قنوت دعاء لوستل فرض ده () .

۲- د آمين، أَعُوذُ بِاللهِ، بِسْمِ اللَّهِ أَوْ سَمِعَ اللَّهُ لَمَنْ حَمَدَهُ وَيَلِدْ لَمَانْخَهُ سَنْتُونَهُ دی. ()

کورني دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنيو سوالونو څوابونه په خپلو کتابچوکې ولیکي.

د لمانځه د ادا کولو طریقه

۱. د لمانځه د ادا کولو طریقه په لاندې ډول ۵۵:

۱- لمونځ کوونکی باید د لمانځه د پیل پر مهال، لاسونه د غورونو له لاندниو نرميو سره برابر کري او هم مهاله دي (الله اکبر) ووايي.

۲- بيا دي خپل بنی لاس په چپ لاس له نامه لاندې کېږدي، بيا دي ثناء (سُبْحَانَكَ اللَّهُمْ وَبِحَمْدِكَ وَبَتَّارَكَ أَسْلَكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ) ووايي.

۳- د ثناء ويلو نه وروسته دي (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَنِ الرَّجِيمِ إِنَّمَا اللَّهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) ووايي.
د ثناء، أَعُوذُ بالله او بسم الله ويل په پټ آواز سره دي او مقتدي به اعوذ بالله او بسم الله
نه وايي که چيرې لمونځ په جماعت سره و.

۴- (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١﴾ الْرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٢﴾ مَلِيكُ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٣﴾ إِلَيْكَ نَعْبُدُ وَإِلَيْكَ نَسْتَعِينُ ﴿٤﴾ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٥﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرَ الْمَغْصُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا أَصْنَاعَ إِلَيْكَ نَسْأَلُ ﴿٦﴾) دې ووايي.

۵- بيا دي په پته سره (آمين) ووايي.

۶- وروسته دي د قرآن کريم یو سورت او یا درې آيتونه تلاوت کري.

۷- د سورت تلاوت کولو نه وروسته دي، په تکبیر (الله اکبر) ويلو سره رکوع ته ټېټې
شي.

۸- په رکوع کې به په پنديو باندې، په ولاړ حالت کې لاسونه د زنګنوو په سترګو په
داسي حال کې کېږدي چې گتو یې گونديې محکمې نیولي، شا یې غورولې او سره
ېې نه بنکته وي نه پورته، رکوع به وکري.

۹- په رکوع کې دي درې خله تسبيح (سبحان ربی العظيم) ووايي.

۱۰- کله چې له رکوع شخه سر را اوچت کري، نولومړي دي (سمع الله لمن حمله)
ووايي، او بيا دي (ربنا ولک الحمد) ووايي.

مسئاله

د جماعت په لمانځه کې به امام (سمع الله لمن حمده) ووايي او مقتدي يوازي (ربنا ولک الحمد) وایي.

۱۱- د (ربنا ولک الحمد) له ويلو نه وروسته، لمونځ کونکى لبره شپه په مطمئن ډول نېغ درېږي، بیا سجدي په تکبیر د تکبیر (الله اکبر) په ويلو سره تېټېږي، لومړۍ به زنګونه، بیا لاسونه په داسې حال کې چې گوتې یې مخامنځ قبلې ته وي، بیا پوزه او ورپسې تندی په ځمکه کېږدي او په هره سجده کې به درې خله (سبحان ربی الاعلى) ووايي. د سجدي پر مهال باید خنګلې له زنګونو او ورنونه له ګېډې نه لري کړي او د پښو د ګوتو سرونه به د قبلې لور ته کوي، داسې چې له ځمکې خخه به پورته نه وي.

۱۲- بیا دې په تکبیر ويلو سره سم، له سجدي خخه سر راپورته کړي او په مطمئن ډول سره دې لاسونه د زنګونو سترګو سره برابر کېږدي، په داسې حال کې چې بنی پښه یې ولاړه او کېنې پښه یې خملولي وي، کېنې.

۱۳- د لبرې شبې دمې نه وروسته دې دويمې سجدي ته لار شي او درې خله دې تسبیح (سبحان ربی الاعلى) ووايي.

۱۴- له دويمې سجدي نه وروسته دې په تکبیر (الله اکبر) ويلو سره په داسې حال ودرېږي چې لومړۍ خپل سر، بیا لاسونه ورپسې زنګونه را اوچت کړي. لمونځ کونکى دې لاسونه په ځمکه نه لګوی او په مستقيم ډول دې دوهم رکعت ته پورته شي.

۱۵- دويم رکعت دې هم د لومړۍ رکعت په څېړ اداء کړي، (لاسونه دې غوبونو ته نه پورته کوي، ثناء او أَعُوذُ بِاللهِ بِهِ هُمْ نَهْ وَايِي، نور پاتې رکعتونه يوازي په باسم الله الرحمن الرحيم سره پیلېږي).

۱۶- کله چې لمونځ کونکى د دويم رکعت له سجدي خخه خلاص شي؛ نو بیا دې د لاسونو ګوتې خپرې د زنګونو له سترګو سره برابرې کېږدي، داسې چې بشی

لاس يې په بني زنگون او کين لاس يې په کين زنگون کېښو دل شوي وي، له بلې خوا
بنى پښه ولاړه او کينه پښه يې خملولي وي او پري ناست وي او بيا دي (التحيات
للّهِ وَالصَّلَواتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ
عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ) ووایي.

۱۷- که چېږي لمونځ دوه رکعته وي بيا دي درود شريف (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ،
وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ جَيِيدٌ،
اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ
إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ جَيِيدٌ) او د ماثوري دعا (اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي
الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) ترويلو وروسته، سلام وګرځوي.

۱۸- که چېږي لمونځ درې رکعتیزه وي؛ بيا د دريم رکعت له دويمې سجدې وروسته
تشهد، درود او دعا ووایي او سلام دي وګرځوي.

۱۹- که خلور رکعتیزه وي؛ بيا دي د خلورم رکعت له دويمې سجدې وروسته همدا
پورتنی عمل ترسره کړي.

۲. د سړي او بنځي د لمانځه تر منځ توپیرونه

د بنځي لمونځ د سړي له لمانځه نه په لاندниو شيانو کې توپير لري:

۱- بنځه به د تکبیر تحریمه په وخت کې لاسونه تر او برو پورته کوي او سړي د غورو
تر نرمیو پوري.

۲- بنځه د قیام پر مهال لاسونه پر سېنه او سړي يې تر نامه لاندې بدې.

۳- په سجده کې به بنځه خنګلې له زنگنو سره نسلوی، نارینه به يې جلاکوي.

۴- په سجده کې به بنځه خپته له ورنونو سره نسلوی او سړي يې جلاکوي.

۵- د لمانځه په ټولو ناستو کې بنځه دواړه پښې بني طرف ته باسي او پر څمکه
کېښي.

٦- سبّحه به د سجدي په وخت کې خنگلې له خمکي سره لڳوي.

فعاليت

- يو زده کوونکي دې، عملاً دوه رکعتيز لمونع د خپلو ملګرو په وړاندې ادا کړي.
بنوونکي او نور زده کوونکي دې خپلې ملاحظې په آخر کې وړاندې کړي.

ارزوونه

١. د ثنا دعا کومه ده او له دې خخه وروسته به لمونع کوونکي خه وايي؟
٢. د (ولا الضالين) نه وروسته کومه کلمه پته تکرارېږي؟
٣. (سمع الله لمن حمده) او (ربنا ولک الحمد) په کوم خای کې ویل کېږي؟
٤. د بنځې او سړې د لمانځه تر منځ مهم توپیرونه ووایاست.

کورني دنده

د لمانځه د اداکولو طريقه، په لنده توګه خپلو کتابچو کې ولیکي.

وترو او سنت لمونځونه

۱. د وترو د لمانځه حکم

د وترو لموټخ د امام ابوحنیفه (رحمه الله علیه) په نظر واجب دي، لکه خرنګه چې د اخترونو لموټخونه دي او دیارانو په نظر مؤکد سنت دي.

۲. د وترو د لمانځه مقدار

د وترو لموټخ درې رکعته دي.

۳. د وترو د لمانځه وخت

د وترو لموټخ د ماسخوتن له لمانځه خخه وروسته ادا کېږي.

۴. د وترو لموټخ کې قرائت

د وترو په ټولو رکعتونو کې د قرائت لوستل لازم دي.

۵. د قنوت ویل

له رکوع خخه مخکې د وترو په دریم رکعت کې د قنوت دعا ویل کېږي:
د قنوت دعا

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُشْتَرِيكُ الْخَيْرَ.
وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنَخْلُعُ وَنَتَرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ. اللَّهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّى وَنُسْجُدُ
وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَحْفَدُ وَنَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكُفَّارِ مُلْحَقٌ.

۶. د سنت ډولونه

سنت په دوه ډوله دي، یو ته یې مؤکد او بل ته یې غیر مؤکد سنت یعنې مندوب وايي.

الف. مؤکد سنت

هغه دي چې رسول الله ﷺ پرې هميشه والي کړي، خوکله کله یې د دې لپاره پرېښي
چې د فرضو ګومان پرې ونه شي.

ب. غیر مؤکد سنت (مندوب)

هغه سنت دي چې رسول الله ﷺ کله کړي او کله یې پرېښي وي.

د مؤکدو سنتونو وختونه

د مؤکدو سنتونو د وختونو ترتیب په لاندې ډول دي:

- ۱- د سهار له فرضو خخه مخکې دوه رکعته او په کولو یې ډېر تاکید شوي دي.
- ۲ - د ماسپېښين له فرضو خخه مخکې خلور رکعته لمونځ په یو سلام سره (او یا هم د جمعې لمانځه خخه مخکې).
- ۳- د ماسپېښين له فرضو خخه وروسته دوه رکعته.
- ۴ - د مابنام له فرضو خخه وروسته دوه رکعته.
- ۵- د ماخوستن له فرضو خخه وروسته او له وترو خخه مخکې دوه رکعته.
- ۶ - د جمعې له لمانځه خخه وروسته خلور رکعته په یو سلام اداء کول.

۹. د غیر مؤکدو سنتونو وختونه

د غیر مؤکد سنتونو وختونه په لاندې ډول دي:

- ۱- د ماسپېښين له دوه رکعته سنتو سره نور دوه رکعته یو خای کول.
- ۲ - د مازديگر له فرضو خخه مخکې خلور رکعته.
- ۳ - د ماخوستن له فرضو خخه وروسته خلور رکعته، علاوه له هغه مؤکدو سنتو خخه.
- ۴ - د مابنام له فرضو خخه وروسته شپږ رکعته.

ارزوونه

۱- د وترو د لمانځه حکم خه دي؟

۲ - د وترو لمونځ خه وخت اداء کېږي؟

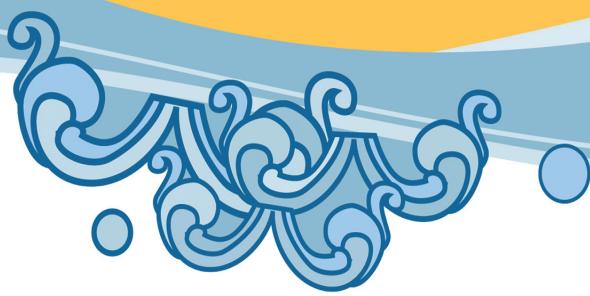
۳ - د قنوت دعا ووایاست.

۴ - غیر مؤکد سنتونه کوم دي؟

کورني دنده

د مؤکدو او غیر مؤکدو سنتو وختونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

د تراویح لمونځ او قضایي لمونځونه

۱. د تراویح د لمانځه حکم: د تراویح لمونځ د بنځو او سړو لپاره د روزې په میاشت کې مؤکد سنت دی، ځکه چې نبی اکرم (صلی الله علیه وسلم) او راشدو خلفاوو پرې همیشه والی کړي. په جماعت سره اداء کول یې هم سنت دی. مساله: نفل په پیل باندې لازمېږي، بناء کله چې چا پرې پیل وکړ او بیا یې پرسنود یعنې فاسد یې کړ وروسته به یې قضاء راوري.
۲. د تراویح د لمانځه وخت: د تراویح لمونځ له ماخوستن لمانځه شخه وروسته او له وترو خڅه وراندې اداء کېږي.
۳. د تراویحو د رکعتونو شمېږ: تراویح شل رکعته دی، دوه دوه رکعته په یو نیت او سلام اداء کېږي او بیا د هرو خلورو رکعتو وروسته یوڅه ناسته کېږي، یعنې په لسو سلامو شل رکعته تراویح پوره کېږي، بیا له دې خڅه وروسته د وترو لمونځ هم په جماعت سره اداء کېږي. یاده دې وي چې دروزې له میاشتې خڅه په پرته نورو میاشتو کې وتر په جماعت سره نه اداء کېږي.
۴. د قضایي لمونځونه وختونه: کله چې له چا خڅه لمونځ قضاء شي، هر وخت چې فرصت ومومي باید قضایي یې راوري مګر په هغه درو وختونو کې دې نه کوي په کوموکې چې د لمانځه له کولو خڅه منعه راغلي ده.
۵. د قضایي لمونځونو د ادا کولو کیفیت: په قضایي لمونځونو کې ترتیب واجب دی. کله چې له چا خڅه له شپرو لمونځونو خڅه لې لمونځونه قضاء شوي وي، دا سپې د ترتیب خاوند دی، فقهاء کرام وايې: د ترتیب په خاوند د ترتیب مراعتونه واجب دي، د ترتیب معنا دا ده چې قضایي لمونځونه به له حاضر لمونځ نه مخکې کوي او بیا به د قضایي ترمنځ هم ترتیب مراعتونه یعنې کوم لمونځ چې ترې مخکې قضاء شوي وي هغه به وراندې کوي.

۲- هغه شيان چې د ترتیب و جوب پری ساقطپیري:

۱- کله چې قضایي لمونځونه پرته له و ترو خخه شپروته ورسپري.

۲- کله چې له سري خخه قضایي لمونځونه هېرشي.

۳- کله چې وخت تنگ وي او دواړه (وختي او قضایي لمونځونه) نه اداکپري.

فعاليت

زده کوونکي دې پورتنې مطالب په ګروپي شکل د سوال او خواب په ميتدسره تکرار کړي.

ارزوونه

۱- لاندې پوبنتې خواب کړي:

أ. د ترو او تراویحول لمونځونه خه حکم لري؟

ب. د ترو او تراویحول لمونځونه خنګه اداء کپري؟

۲- لاندې صحیحو جملو ته د (ص) او غلطو ته د (غ) نښه کپري:

أ. د تراویحول مونځ د ماخوستن له و ترو خخه وروسته اداء کپري.

ب. له چا خخه چې د پنځول لمونځونو خخه زيات لمونځونه قضاۓ شي، د ترتیب خاوند

دي.

ج. د ترتیب خاوند به وختي لمونځ په قضایي لمونځ باندې مخکې کوي.

د. دوخت په تنګوالي سره ترتیب ساقطپيري.

ه. شل رکعته تراویح په لسوسلامونو سره رسپري.

کورني دندنه

پورتنيو سوالونو ته په خپلو کتاب چوکې خوابونه ووایاست.

د لمانځه مفسدات او مکروهات

۱. د لمانځه مفسدات

(فساد) په لغت کې د صلاح ضد ته وايي او د فقهاءوو په اصطلاح کې په عبادت کې ناسم وصف فساد بلل کېږي. په عباداتو کې د فساد معنا بطلان دی او په معاملاتو کې فساد بېله معنا او بطلان بیله معنا لري، هدف دا چې معاملات له فساد خخه وروسته صحیح کیدای هم شي خو عبادات داسې نه دي.

۲. د لمانځه مفسدات:

- ۱- خبری کول،
- ۲- خوراک او خبناک کول که خه هم په هېړه وي.
- ۳- داسې کارکول چې له لمانځه خخه بیرون کس پرې د لمونځ کونکي ګومان ونه کړي.
- ۴- له فېلې خخه د سینې گرڅول،
- ۵- د لمانځه په منځ کې درې پرله پسې قدمونه اخیستل،
- ۶- لیونتوب او بې هوشي،
- ۷- د پوره یو رکن اداء کول په داسې ډول سره چې عورت یې خرگند او یا ورسه دومره نجاست وي چې لمونځ ورسه نه کېږي.
- ۸- داسې خندا چې خپله یې واوري.
- ۹- په خوله د سلام اچول یا خوابول،
- ۱۰- د نیوی امورو لپاره ژړل، خو که چېږي د خدای له ویرې وي بیا یې لمونځ نه فاسدېږي.
- ۱۱- هغه الفاظ ويل چې له لمانځه خخه نه دي لکه: (انا الله وانا اليه راجعون) او یا (الحمد لله) ويل.
- ۱۲- په داسې شکل سره قرائت کول چې د کلمې معنا غلطوي.
- ۱۳- له امام نه پرته بل چاته فتحه ورکول.

۳. د کراهیت معنا

(کراهیت) په لغت کې د محبت ضد ته وايي او د فقهاءوو په اصطلاح کې هر هغه شی چې پرېښو دل یې له کولو خخه غوره وي، تنزيهی مکروه بلل کېږي او که چېږي منعه والي یې په ظنی دلیل ثابت وي تحریمي مکروه بلل کېږي. کله چې لمونځ له تحریمي گراهیت سره اداء شي؛ راګرڅول یې واجب دي او که له تنزيهی کراهیت سره شوی وي، بېرته یې راګرڅول مستحب دي.

٤. د لمانځه مکروهات

لاندي په شيان په لمانځه کې مکروه دي:

- ١_ د سنتو او واجباتو پربينو دل، لکه: د امام متابعت چې په لمانځه کې پربينو دل شي.
- ٢_ په لمانځه کې په نورو کارونو باندي د لاسونو مصروفول، لکه:

 - د ګوتو قاتول راقاتول، • له ګوتو خخه ټکونه ويستل،
 - د لمانځه پر مهال ټنډه پاکول، • د کابو او ګټو لري کول، ويستان ويستل،
 - له خپلو جامو او لاسو سره لوپي کول، • په اشاره باندي د سلام څوابول.

- ٣_ په لمانځه کې په نورو شيانو باندي د سترګو مصروفول، لکه:

 - د آسمان لور ته کتل. • د سترګو پتول. • بنې او کین لور ته کتل.

- ٤_ مخصوص اذکار او دعا ګاني نه لوستل، لکه: درکوع په حالت کې چې د قرائت لوستل.
- ٥_ په مسنونه طریقه د اړکانونه ادا کول، لکه:

 - غیر منظم دریدل. • نا سمه رکوع. • نا سمه سجده لکه د پګړي په ول سجده کول.

- ٦_ بې ضرورتله ټو خې او اوسيلى کول.

فعاليت

- زده کوونکي دې نور هغه کارونه چې د لمانځه د روحي خلاف دي او بعضې اشخاص هغه کوي، په ګوته کړي.

ارزونه

١- لاندې پوبنټې څواب کړئ:

ا- کراهیت او فساد خه معنا لري؟ په لنډه ډول یې تعريف کړئ.

ب- د لمانځه له مکروهاتو خخه پنځه وویاست.

ج- د لمانځه پنځه مفسدات بیان کړئ.

٢- لاندې صحیح جملوته (ص) او غلطو جملو ته (x) نښه کېږدئ:

() أ- په لمانځه کې له ګوتو خخه ټکونه ويستل مکروه دي.

() ب- درکوع په حالت کې د قرائت لوستل لمونځ فاسدوی.

() ج- په لمانځه کې خبرې کول مکروه دي.

کورني دنده

زده کوونکي دې د پورتنیو پوبنټو څوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

د لمانځه متفرقه مسایل

۱ - په لمانځه کې بې او دسه کېدل

کله چې خوک پرته له ارادې، په لمانځه کې بې او دسه شي:

۱- لمونځ دې پرپردې، او دس ته دې لار شي او پس له او داسه دې خپل لمونځ له هغه
څای خخه پیل کړي چې په کوم څای کې بې او دسه شوي دی. خو له سره راګرڅول
ېپه غوره دي.

۲ - که چېرې بې او دسه شوي شخص امام وي، یو له خپلو مقتديانو خخه دې امام
کړي او پاتې لمونځ به په خپل امامت مقتديانو ته پوره کوي.

۳- که چېرې یو لمونځ کونکي ته له وروستي ناستې خخه وروسته بې او دسي پېښه شي،
له لمانځه خخه دې وګرځۍ، او دس دې وکړي او بیا دې سلام واپوی، پورتنې درې واره
هغه صورتونه دې چې خبرې یې نه وي کړې، خوکه خبرې بې کړې وي، بیا یې لمونځ
فاسلدېږي برابره ده قصدا، سهوا او یا خطأ په خوڅې وتلې وي.

۴ - که چېرې کوم لمونځ کونکي ته بې او دسى خخه وروسته د او دس لپاره قدمونو
اخیستلو او یا له قبلې خخه منځ ګرڅولو ته اړ و او دا کار یې وکړ، لمونځ یې نه
فاسلدېږي که خه هم له درو قدمونو خخه زیات هم تللې وي.

۲ - د سهوي سجده

الف - (سهوه) غفلت او بې پروايني ته وايي. د سهوي سجده هغو دوو سجدو ته ويل
کېږي چې د لمانځه زیادت یا نیمګرتیا پوره کوي.

ب - د سهوي د سجدي حکم: د سهوي سجده واجب ده.

ج - د سهوي د سجدي سببونه: د سهوي سجده په لاندې شيانو واجېږي:
- کله چې له واجباتو خخه یو بې له خپل څای نه وړاندې یا وروسته، سهوا زیات او
یا پرپښو دل شي.

- کله چې لمونځ کونکي فرض له خپل څای خخه سهوا مخکې یا وروسته کړي.

• مسائل

د سنتو په پربنودلو باندي په سهوي سجهه نه لازمېري، خکه چې د سنتو په پربنودلو باندي لمونځ نه نيمګړي کېږي.

• مسائل

د فرضو پربنودل په سجهه سهوهه باندي نه جبیره کېږي، خکه چې د فرضو پربنودل لمونځ باطلوی، خو که چېرې خوک د لمانځه په کوم رکن کې سهوهه شو بېرته به ېې راګرڅوي او که چېرې ېې له خپل خای خخه وروسته کړ، بیا به د سهوي سجهه کوي.

۳- د سهوي د سجدي وخت

د سهوي د سجدي وخت د اخري قعدي له تشهد او یو سلام گرڅولو خخه وروسته دی.

۴- د سهوي د سجدي طريقة

د وروستي قعدي له تشهد خخه وروسته یو سلام اړول کېږي او بیا له دې خخه وروسته دوه د سهوي سجدي کېږي، له دې خخه وروسته تشهد (التحيات...) د دويم خل لپاره په همدي ناسته کې بیا به درود (اللهم صل...) او دعاء چې مخکې ندي ویل شوي، ولولي او بیا به بنې او کین لور ته سلام واپوي.

۵- په لمانځه او یا اوداسه کې شک کول

۱- که چېرې یو چاته دا شک پیدا شو چې لمونځ پې کړي او که ېې نه دی کړي، دې سپري لمونځ نه دی کړي، خکه نه کول ېې یقيني او په کولو کې ېې شک دی.

۲- که چېرې یو چاته له سلام گرڅولو او یا د آخری قعدي له تشهد نه وروسته شک پیدا شو، دا شک هیڅ باوري نه دی او اعتبار ورته نشته.

۳- که چېرې خوک ډېر شکي وي او هر وخت ورته شک پیدا کېږي، دا به په غالب ګمان عمل کوي.

۴- که چېرې خوک په دې باور وي چې اودس مې کړي دی، خو فکر کوي چې ممکن بي اودسه شوي وي، دې سپري اودس شته، مګر که په ياد ېې وي چې دې بې اودسه و، خو ممکن له عادت سره سم ده اودس کړي وي، نو دا بې اودسه دی.

۶- د تلاوت سجده:

الف - د تلاوت د سجدي حکم: د تلاوت سجده کول واجب دي.

ب- د تلاوت د سجدي اسیاب

د تلاوت سجده په لاندې درو سبیونو باندې واجبېري:

- تلاوت: د تلاوت سجده په تلاوت کوونکي باندې واجبېري.

- اوریدل: د تلاوت سجده د سجدي د آيت په اوریدلو په اوریدونکي باندې هم
واجبېري.

- اقتداء: که امام د تلاوت د سجدي آيت ولوست په مقتدي باندې هم واجبېري، که
خه هم چې اوریدلی بې نه وي.

ج- د تلاوت سجده ادا کول

تکبیر به وايي (خو لاسونه به غوبرونو ته نه پورته کوي) او سجدي ته به بشكته کېري،
داسي سجده به کوي لکه خنگه چې د لمانځه سجده کوي او بیا به له سجدي خخه
د پورته کېدو لپاره تکبیر وايي، دا دواړه تکبironه ويل واجب دي، د تلاوت سجده
کې تشهد او سلام نشي.

په سجدي کې به (سُبْحَانَ رَبِّ الْأَعْلَى) درې خلې وايي، د تلاوت د سجدي آيتونه په
لاندې جدول کې روښانه شوي دي او همدارنګه په قرآن کريم کې هم دغه ځایونه په
نبنه شوي دي.

د- د تلاوت د سجدو شمېر

آيت	سورت	شمېره	آيت	سورت	شمېره
۲۶	النمل	۸	۲۰۶	الاعراف	۱
۱۵	الم السجدة	۹	۱۵	الرعد	۲
۲۴	ص	۱۰	۵۰	النحل	۳
۳۸	حم السجدة	۱۱	۱۰۹	الاسراء	۴
۶۲	النجم	۱۲	۵۸	مریم	۵
۲۱	الانشقاق	۱۳	۱۸	الحج	۶
۱۹	العلق	۱۴	۶۰	الفرقان	۷

- یو زده کوونکی دې د خپلو ملګرو په وړاندې د تلاوت سجده عملاً اداء کړي او هم دې د وجوب اسباب خرگند کړي.

الف - لاندې پونشنو ته څوابونه ووایع:

۱. د سهوي سجلې حکم خه دی؟ او سببونه یې په لنډ ډول یې بیان کړئ.
۲. د تلاوت د سجدې اسباب خو او کوم دي؟
۳. د تلاوت د سجدې د آیتونو شمېر خو دي؟
۴. که چېرې امام په لمانځه کې ې او د سه شې، خه باید وکړي؟

ب - لاندې خالي څایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. د سنتو په پرېښودلو باندې د سهوي سجله لازميږي.
۲. د فرضو پرېښودل د سهوي په سجدې باندې کېږي.
۳. د تلاوت سجدې په دې سورتونو کې دی.

پورتنې سوالونه سره له څوابونو په خپلو کتابچو کې ولیکۍ.

د ناروغ او مسافر لمونخ

د ناروغ لمونخ

د ناروغ لمونخ، ناروغى ته په کتلۇپە لاندى چولۇنو دى:

- ۱ - كله چې ناروغ ته ودرېدل ناشونى شول؛ بىا به لمونخ پە ناسته، رکوع او سجدى سره كوي.
- ۲ - كه چېرىپە كوم ناروغ ته درکوع او سجدىپە كول ناشونى شول؛ بىا به رکوع او سجده پە داسې حال پە اشارە كوي چې د سجدىپە اشارە به درکوع لە اشارې خخە تېيە وي، خود سجدىپە لپارە دې خەشى نە پورتە كوي چې هلتە ورياندىپە سجده وکپى.
- ۳ - كه چېرىپە خوڭ پە ناسته ھم قادر نە و، دا سپى بە ستۇنى ستغۇ پە داسې حال كېيىملى چې پىنپى بە يېپە قىبلى لور تە وي، د سر لاندى بە يېپە د پورتە كولو پە خاطر، بالىنىتايىنى وي، مخ پە قىبلى بە ملاست، رکوع او سجده بە پە اشارە باندىپە ترسە كوي.

- ۴ - كله چې كوم ناروغ پە دې قادر نە وي چې د سر پە اشارې باندىپە لمونخ وکپى، لە دە خخە لمونخ وروستە كېرىي، د سترگو او وریئۇپە اشارې سره لمونخ كول ورتە روانە دى.

۲ - د مسافر لمونخ

خىنگە چې سفر ستوزىپى لرى، نو د دې لپارە خانگىپەي احڪام راغلى دى چې پە لاندى چول دى:

- ۱ - د روزىپە مبارڪە مياشت كې مسافر تە روزە خورپە روا اما نى يول يې غورە دى.
 - ۲ - مسافر تە د سفر پە خاطر، پە اغۇستىل شويو موزۇ باندى دې ورخىپە او شېپە مسحە كول روا دى.
 - ۳ - پە مسافر باندىپە د جمعىي او اخترۇنۇ لمونخونە او قربانىي نە شتە.
 - ۴ - مسافر پە سفر كې خلور ركعتى فرض لمونخونو كې قصر كوي.
- ۵ - د لمونخ وروستە كول ھم ورتە روا دى پە هەغە صورت كې چې لە غلو او شوكمارو خخە وپە ولرى.
- ۳ - قصر

خلور ركعتىز فرض لمونخونە نىمامىي كول او پەر خاي يې دوه ركعتە كول، قصر بىل كېرىي، بناءً د سهار او مابنام لمانخە كېيىملىقىزىنە كېرىي.

- ۴- د قصر حکم: د لمانخه قصر په سفر کې لازم او په روزه کې (عزیمت) دی.
- ۵- د قصر شرطونه: فقاوو کرامو د قصر لپاره لاندې شرطونه ایسني دی:
۱. د سفر اندازه او لیاره به په عادي تگ سره درې ورځې او شپې وي.^(۱)
 ۲. سفر د مسافر له خپل کلې یا قربې خخه د وتلو نه حسابېري، یعنې کله چې مسافر له خپلې علاقې خخه بیرون شو، مسافر بلل کېږي.
 ۳. د سفر نیت به کوي.
۴. باید کوم سفر چې نیت یې لري، له دریو ورڅو خخه کم نه وي.
۶. د سفر په هکله مسلې:
- ۱- یو سړی له خپل اصلې تاټوی خخه هغه چې پکې زېږيدلی او هستوګه کوله؛ لار او بل ځای کې یې هستوګه غوره کړه، د خینو اړتیاوو له امله د خه وخت لپاره خپل تاټوی ته راغي، دا سړی به په خپل اصلې تاټوی کې قصر کوي، په دې شرط چې د دواړو تر منځ فاصله درې ورځې او یاله دې خخه زیاته وي.
 - ۲- که له یو چا خخه په سفر کې لمونځونه قضاء شول او بیاکور ته راستون شو، د سفر د لمانخه قضایي به دوه رکعته راوړي او که چېږي په کور کې ترې قضاء شوي وي او قضاء یې په سفر کې راوړي هم هغه خلور رکعته به پوره کوي.

ارزوونه

- ۱- لاندې پوبنتنو ته څوابونه ووایاست:
- أ- د سفر ځانګړي احکام خو دي؟ په لنډه ډول یې بیان کړئ.
 - ب- قصر خه ته وايي او حکم یې خه دي؟
 - ج- قصر خو شرطونه لري؟ په لنډه ډول یې بیان کړئ.
- ۲- لاندې صحیحو جملوته (ص) او غلطو ته د (غ) نښه کېږدی:
- آ- د سفر اندازه په عادي تگ سره درې ورځې ده. ()
 - ب- که له یو چا خخه په سفر کې لمونځونه قضاء شول، په کور کې به یې پوره اداء کوي. ()
 - ج- په مسافر باندې د جمعې، اخترونو لمونځونه او قرباني نشته. ()
 - د- کله چې ناروغ ته درېدل ناشونې شي بیا به لمونځ په ناسته کوي. ()

کورنۍ دندنه

پورتنيو سوالونو ته په خپلو کتابچو کې څوابونه ولیکئ.

(۱) خینو معاصرو علماء د شرعی سفر اندازه تقریباً (۸۹) کیلومتره تعیین کړې ده.

د سيرت النبى ارزښت

الله تعالى فرمایي: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أَسْوَةٌ حَسَنَةٌ» [الاحزاب سورت ۲۱].

ڙباره: (په حقیقت کې ستاسو ڦاره د الله په رسول کې یوه خورا غوره نمونه ده) الله تعالى په دې مبارڪ آيت کې، مورد د پیغمبر ﷺ پیروی او اطاعت ته هخولي یو، له دې امله لازمه ده چې دنبي کریم ﷺ سیرت زده کرو تر خو وکولای شو هغه پسې اقتداء او د هغه لاره تعقیب کرو، د سنتو او طریقو پلتنه یې وکرو او په لاربنوونو یې عمل وکرو، نو د اسلام په پوهیدو او پیژندو کې د سیرت خه اهمیت دی؟ د سیرت مفهوم او ځانګړتیاوې کومې دی؟ د سیرت د تدریس موختی خه دی؟

د سيرتتعريف

په لغت کې: د سنت، طریقې او تګلاري په معنا راغلی دی.

په اصطلاح کې: سیرت د یوه شخص د ژوند حالاتو، تاریخ او په هغه پوري اړوندو موضوعاتو ته ویل کېږي.

کله چې سیرت مطلق ذکر شي، نو د حضرت محمد ﷺ سیرت ورڅخه مراد وي.

فعاليت

- د سیرت علم له کوم علم سره زیات ورته والی لري؟ د حدیشو له علم سره، د تاریخ له علم سره او که له کوم بل علم سره؟
- هغه عمدہ موضوعات چې په سیرت کې څېړل کېږي عبارت دي له:
- د پیغمبر ﷺ د میلاد له مهال خخه د نبوت مقدماتي نبې او نښاني، د حضرت محمد ﷺ وروکتوب، رشد، خوانی، په مختلفو حالاتو کې د الله ﷺ ساتنه له خپل

پیغمبرن، پیغمبر ﷺ باندی دوچی د نازلیدلو وخت، پت او بنکاره دعوت، د قریشو له خوا د مسلمانانو ډول ډول رېروني، د مسلمانانو هجرت حبشي ته، له مکي مکرمي خخه بهر د اسلام د مقدس دين خپرېدل، د يشرب (مديني منوري) له خلکو سره تړون، هلته هجرت، په مدینه منوره کې د اسلامي تولني جورول، قبائلو او ګاونديانو سره تړونونه، د مسلمانانو پر ضد د مشرکانو او یهودو توطيې او دسيسي، د هغوي په وړاندې د مسلمانانو دفاع او د پیغمبر اکرم ﷺ غزآکاني، ګاونديو حاکمانو ته د دعوت د پیغامونو لېږل، د جزيرة العرب مختلفو سيمو ته د اسلام رسيدل، د پیغمبر ﷺ سفرونه، د هغه ﷺ خلانده صفات او له نيمگړي دنيا خخه د هغه رحلت.

د سيرت النبی حانګرياوي

نبوي سيرت ډېري حانګرياوي لري چې څينې بي دا دي:

- ۱ - د نبی کريم ﷺ سيرت د نورو انبياوو د سيرت په پرتله تر ټولو صحيح ترين سيرت دی، ځکه چې دغه سيرت د متصلو روایاتو، پېژندل شوو او موشقو شخصياتو له لاري نقل شوي او د ثبت او تدوين مرحلې ته رسيدلای دي.
- ۲ - د سيرت تدوين په (۱۰۱ هجري) کال کې د عمر بن عبد العزيز د خلافت په دور کې پيل شو، نو ځکه د سيرت علماء په ډېري آسانۍ سره کولاي شي د پیغمبر اکرم (صلی الله عليه وسلم) صحيح سيرت له ناسمو اقوالو او ضعيفو کيسو خخه جلاکړي.
- ۳ - د پیغمبر ﷺ سيرت روښنه سيرت دی چې د هغه د ژوند د حالاتو پراونه په خرگند ډول بياني: د پیغمبر ﷺ د پلار عبد الله او مور بي بي آمنه بنت وهب د واده له وخت خخه پيل، د پیغمبر ﷺ پيداينست، بعثت، د دعوت پراونه، غزآکاني او د پیغمبر ﷺ وفات په خرگند ډول بياني.

فعاليت

- زده کوونکي دي پورتني مطالب په ډله یېزه توګه د سوال او څواب په طریقې سره تکرار کړي.

د سيرت النبي د زده کړي ارزښت:

- ۱ - دنبي کريم ﷺ سپيخلی سيرت له فضایلو، نیکو اخلاقو، نصيحتونو او عبرتونو خخه ډک دي چې انسان د خير په لور هخوي.
- ۲ - د پيغمبر ﷺ د سيرت زده کړه دا روښانه کوي چې د اسلام سپيخلی دين د صير، زغم، فکر، عقل، حکمت او بشريت ته د بنیگنو او ګټو رسولو دين دي.
- ۳ - د پيغمبر ﷺ سيرت مصلحینو او داعیانو ته د ټولنې د اصلاح بلنه او لارښونه کوي.
- ۴ - د پيغمبر ﷺ سيرت د اسلام د سپيخلی دين لور مقام او بهتری د جاهليت د زمانې د ناورو دودونو، بې عدالتيو او ظالمانه رسميونو په پرته، موږ ته را په ګوته کوي.
- ۵ - دنبي سيرت لوستل، د پيغمبر ﷺ او اصحابو کرامو له زيaronو او تکليفونو (چې د اسلام د دين لپاره بې ګاللي) خبرېدل، د انسان صير، زغم او حوصله زياتوي.
- ۶ - د سيرت د زده کړي له برکته کولای شو د دين په ډېرو مقاصدو پوه شو، د قرآن کريم د زياتو آياتونو په تفسير او شأن نزول خبر شو.
- ۷ -نبي سيرت د اسلامي امت د وحدت خرگندونه کوي او دا را په ګوته کوي چې اسلام خرنګه وکولای شو له مختلفو، یو بل ته له دبمنو او خپرو قومونو، ملتونو او قبائلو خخه یو واحد، قوي عزتمند او یو مونۍ ملت جور کړي، او ټول سره وروپه کړي، د دوي مشران چې له تقوی، اخلاص او الهي وپري خخه برخمن وو، د خپلو کشرانو او اتباعو په زړونو کې بې تر ټولو ګران او عزتمند کړي دي.
- ۸ - د سيرت لوستل او تدریس مسلمان ته، د اسلامي فرهنگ او پوهې د یوې مهمې برخې د غنامندی او بلایاني لامل ګرځي.

ارزونه

- ۱ - نبوی سیرت په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ.
- ۲ - د نبوی سیرت درې خانګرپتیاوې شرګندې کړئ.
- ۳ - د نبوی سیرت د زده کړې ارزښت، د مسلمانانو د ژوندانه په مختلفو اړخونو کې خرګند کړئ.

کورني دنده

د دې لوست د مطالبو خلاصه، د یوې لنډې مقالې په لړ کې په خپلو الفاظو ولیکي.

نبوی سیرت او تاریخ

د تاریخ تعريف

تاریخ په لغت کې د یوې پیښې د وخت او زمان تعیین ته وايې.
په اصطلاح کې د تیرو وختونو د مهمو پیښو او واقعاتو د وخت او زمانې تاکل دي،
لکه: د مهمو شخصیتونو، ډلو، د هغوی د ژوند او مرگ له حالاتو، له تمدنونو،
ښارونو، دودونو، رواجونو، عاداتو، ګړنو، صنعتونو او انسابو خخه بحث کوي.

سیرت د تاریخ اساس او بنست دی

د پیغمبر ﷺ سیرت د تاریخ اساس او بنست دی چې مسلمانان پرې وياري، خکه
لومړنی تاریخي پیښې چې مسلمانانو لیکلې دي، هغه د سیرت پیښې وي، بیا د
وروستنيو حوادثو تدوین تر نن ورځې پورې د هماغه سیرت لړی ده.

د سیرت او تاریخ د سند د نقلولو طریقه:

د روایت په سلسله د تاریخي پیښو نقلول او صحیح روایتونه له غلطو روایتونو خخه جلا
کول دا یوازې د عربو او مسلمانانو ځانګړیاوه چې نور ورځنې بې برخې وو، خکه چې
مسلمانانو د سیرت لیکنه خپله دینې وجیبه ګنه، دوى زیار باسه تر خو په روایاتو کې
کوم شک او شبهه پاتې نشي او سیرت له هر ډول دروغو خخه پاک وي. دغه تګلاره
لومړۍ د حدیشو او سیرت په لیکنه کې رامنځته شوه، بیا د تاریخ په لیکنه کې ورڅخه
کار و اخیستل شو او تاریخ پورې اړوندو حقایقو د تمیز لپاره معیار وتاکل شو.

فعالیت

- د سیرت او د تاریخ د علم ترمنځ تفاوت واضح کړئ.

د نبوی سیرت مصادر

مونږ کولای شو د نبوی سیرت مصادر په لاندې ډول خلاصه کرو:

۱ - قرآن کريم: د نبوی سیرت یوه پراخه برخه په قرانکريم کې په اجمالي توګه دکر شوي ۵۰.

۲ - نبوی سنت: د نبوی سیرت زياته برخه د احاديثو په کتابونو کې دکر شوي ۵۰، د احاديثو کتابونه عبارت دي له: کتب الصحاح، سنن، مسانيد، مستدرکات او معاجم او د سننو د کتابونو له قاموسونو خخه.

۳ - د محمدی صفاتو (شمایلو) کتابونه: د محمدی شمایلو کتابونه هغه کتابونه دی چې مؤلفینو یې د نبی کريم صلی الله علیہ و آله و سلّم اخلاقو، عاداتو، فضایلو او سلوكو ته ځانګړې توجه کړي وي.

۴ - د نبوی دلایلو کتابونه (محمدی معجزې): په دغو کتابونو کې د پیغمبر صلی الله علیہ و آله و سلّم معجزې او د نبوت دلائل دکر شوي دي.

۵ - د محمدی خصائصو کتابونه: دغه کتابونه د پیغمبر صلی الله علیہ و آله و سلّم او د هغه د امت د خصائصو او ځانګړیاواو په هکله بحث کوي.

۶ - د غزآگانو کتابونه:

دغه کتابونه د اسلام په اول کې د مسلمانانو د دینمنانو له سازشونو، دسیسو، د مسلمانانو له دفاع او د پیغمبر صلی الله علیہ و آله و سلّم له غزوتو خخه بحث کوي.

۷ - د سیرت ځانګړې کتابونه: دغه کتابونه د سیرت له علم پوري له اړوندو موضوعاتو خخه بحث کوي.

د سیرت د لیکنې پیل او د سیرت مشهور کتابونه

۱ - د صحابه وو دوره: د سیرت تدوین په ابتدائي بنه له (۶۰-۵۰) هجري کلونو خخه پیل شو، چې حضرت عبد الله بن عباس رض به خپلو شاګردانو ته د پیغمبر صلی الله علیہ و آله و سلّم د نسب او د هغه د غزآگانو په هکله معلومات ورکول او هغوي به لیکل، همداراز عبدالله بن عمرو بن العاص او براء بن عازب رض به هم خپلو شاګردانو ته د سیرت د علم تدریس کاوه.

۲- د تابعینو دوره: د سیرت تالیف د تابعینو په زمانه کې پیل شو، عروه بن زیر بن عوام د رسول الله ﷺ د غزاگانو کتاب ولیکه.

د پیغمبر ﷺ په سیرت او غزوتو کې تر ټولو مهم کتاب چې د تابعینو په زمانه کې ولیکل شو، هغه د آبان بن عثمان (رحمه الله) کتاب و چې لیکل یې له (۸۳) هجري خخه د مخه بشپړ شو.

له هغه خخه وروسته په دویمه درجه کې د وهب بن منبه چې په (۱۱۰) هجري کې وفات شوی او د موسی بن عقبه چې په (۱۴۱) هجري کې وفات شوی، د سیرت کتابونه دي.

دغه کسانو د صحابه وو کرامو په زمانه کې ژوند کاوه او له هغوي خخه یې زده کړې
.
۵۹

۳- د اتباع تابعینو دوره: په دغه دوره کې چې کوم کتابونه لیکل شوی دي، په لاندې ډول دي:

«السیر والمعازی» د محمد بن اسحاق (المتوفی ۱۵۱ھ) لیکنه، «السیرة النبویة» د ابن هشام (المتوفی ۲۱۳ھ) لیکنه، پورتنی دواړو مؤلفانو له تابعینو خخه زده کړې کړې وي.

همدارنګه (الموطأ) د امام مالک (رحمه الله) (المتوفی ۱۷۹ھ) لیکنه، دا د احادیثو کتاب دی، خو زیاته برخه احادیث یې د پیغمبر ﷺ په سیرت او اوصافو پوري اړه لري. (صحيح البخاري) د محمد بن اسماعيل البخاري (رحمه الله) (المتوفی ۲۵۶ھ) لیکنه، او (صحيح مسلم) د امام مسلم (رحمه الله) (المتوفی ۲۶۱ھ) لیکنه، په دغه کتابونو کې د احادیثو ډېره برخه، د پیغمبر ﷺ له نبوت خخه مخکې او وروسته، د ژوند حالات، د هغه خصائص، فضائل، غزوات او د یارانو مناقب او فضیلتونه بیانوی.

وروسته بیا نور کتابونه هم ولیکل شول چې څینې یې دا دي:

۱- عبد الملك بن هشام د محمد بن اسحاق کتاب (السیر والمعازی) مختصر کړ،
بیا د دغه (مختصر) لپاره، امام ابو القاسم عبد الرحمن اندلسی د (الروض الانف) په نوم شرحه ولیکله.

۲- محمد بن سعد چې د واقدي شاگرد و، د (الطبقات الكبرى) کتاب په اتو جلدونو کې ولیکه چې لومړي او دویم جلد یې یواخچې د پیغمبر ﷺ د سیرت او غزواتو د بحث لپاره خانګرۍ شوي دي.

په اوسمي عصر کې د سیرت په مختلفو اړخونو کې ډېر کتابونه تأليف او تدقیق شوي
دی چې ځینې یې لاندې دکرشوی دي:

- سیرة النبي: د امام ابن کثیر ليکنه.

- سیرة النبي: د علامہ شبلي نعماني ليکنه.

- الرحیق المختوم: د مبارکپوری ليکنه.

- فقه السیرة: د محمد العزاوی ليکنه.

- نبی الرحمة: د محمد بن مسعود یاقوت ليکنه.

- تهذیب سیرة النبي ابن هشام د عبد السلام هارون ليکنه.^(۱)

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله یېزه توګه د سوال او څواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. د نبوی سیرت تاثیر د تاریخ په تدوین کې بیان کړئ.
۲. د سیرت النبي ﷺ تدوین په مستقله توګه خه وخت پیل شو؟ او د دوو کتابونو نومونه واخلئ چې په مستقيمه توګه د نبوی سیرت په هکله تالیف شوي وي.

کورنۍ دنده

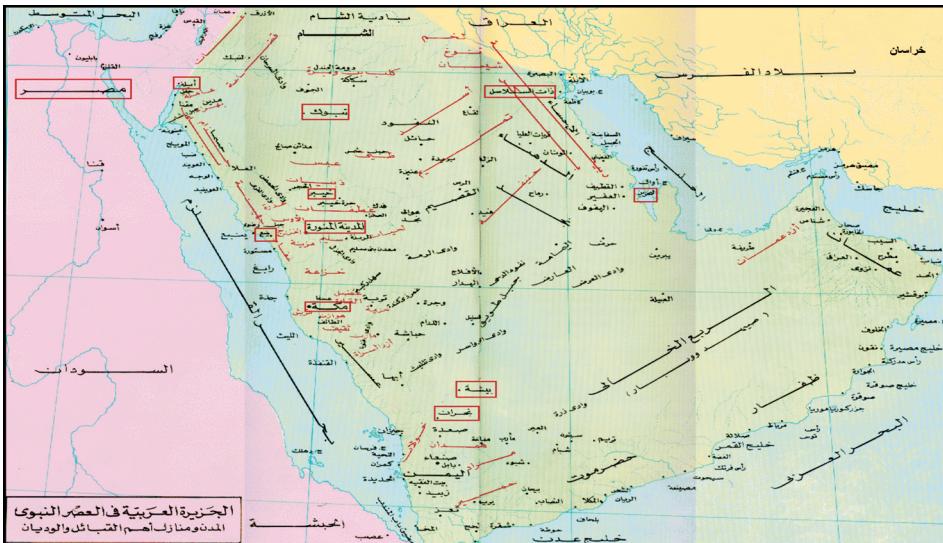

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړکې ولیکې.

(۱) د سیرت د لیکنې پیل او د سیرت د مشهورو کتابونو بحث، اضافي معلومات دي، په امتحان کې شامل نه دي.

خلور وېشتم لوست

له اسلام خخه وراندي د جزيره العرب حالت الف - (د بتانو د عبادت پيل)

د شپږمې بېړۍ په دویمي نمایي کې د جزيره العرب حالت

◆ په عربي جزيره کې حاکم دين کوم و؟

◆ د بتانو عبادت خرنګه شروع شو؟

◆ بتان له کومه ئايه عربي جزيرې ته راولل شول؟

د دين تعريف

دين په لغت کې: د شريعت، قانون، مذهب، ملت، لاري، جزا او حساب په معنا راغلى دی.

په اصطلاح کې د انسانانو د ژوند هغه نظام دی چې اعتقادی، فکري، اخلاقي او عملي اړخونه یې په برکې نيسې.

له اسلام خخه د عربانو دين

له هغه وخته چې په مکه مکرمه کې د ابراهيم ﷺ حوئات (نسل) میشت شول او بیا د عربی جزیرې په نورو سیمو کې خپاره شول، عربان د ابراهيمي دین پیروان وو. د یو الله بنده گې یې کوله، خود یوې او بردي مودې له تیريلو وروسته هغوي هغه خه چې یې زده کړي وو، هغه یې هیر کړل او پرته له حئینو دیني شعائر و خخه نور هیڅ شی هم په هغوي کې پاتې نه وو.

د بتانو د عبادت پیل

دلومړي ځل لپاره د نوح ﷺ په زمانه کې د بتانو عبادت پیل شو. د نوح ﷺ له قوم خخه پنځه تنه د (ود، سواع، یغوث، یعوق او نسر) په نامه نیک، به او عبادت کوونکي خلک وو، د هغوي مرګ د خلکو د وبرې، غم او خپگان لامل وګرخید، یوه سپري ورته وویل: آیا د دوى خيري ستاسو لپاره له لرګي خخه جورې کرم چې د هغوي په ليدو سره تاسو ته آرامي حاصله شي؟ دوى وویل: هو! که کولاۍ شې دا کار وکړه.

نو خيري یې د هغوي د ژوندانه د حالت په شان د خلکو لپاره جورې کړي، د هري کورني چې به کومه خيره خوبنیده، هماعه به یې وره او په خپلو کورونو کې یې کیښوده، هغې ته به یې کتل او خه اندازه غمونه او اندیښنې به یې کمیدلې، وخت په همدي توګه تیریده، دویمه او دریمه پیرې یو په بل پسې تیرې شوې، خو ټولو خلکو به د هغو خiero سره د لوړنې پیرې په شان کرنې کوله ترڅو خلورمه پیرې را ورسیده، خلکو وویل: که چېږي مور د دغونیکو او صالحو اشخاصو د خiero عبادت وکړو، نو دا به الله ﷺ ته زمور د نړدپوالي لامل وګرخي او دوى به د الله ﷺ په وړاندې زموږ شفاعت وکړي، بناء د دغو مجسمو او شکلونو عبادت یې پیل کړ او راتلونکو نسلونو هم دې کار ته دوام ورکړ.

د عربو پر حمکه د بتانو د عبادت پیل

پیغمبر ﷺ د الله ﷺ له لوري د اسې خلکو ته ولیپل شو چې هغوي د جاهليت په تورو
تيارو کې زوند تير او د غه تياره د هغوي د زوندانه په هره برخه حاکمه وه.
له دي خخه مخکې ټول عرب د ابراهيم ﷺ د سپيختلي دين پيروان وو.

يوکس چې عمرو بن لحى نوميده او د بني خزاعه د قبيلې مشرو، هغه يوه ورڅ شام
ته سفر وکړ، ګوري چې د شام خلک د بتانو عبادت کوي، دا کاري پې ډېر خوبن شو،
له شام خخه يې یوبت چې (هبل) نوميده، له خانه سره مکې ته راواړ او د کعبې شريفي
په منځ کې یې کيښود. د مکې خلک یې د دغه بت بندګي ته راويلل، د مکې خلکو
د ده بلنه ومنله او د بتانو عبادت یې پیل کړ، لړه موده وروسته د ټول حجاز او سيدونکو د
مکې د خلکو لاره ونيوله.

د حجاز د خلکو د پخوانيو بتانو له جملې خخه (لات، منات او عزا) وو چې په مختلفو
سيموکې یې شتون درلود. له دي وروسته له الله ﷺ سره شريک نيوں او بت پرستي په
ټول حجاز کې خپره شو، په هر کلې او بيا په هر کورکې د بتانو عبادت پیل شو، مسجد
الحرام یې له بتانو خخه ډک کړ، په دي توګه بت پرستي د جاهليت د دين يو مظهر
وګرخیده.

د بت پرستي مراسيم

دبت پرستي مراسيم دارنګه وو:

خلکو به د بتانو عبادت کاوه، هغوي ته به یې پناه وړه، په ستونزو کې به یې بتانو ته فرياد او
زاری کولي، خپل ضرورتونه او ارتياوې به یې له بتانو غونتنې، داسې عقيده یې درلوده
چې بتان د الله ﷺ په وړاندې زموږ سپارښته کوي، د هغوي په شا او خوا به یې طوافونه کول،
هغو ته به یې سجدې کولي او د بتانو لپاره او د هغوي په نامه به یې قرباني کولي.
خپل هر شی (خير او شر) به یې په غشو معلومول، د کاهنانو، منجمانو او غيب ويونکو
په خبرو یې باور درلود، فال اچونه په هغو کې مروجه وه.

دا دين چې پر شرك، بت پرستي، وهمياتو او خرافاتو ولاړو، د ډیرو عربانو دين و.

فعاليت

- زده کونکي دې پورتنې مطالب په ډله یېزه توګه د سوال او څواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزوونه

۱. دين په لغت او اصطلاح کې خه ته وايي؟ تعريف یې کړي.
۲. د کعبې شريفي په چاپيریال کې خلکو خه وخت د بتانو عبادت پيل کړ؟
۳. مشرکان په بت پرستي کې د یو شمیر مراسمو پابند وو، ځینې له هغو خخه شرحة کړي.

کورني دنده

د لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه ولیکۍ.

له اسلام څخه د مخه د عربو حالت (دیني، اخلاقي، تولنيز، سياسي او اقتصادي حالت)

د اسلام د څلاندې لمر له خرک وهلو نه وړاندې عربو خرنګه اخلاق درلودل؟ د هغوي تولنيز او سياسي حالت خرنګه و؟

دیني حالت

کله چې د اسلام سپیخلی دین خرگند شو، عربانو چې د ابراهيم ﷺ د دین د پیروی دعوا یې درلوده، د هغه د شريعه له اوامرو او نواهيو خخه ډېر لري پاتې وو، د ګن شمیر بتانو عبادت یې کاوه او د ابراهيمي دین ټول اخلاقي مکارم یې پریښې وو. له همدي امله د وخت په تېريلو سره په دوى کې ناورو تقليدونو او دودونو وده وکړه، چې په پایله کې بت پرستي منځ ته راغله، دغوا کارونو د دوى په دیني، تولنيز او سياسي ژوند باندې د پام ور اغیزې وکړې.

اخلاقي او تولنيز حالت

پرته له شکه د عربو د جاهليت په دور کې داسې ناورو، ټېتيو او ناكارو اخلاقو شتون درلود چې سليم عقل نشو منلى او بیداره وجدان نشو قبلولي، خود دې ترڅنګ د دوى په منځ کې ځينې ستاييل شوي اخلاق او غوره عادتونه هم وو چې د عربو مشرانو او شاعرانو به پري وياري کاوه، لکه: سخاوت، څوانمردي، په وعدو وفا، ميرانه، عزت النفس او داسې نور.

عربي ټولنه په بېلا بېلو طبقو ويشل شوې وه چې د هري طبقي ژوند به د بلې طبقي له ژوند سره توپير درلود.

نارينه به د کورني مشر او د پوره واک خاوند و، د سري او بنخې اړیکه د واده د مراسمو په ترڅ کې د بنخې د اولياوو د نظر لاندې سرته رسیده، خو په ځینو طبقاتو کې به د سرو او بنخو ترمنځ ډول، ډول ناروا اړیکو شتون درلود چې موره هغې ته له بدکاري، فساد او بې پتی پرته بل تعبيرنه شو ورکولاي. د جاهليت په زمانه کې به د ډېرو بنخو لرل، د یوه کس لپاره په میراني، ويبار او نیکي دلالت کاوه، د پلرونو بنخې (ميري) به ېې له طلاقيدو یا د پلار له مړنې خخه وروسته، زامنو په نکاح کولي.

پلرونو به له خپلو اولادونو سره جلا، جلا چلنډ درلود، ځینو به ويل: زامن زمور د ځیگر ټوټې دی چې د ځمکې په سر ګرځي او ځینو به خپلې لورګانې د ننګ، عار، فقر او لوبدې له امله ژوندي خښولې، د زوي په زېږيدلو به خوشحاله کيدل، د لونو په زېږيدنه به خورا زيات خپه کيدل او د ډېر غم او قهر له کبله به ېې د مخونو رنګونه توريدل، له خلکو خخه به پتيدل، ګواکې چې په کور کې ورته کوم لوی غم پیښ شوي دي. خرافات د دوى ترمنځ دومره اوچ ته رسیدلي وو چې کله ناکله به ېې خپل مقصد ته د رسیدو په موخيه زامن نذر او قرباني کول او خلکو به د خارو یو په خير ژوند کاوه.

بنخې به ېې د خرڅلاؤ لپاره بازار ته وړاندې کولي او کله به هم ورسره د کاپو، لرګيو او نورو جماداتو په خير معامله کиде.

سياسي حالت

د اسلام د ظهور په وخت کې د عربي جزيرې حاکمان په دوه ډوله وو:

- ۱ - تاجداره پاچاهان: چې دا ډول حاکمان په حقیقت کې له خپلواکۍ او بشپړې آزادی خخه برخمن وو.

۲ - د قبایلو او پرگنو مشران: د دغۇ مىشانو حاكمىت او امتياز د تاجدارو پاچاھانو په خېر و، ڈپرو يې بشپړه آزادي درلوده، خو ځينو نورو يې د تاجدارو پاچاھانو پيروي کوله.

هغه خلکو به د قبیلو مشری په غاره اخیسته چې دنورو په پرتله به يې ڈپره پانګه او طاقت درلوده.

قبيله د يوه واره حکومت په خير وه چې د قومي يووالىي، متقابلي ګتې، د خپلې خاورې د ساتنې او د دېمن د خپلو پر بنسټ تشکيلیده.

د حجاز حکومت د ټولو عربانو لپاره د احترام وړو، هغه يې د ديني مرکز لارښود، ساتونکي او خادم ګنهلو، د اوسيني پارلمان په خيرد ادارو او تشکيلاتو خاوند و، خو دا حکومت ڈپر کمزوری او ناتوانه و.

اقتصادي حالت

اقتصادي حالت د ټولنیز او امنيتي حالت تابع وي، دا قضيه هغه وخت په سمه توګه روښانه کېږي چې د عربو د ژوندانه بنې او حالت ته نظر وکړو، تجارت چې د ژوندانه د اړتیاوو د پوره کولو تر ټولو لویه وسیله ده، یوازې د سولې او امن په سیوري کې وده کولای شي سوله او امن په جزیره العرب کې یوازې په حرامو میاشتو (اشهـر الحرم) کې شتون درلود او د عربو مشهور بازارونه به په همدي میاشتو کې ګرميدل.

د خارویو ساتنې په جزیره العرب کې رواج درلود، په ځينو سیمو کې به کرنه او زراعت هم ترسټرگو کيده، د عربو ڈپې بنځې به په ورپيو وريشلو اخته وي خو دا ټول شيان به په جګړه کې له منځه تلل، بې وزلي، لوره او برښلاتوب د ټولنې په ټولو برخو کې خرګند وو.

دېمني، د قوم او قبیلې پلوی کول د دوى په منځ کې عامه وه، خلک په ډلو او ګروپونو ويشل شوي وو او هرې ډلې به یوازې د خپلې قبیلې او خپل ټولي لپاره کار کاوه.

د شخري او جگري پر مهال به هيچا هم دا لپه نه کوله چې حق له کومې ډلپ سره دی، بلکې د هغوي کوبنبن به دا و چې خرنګه بل لوري زيانمن، ناتوانه او کمزوری کړي.

فعاليت

- زده کونکي دې، پورتني مطالب په ډله یيزه توګه د سوال او ځواب په طريقة تکرار کړي

ارزونه

- ۱- د جاهليت په زمانه کې د عربو ديني او اخلاقې حالت بياني کړئ.
- ۲- د جاهليت په زمانه کې د عربو سياسي او اقتصادي حالت بياني کړئ.

کورني دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکي.

د پیغمبر اکرم (صلی الله علیه وسلم) نسب

دنبي کريم ﷺ د نسب سلسله چېرته رسپږي؟ نبوي کورني کومه ده؟
د پیغمبر اکرم ﷺ نسب

نوم يې محمد بن عبد الله بن عبدالمطلب بن هاشم قريشي دي، د نسب سلسله يې عدنان او له هغه خخه پورته اسماعيل بن ابراهيم (عليهمما الصلاة والسلام) ته رسپږي.
نبوي کورني:

نبوي کورني په هاشمي کورني مشهوره ده چې نسبت يې دنبي اکرم ﷺ نিকه هاشم بن عبد مناف ته کيږي، لدې امله بايد د هاشم او له هغه خخه وروسته امورو او حالاتو ته يوه کتنه وکړو.
هاشم:

هاشم چې نوم يې عمرو و، دنبي عبد مناف د ځوختات نه يوازنې کس و چې د الله د کور زايرينو ته يې اویه ورکولي او د هغوي خدمت يې په غاره درلود، بدای شخص و او د خلکو په منځ کې له زيات شرافت او عزت خخه برخمن و.
عبدالمطلب:

عبد المطلب به د هاشم په خير د الله ﷺ د کور ميلمنو ته اویه ورکولي، د هغوي خدمت به يې کاوه او د خپل قوم په منځ کې داسي شرف، عزت او مرتبې ته ورسيد چې هیڅ يو له نیکونو خخه يې دې مقام ته نه و رسیدلې.

د عبدالمطلب په زمانه کې د کعبې شريفې په هکله دوه مهمې پيسنې واقع شوې:
۱- د زمزم د خاکيندل.
۲- د فيل پېښه.

۱- د زمزم د خاھ د کیندلو لندھ کيسه

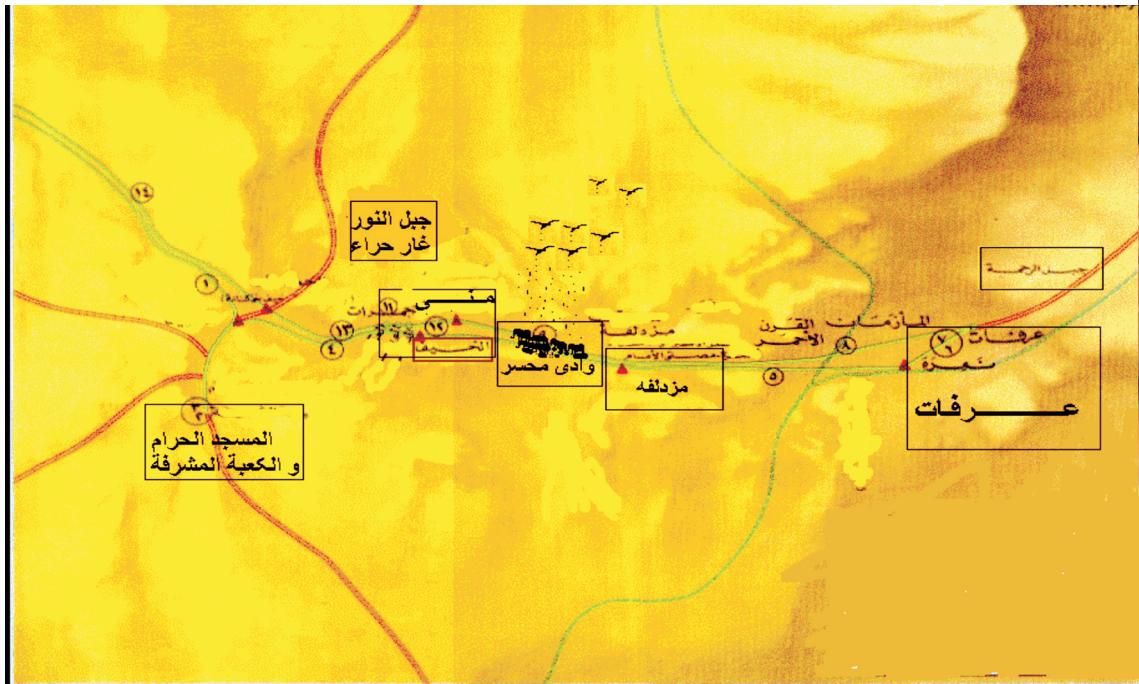

عبدالمطلب ته په خوب کې د زمزم د خاھ ئای ور په گوته شو، بیا یې د خاھ په کیندلو پیل وکړ، په خاھ کې یې قیمتی شیان، لکه: تورې، زغرې او دوه د سرو زرو هوسي و موندلې چې (جرهミانو) د خپلو وتلو په وخت هلتە خښې کړې وي. له تورو خخه یې کعبې ته دروازه جوره کړه او دواړه د سرو زرو هوسي یې په دروازه کې کیښودلې او حاجيانو ته یې د زم زم د اویو ورکول پیل کړ.

کله چې د زمزم خاھ بنکاره شوه، نو قريشو له عبدالمطلب سره جنجال او منازعه پیل کړه، هغه ته یې وویل: مونبر ته هم په هغې کې برخه راکړه.
عبدالمطلب وویل: زه داسې کار نه کوم.

له قريشو سره د همدي منازعي په پايله کې عبدالمطلب پر خپل خان نذر کيښود چې که چېرې اللہ ﷺ ده ته لس زامن ورکړل او په هغه خه کې بريا ته ورسپري چې له قريشو سره په کې بنکيل دي، نو له خپلو زامنوا خخه به یو تن په کعبه کې قرباني کړي.

۲ - د فیل د پېښې لندیز

کله چې (حبشی ابرهه) چې په یمن کې د حبشي د پاچا والي و، په کعبه شریفه کې د عربو د زیارت کول او راټولیدل ولیدل، نولوی معبد یې د (صنعا) په بنار کې جوړ کړ، او غوبنتل یې چې خلک د مکې په ځای هلته لار شي، له شپیته زریز لښکر سره د مکې په لوري روان شو، تر خو کعبه ورانه کړي او د ځان لپاره یې لوی فیل غوره کړ، خپل حرکت ته یې دوام ورکړ، کله چې لوی فیل د (محسر) وادي ته (چې د منی او مزدلفې تر منځ پرته ده) ورسید، فیل یې خپله سینه پر څمکه کیښوده او جګ نشو، د کعبې په لوري له ورتګ خخه یې ډډه وکړه.

عبدالمطلب د ابرهه په وراندي

عبدالمطلب له خو زامنو سره د ابرهه د پوځيانو د مرکز په لوري حرکت وکړ، کله چې د ابرهه دروازې ته ورسيدل، ابرهه ته وویل شوه، عبدالمطلب ستا د دروازې مخي ته راغلي دي.

هغه وویل : عبدالمطلب خوک دی ؟

هغه ته وویل شوه: هغه د قريشو مشر او د مکي د کاروان خبتن دي، هغه خلکو ته په هواره ځمکه او هوایي مرغانو ته د غردونو په لورو څوکو کې خواره ورکوي.
ابرهه ورته د داخليدو اجازه ورکړه.

بيا یې خپل ژيارونکي ته وویل: له هغه خخه یې پوبنتنه وکړه چې خه اړتیا لري؟
ژيارونکي د حاجت پوبنتنه وکړه.

هغه وویل: حاجت مې دا دی چې دوه سوه او بنان مو زما نیولي دي، هغه ماته بيرته راکړه. ابرهه خپل ژيارونکي ته وویل: کله مې چې ته ولیدې په حيرت کې شوم، خو کله مې چې ستا خبرې واورې، نو ډېر بې اعتنا او بې پروا شوم. زه راغلی یم خو کعبه ونړوم، هغه کعبه چې ستا دین او ستا د پلرونو دین دي، ته د دوو سوو او بنانو په هکله زما سره خبرې کوي؟ او د کعبې په هکله هیڅ نه واېي؟

عبدالمطلب وویل: (أَنَا رَبُّ الْإِبْلِ، وَلِلَّبِيَّتِ رَبُّ يَحْمِيمِيْهِ): زه د او بنانو خبتن یم،
کعبه خپل خبتن لري، هغه به یې ساتي.

ابرهه د عبدالمطلب د خبرو په ځواب کې وویل: هيڅوک نشي کولاي چې زما د پرمختګ خنډ شي.

عبدالمطلب ورته وویل: نور دا ستا کار دي.

نو هغه دوه سوه او بنان یې چې نیولي وو، عبدالمطلب ته واپس کړل. عبدالمطلب راستون شو او قريش یې له کيسې خخه خبر کړل، بيا یې د کعبې د دروازې په کړي او پردو پوري خپل خان په دیر عجز، ویرې او زاري و ځراوه، عبدالمطلب او قريشو الله تعالى ته پناه یوره او له هغه خخه د مرستې او ساتني غونښتونکي شول. بيا له مکې خخه ووتل خو په درو، غارونو او د غردونو په څوکو کې پناه و اخلي او په دې انتظار وو چې قادر او توانا خدای خه وخت د ظالمو سرکبانو ټغر ټولوي.

کله به چې د ابرهه لښکر د سهيل، شمال يا ختيځ په لوري روانیده، نو فيل به په چابکي سره مخکې کيده او کله به یې چې د کعبې په لوري مخ کاوه فيل به په گونډو کيده او خپله سينه به یې په څمکې کېښوده، په همدي حالت کې وو چې الله تعالى

پر هغوي باندي د وادي محسر په سيمه کې دلې، دلې مرغان را ولپېرل او هغوي يې د سجيل په کابو وویشتل، په پايله کې هغوي د خورل شوو وبنو په خير و گرخيدل، الله تعالى ابرهه په داسې رنځ اخته کړ چې غږي يې بند، بند جداکېدل، صنعا ته په لارکې و چې زره يې وچاودید، سينه يې خيري شوه او هلاک شو.
دا واقعه د محرم په مياشت کې پنځه پنځوس ورځي مخکې د نبی کريم ﷺ له زېرېلنې خڅه، منځ ته راغله.

فعاليت

- خو تنه زده کوونکي دي د بنوونکي په مرسته د پورتنې لوست ئينې مهمې برخې د ټولګيوالو په وړاندې بيان کړي.

عبدالله د پېغمبر ﷺ پلار

د نبی کريم ﷺ د پلار نوم عبدالله و، عبدالله د عبدالمطلب تر ټولو به زوي او دی هماغه ذبيح دی.

کله چې د عبدالمطلب زامن لسو تنو ته ورسيدل او پوه شو چې هغوي کولاي شي د قريشو مخه ونيسي، نو زامنو ته يې د خپل نذر خبره وکړه او دوی فرمانبرداري بنکاره کړه، نومونه يې په غشو ولیکل او هغه يې د (هبل) ساتونکي ته ورکړل خو په غشو فال ونيسي، غشى د عبدالله په نامه راووت. عبدالمطلب عبدالله او چاره له خان سره واخیستل او د کعبې په لور يې منله کړه تر خو عبدالله حلال کړي، قريشو او په خانګړې توګه ابو طالب او ماماګانو يې د عبدالله د حلالوو مخ نیوی کاوه.
بيا يې غشى د عبدالله او سلو او بنانو تر منځ واچوه، غشى د او بنانو په نامه راووت، عبدالمطلب سل او بنان د عبدالله په خای حلال کړل.

د پیغمبر ﷺ مور آمنه

عبدالمطلب د خپل زوی عبدالله لپاره یوه نجلی د آمنی بنت و هب بن عبد مناف په نامه غوره کړه، هغه په خپل وخت کې د مرتبې او نسب له حیثه د قریشو بهترینه نجلی ووه، پلار یې د بنی زهره د قبیلې سردارو، عبدالله په مکې کې له هغې سره واده وکړ. بیا وروسته د تجارت په مقصد شام ته ولار، په لاره کې ناروغ شو، د ناروغتیا په حالت کې مدینې ته ورسید او هلته د (۲۵) کلنی په عمر وفات شو.

د لوست حینې مهم تکي

۱ - د کعبې شریفې عظمت او لوبي.

۲ - د بیت الله او قریشو په مقابل کې د ابر هه کینه او حسد.

۴ - پدې اړوند کلک او راسخ ایمان درلودل، چې پاک الله ﷺ د خپل کور دفاع او ساتنه په خپله کوي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتنی مطالب په ډله یېزه توګه د سوال او خواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزوونه

۱. نبوی کورنی په هاشمی کورنی مشهوره ده، هاشم خوک دی؟
۲. د الله د کور په هکله عبدالمطلب ته دوھ مهمې واقعې پیښې شوې، هغه خه وي؟
خرگندې یې کړئ.
۳. د نبی کریم ﷺ پلار خه وخت وفات شو؟

کورنی دندھ

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لپکې ولیکۍ.

د نبی کریم ﷺ پیدا یېشت

د نبی کریم ﷺ میلاد په ټول انسانی تاریخ کې یوه لوبه پیښه وه چې د تاریخ او بشري
ژوند مجراته یې بدلون ورکړ.
نو د میلاد پیښه یې خنګه وه؟ د ماشومتوب دوره یې خنګه تپره شووه؟

مولد النبی ﷺ

پیغمبر اکرم ﷺ د دوشنې په سهار چې د ربیع الاول دولسمه وه، د ابو طالب په کور
کې د بني هاشم له ځوختاه دنیا ته تشریف راواړ. دا میلاد د عام الفیل چې د (۵۷۱) م
کال د اپریل د میاشتې له شلمې یا دووه ويشتمې نیټې سره برابره ده، منځ ته راغي.
کله چې محمد ﷺ دنیا ته راغي، مور یې هغه خپل نیکه عبد المطلب ته ولیبره
او همداراز هغه ته یې د خپل لمسي د زبرپلنې په هکله زیری ورکړ، عبدالمطلب
خوشحاله شو او لمسي یې د کعبې شریفې داخل ته یووړ، د الله تعالى شکر یې اداء
کړ او هغه ته یې د (محمد) نوم غوره کړ په داسې حال کې چې دا سې نوم په عربو کې
نا اشنا او هغه یې په اوومه ورڅ سنت کړ. لومړنۍ بنځې چې محمد ﷺ ته یې د هغه
له مور خخه وروسته شیدې ورکړي، ثوابه د ابولھب وینځه وه.

د بني سعد په قبیله کې

د عربو بناريانيو عادت درلود چې د خپلو ماشومانو لپاره به یې شیدې ورکوونکې
بنځې (مرضعي) کتلې تر خود هغوي ماشوم د بنار له ناروغيو خخه لري خپل ژوند
تپرکړي، قوي جسمونه او اعصاب ولري او د عربي فصيحه ژبه په اصلی تاټويي کې
په سمه توګه زده کړي.

عبدالمطلب هم دبني سعد بن بكر له قبلي خخه يوه بنخه د (حليمه سعديه) په نامه،
د خپل ماشوم د شدو ورکولو لپاره غوره کره.

د پيغمبر ﷺ رضاعي ورونه - (حمزه بن عبد المطلب، عبد الله بن حارث، ابو سفيان
بن حارث) او رضاعي خويندي يې (انيسه بنت الحارث او شيمما بنت الحارث) دي.

د مهربانې مور په غیږ کې

حليمې سعديې د شيدو د مودي له پوره کيدو خخه وروسته محمد ﷺ خپلې مور ته
وسپاره، تر شپړ کلنۍ پوري يې د خپلې مور په خنګ کې ژوند کاوه، آمنې بي بې هود
وکړ چې د خپل ميره په ياد په يترې کې د هغه د قبر زيارت وکړي.
آمنه له خپل يتيم زوي محمد ﷺ، خادمي ام ايمن او پالونکي عبدالمطلب سره
له مکې خخه روانه شوه او د پنځو سوو کيلو مترو فاصلې له وهلو وروسته يترې ته
ورسيده. يوه مياشت يې هلته تبره کړه، د بېرته راستنيلو پر مهال آمنه ناروغه شوه او د
لاري په اوږدو کې يې ناروغې سختيده چې بالاخره د (ابوء) په سيمه کې چې د مکې
او مدینې تر منځ پرته وه، وفات شوه او هم هغلته دفن شوه.

له زړه سواندي او خواخوري نیکه سره

عبدالمطلب له محمد ﷺ سره يو خای مکې ته راستون شو، د عبد المطلب
زړه سوي، مهراني او شفقت پر خپل يتيم لمسي باندي په ورخه زياتېده، خکه
په داسې ازميښت کې ولويد چې د ده تېر پر هرونې يې بیا راتازه کړل، په محمد ﷺ
يې زړه سوي او نرمي دومره زياته شوه چې په هېڅ يوزوي يې دومره نه وه زياته شوي،
هغه به ويل: «په الله قسم چې د ده په وجود کې لوبي او د بدبه نغښتې ده»، نو له هغه
سره به په يوه فرش کيناسته، د هغه په سر به يې لاس راكاړه او د هغه هر کار د عبد
المطلب د خوشحالی لامل ګرځیده.

لنډه دا چې اته کاله یې د خپل ارزښتنيک عمر تېر کړل چې نیکه یې (عبدالمطلب) په مکه کې وفات شو او له وفات خڅه مخکې یې ابو طالب چې د محمد ﷺ تره و، د خپل لمسی د سرپرستی او پالنې لپاره وګماره.

د خپل تره د سیوري لاندې

ابو طالب د خپل وراره محمد ﷺ حق لکه خنګه چې لازم و، اداء کړ. پیغمبر ﷺ یې له خپل زوی سره یو ځای کړ هغه ته به یې ځانګړی درناوی او عزت ورکاوه او د تل لپاره یې ملاتر و.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په ډله یېزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزوونه

۱. پیغمبر ﷺ خه وخت پیدا شو؟
۲. د محمد ﷺ د مور د وفات پېښه شرحه کړئ.
۳. د رسول الله ﷺ د مور له مرینې وروسته د هغه نیکه له رسول الله ﷺ سره خرنګه کړنه کوله؟

کورنۍ دنده

دلوقت مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکي.

محمد د خوانى په درشل کې

محمد ﷺ د وړوکتوب دوران تیر کړ خود بلوغ مرحلې ته ورسید په میرانه، امانت، صبر او استقامت کې بې ساری و، همیشه یې ربنتیا ویل او له ناورو کارونو خخه یې خان ژغوره تر دې چې د خلکو په منځ کې په (امین) مشهور شو.
علی بن ابی طالب ﷺ وايي: پیغمبر ﷺ د بنه خوی، نرم مزاج او ورین تندی خاوند و، هیڅکله هم بد خویه، زړه سختی، بد ویونکی او عیب پلټونکی نه و... نو د ده د وړوکتوب او د خوانی پر مهال خه نښې بنکاره شوې چې ځینو یې د ده پر نبوت ګواهی ورکوله، دغه پېښې چې را منځ ته شوې، کومې دی؟

بحیرا راهب

کله چې پیغمبر ﷺ دولس کلنی ته ورسید، کاكا یې ابو طالب هغه د تجارت په نیت له خان سره شام ته بوتلو، تردې چې بصرې ته چې په شام کې د عربويوه سیمه ګمل کیده او د یونانیانو له سلطې لاندې وه؛ ورسیدل. په دې بنار کې یو راهب (جرجیس) په نامه چې په (بحیرا) مشهور و، ژوند کاوه، کله چې قافله ورسیده؛ بحیرا دې قافلې خواته ورغی او په پوښتنو او پلټونو یې پیل وکړ تر خو د پیغمبر ﷺ حضور ته ورغی او هغه یې له لاسه ونیو او وه یې ویل: دا (کس) د عالمیانو سودار او د پروردگار رالیبرل شوې پیغمبر دی، دا هغه خوک دی چې پاک الله به یې د عالمیانو درحمت لپاره غوره کوي.

بيا یې دوى ته ډېره درنه ميلمستيا وکړه، د دوى اکرام او عزت یې وکړ، له ابوطالب خخه یې وغوبنتل چې هغه بيرته مکې ته بوځي او په راتلونکي کې یې هم د شام له راتګ خخه وساتي، هسې نه چې یونانیان او یهودیان ده ته تاوان ورسوی. ابوطالب د راهب خبره ومنله او دی یې له خپلو زامنو سره مکې ته ولپړه.

د فجار جګړه

نبي کريم ﷺ شل کلن و چې د عکاظ په بازار کې د قريشو چې بنی کنانه هم ورسره ملګري وو، او د قيس غيلان د قبيلې تر منځ جګړه پيښه شوه، دا جګړه د (فجار) په نامه مشهوره ده. ددي جګړي لامل دا و چې د بنې کنانه قبيلې د قيس له قبيلې خخه درې سړي ووژل، سمدستي د اخباره د عکاظ په بازار کې خپره شوه، دواړه خواوې د جنګ لپاره

راولارې شوي او يوله بل خخه يې د ديت غوبنتنه کوله، په دې جنگ کې د قريشو او بنې کنانه سرمشري د حرب بن اميہ په غاره ووه، د جنگ به لومړي ورڅ د قيس قibile پر بنې کنانه بر لاسي ووه، خود ورځې په پاڼي کې جګړه د قريشو په ګټه تمامه شوه. د جګړې پر مهال د قريشو څينو ګړو دواړه خواوي سولې ته را ويبلې، په دې توګه چې دواړه خواوي دې خپل مړي وشمیري هر لوري چې دې مړي درلولد، د هغو ديت دې واخلي، سوله په همدي توګه تر سره شوه، کومه دښمني او کرکه چې د دوى تر منځ ووه، له منځه لاره او دا جګړه د (فجار) په نامه له دې کبله ونومول شوه چې په دې جګړه کې د حرامو مياشتو حرمت او عزت له منځه تللى و.

د فضول تړون (حلف الفضول)

د فضول تړون له هغه عزتمن تړون خخه عبارت و چې د بیوزلو او غږیانو د حقوقو د دفاع او ساتنې لپاره تر سره شوي و، کله چې قريش د فجار له جګړې خخه راستانه شول، نو هغوي دا تړون په مکه کې د عبدالله بن جدعان په کور کې وکړ. په دې تړون کې ټولو ژمنه وکړه چې په مکه مکرمه کې، که د مکې اوسيدونکۍ وي يا د کوم بل خای، په هر چا چې تيری او ظلم وشو، نو د مظلوم په څنګ کې به ودرېبرو او له هغه خخه به ملاټر کوو تر خو مظلوم ته د هغه حق ورکړل شي. قريشو دا تړون د (حلف الفضول) په نامه ونوماوه.

دې تړون د قريشو مرتبه د نورو قبایلو په منځ کې لوره کړه، کله چې پیغمبر ﷺ په دې تړون کې برخه واخیسته، په دغه وخت کې شل کلن و.

داتړون د (حلف الفضول) په نامه خکه ونومول شو چې دې تړون د (جرهم) د قبيلې (حلف الفضول) له تړون سره ورتنه والى او مشابهت درلود کومه چې پخوا په مکه مکرمه کې میشته ووه. هغه تړون د داسې کسانو په زیار شوي و چې د هغوي د نومونو پیل د (فضل) په لفظ سره، شوي و، لکه: (فضل بن حارت، فضل بن وداعه، فضل بن فضاله)، له دې امله په (حلف الفضول) مشهور شو. دې دواړو تړونونو ترمنځ یو بل ورتنه والى په دې کې و چې ددواړو تړونونو اساس اوینسټي یو شان و، لکه: د دوو جګړه مارو ډلو ترمنځ عدالت او انصاف تامينول، د مظلوم حق له ظالم خخه اخيستل، دلا رویو او مسافرو حق له استوګنو خخه اخيستل. دغه لوی انساني تړون پر محمد ﷺ باندې دې ره ژوره اغیزه وکړه خکه چې دغه تړون خلک د خير او سبیګنې لوري ته را ويبل. نبی کریم ﷺ په دې تړون کې تشریف درلود، وروسته له دې چې په پیغمبری عزتمن شو وې فرمایل: د عبد الله بن جدعان په کور کې چې په کوم تړون کې حاضر ووم، هغه ماته له سرو اوښانو خخه زیات ارزښتاك و، که په اسلام کې هم یوه داسې کار ته ويبل شم، نو وېه يې منم.

ستونزمن او له هخو دک ژوند

پیغمبر ﷺ د ځوانی په پیل کې د بني سعد په قبیله کې مېږي څرولې، همدارنګه يې په مکه مکرمه کې د څو (قیراطونو) په بدل کې د مکې د خلکو مېږي څرولې دي. کله يې چې د ځوانی په درشل پښه کېښوده، نو تجارت ته يې مخه کړه، نبی کریم ﷺ له سائب مخزومي سره ګله تجارت کاوه چې د هغه بې ساري شریک و، کله چې مکه فتحه شوه، سائب مخزومي پیغمبر اکرم ﷺ ته هر کلی وویلو او ورته يې وویل: زما ګرانه وروړه او د تجارت ملګريه په خير راغلي.

په پنځه ويشت کلنۍ کې د خديجه الکبرى د مال په اړوند، شام ته د تجارت لپاره لار، خديجه بنت خوبيلد یوه شريفه، بدایه او تاجره سبعه وه په خپل مال کې د تجارت لپاره به يې ځینې نارينه استخدامول او هغه ته به يې یوه ټاکلې برخه ورکوله. قريشو د تجارت دنده درلوده، کله چې خديجه د نبی کريم ﷺ له ربنتينولي، اخلاص، امانت داري، ځوانمردی او نورو لوړو اخلاقو څخه خبره شوه، نو یو سپړي يې هغه ته ولیړه او له انحضرت ﷺ څخه يې وغوبنتل چې د دې پانګه د تجارت لپاره د دې د مریي ميسره په مليتا شام ته یوسې، پیغمبر ﷺ د هغې وړاندیز ومانه او له ميسره سره شام ته روان شو.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په ډله یېزه ټوګه د سوال او څواب په طریقې سره تکرار کړي.

له خديجي (عليه السلام) سره واده

کله چې نبی کريم ﷺ له شام څخه مکې ته راستون شو؛ خديجي ﷺ په خپل مال کې داسې امانت او برکت ولید چې ھيڅکله يې هم نه ولبدلي، همدارنګه کله چې ميسره خپل د ستړګو ليدلى حال (دبني کريم ﷺ صفتونه، روغ فکر او ربنتينولي) خديجي ته بيان کړه، خديجي خپل ورک شوی گوهر بیاموند.

د قريشو مشرانو او مخورو خلکو له خديجي ﷺ سره نکاح کول غوشتل، خو خديجي دې کار ته غاره نه ايسنوده. خديجي خپله د زړه خبره خپلې د راز ملګري نفيسې بنت منبه سره شريکه کړه، نو نفيسه د نبی کريم ﷺ حضور ته ورغله او د خديجي د نکاح خبره يې ورسره وکړه، هغه قبوله کړه، بیا يې له خپل کاكا سره مجلس وکړ، هغوي د خديجي کاكا ته ورغلل او خديجي يې د نبی کريم ﷺ لپاره وغوبنته. د هغه له رضا وروسته نکاح وترپل شوه، د نکاح په مراسمو کې د بني هاشم اويني مضرد قبيلو مشران حاضر وو، د نکاح مهر

شل اوښې وتاکل شوي دا نکاح د شام له سفر خخه دوه میاشتې وروسته ترسره شوه.
پندونه او نصیحتونه:

- ۱- عدالت په هر وخت او د هر چاله خوا چې یې وړاندیز وشي، د ستاینې او منلو وړ دي.
- ۲- د فضول تپون د جاهليت د تیارو په وړاندې دیو روښان خراغ په خير و، دا خبره په دې دلالت کوي چې په یوه ټولنه یا یو نظام کې د فساد خپریدل د ټولو فضليتونو د منتفي کېدو په معنا نه ده.
- ۳- ظلم په هره بنه چې وي مردود دي، که خه هم په ډېر لبو شمير خلکوباندې واقع شي، اسلام له ظلم سره په جګړه کې دي او د مظلوم په خنگ کې پرته له رنګ، دين، وطن او جنس خخه ولاړ دي.
- ۴- د خير او نیکو کارونو لپاره د تپون جواز، مسلمانانو ته جائز دي چې د حلف الفضول په شان تروونونه له کفارو سره لاسليک کړي، په دې شرط چې د اسلام له مقاصدو سره مطابقت ولري.
- ۵- مسلمان باید په ټولنه کې همیشه فعاله ونډه واخلي او د چاپيریاں په حوادثو کې باید ھیڅکله هم بې پروا پاتې نشي.
- ۶- الله تعالى خپل پیغمبر ته مناسبه میرمنه غوره کړه، ترڅو د هغه مرسته وکړي غمونه یې کم کاندي او د رسالت د کړاوونو په زغملو کې بې مرستیاله وي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله یېزه ټوګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزوونه

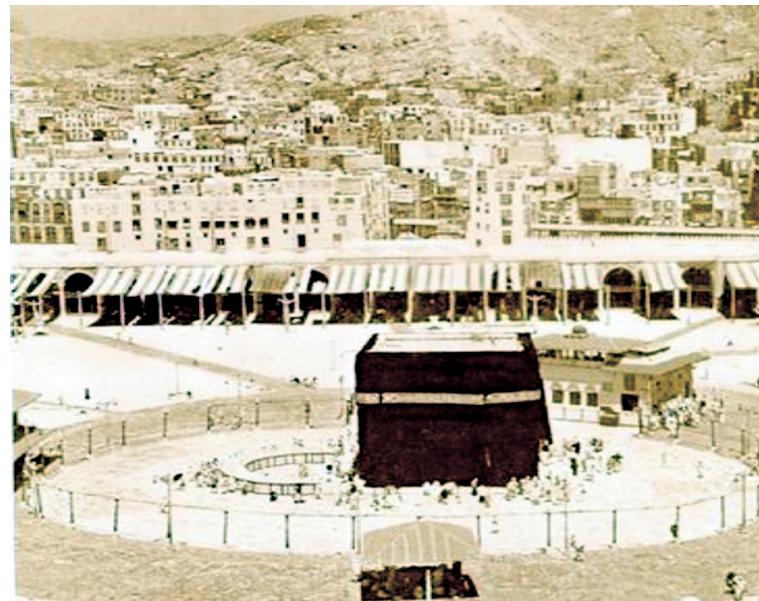
- ۱- د پیغمبر ﷺ اخلاق د ځوانی پر مهال او له پیغمبری خخه د مخه خرنګه وو؟
- ۲- آیا نبی کریم ﷺ د ځوانی پر مهال کوم پاکلی کسب او کار درلود؟ خرګند یې کړي.
- ۳- له حلف الفضول خخه څه پندونه او نصیحتونه اخیستلاي شو؟ خرګند یې کړي.
- ۴- بحیرا راهب پیغمبر ﷺ خرنګه ویژنده؟

کورني دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله زیه د یوې مقالې په لړکې ولیکۍ.

د کعبې شریفې جوړول

کعبې شریفې د دارالحجه

د کعبې شریفې ودانول:

نبي کريم ﷺ د (٣٥) کلونو په عمر کې و چې قريش د کعبې جوړولو لپاره راغونه شول، د کعبې د چت جوړول هغوي ته زيات ارزښت درلود، خود کعبې له پنګولو یې وبره درلوده. قريشو د کعبې د چت د جوړولو لپاره مناسب لرگي برابر کړل، د کعبې کوتې د اسماعيل عليه السلام له وخته تر دغه دمه چت نه درلود او د تېرو یو ديوال و، په همدي کال کې پر مسجد الحرام باندي سيلاب راغي، نبردي و چې کعبه ورانه او ويچاره شي، قريش دي ته اړشول چې کعبه شريفيه له سره جوړه کړي.

قريشو پرېکړه وکړه چې د کعبې په جوړولو کې له حلال او پاکيزه مال خخه پرته بل مال مصرف نه کړي او هغه پيسې چې له ناروا لارو، لکه سود او قمار خخه په لاس راغلي وي د کعبې په جوړولو کې ورڅخه استفاده ونه کړي.

وليد بن مغيرة مخزومي دكعبې په ورانولوپيل وکړ، کولنګ چې راواخیست او وې ويبل: (ای پروردگاره الله نیکی نه پرته بله هیڅ اراده نه لرم) درکنینو برخه یې ورانه کړه، کله چې هغه ته په لومړۍ ورڅ کومه ستونزه پیښه نه شوه؛ نو په دویمه ورڅ یې خلکو په ورانولوکې ملاتېر او پیروري وکړه او هغۇ بنسټونو ته ورسیدل چې د ابراهيم ﷺ په لاس جوړ شوي وو.

له هغه وروسته یې دکعبې په جوړولوپيل وکړ، داسې چې کعبه یې په خو برخو وو شله او د هري برخې جوړول یې یوې قبیلې ته وسپارل. هري قبیلې د کانپو په راولپلو او په جوړولوپيل وکړ، دکعبې شريفې د جوړولو دنده د یو رومي معمار په غاره وه. کله چې دیوال د حجر الاسود د اینښودلو تر خایه پورته شو؛ نو دا چې د حجر الاسود د کانې د کیښودلو ویاپ به د چا په برخه شي، د دوى تر منځ اختلاف پیدا شو او تر خلورو یا پنځو ورڅو پوري یې دوام وکړ، نبدي و چې دا اختلاف د حرم شريف په منځ کې په یوې خونږي جګړې بدل شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او خواب په طریقې سره تکرار کړي.
په حجر اسود کې د تحکیم وا قعه

حجر اسود پرته له غلاف خخه

حجر اسود د سپینو زرو له غلاف سره

ابو امية بن مغيرة وراندېز وکړ: د دې جنجال د اوارولو په هکله به هغه لومرنۍ سړی چې سهار مهال د جومات په دروازه رانوخي؛ حکم ټاکو، ټولو ومنله. الله غونښتل چې لومرنۍ سړی کوم چې د جومات په دروازه را نوخي؛ هغه به رسول الله ﷺ په ټولو منله. وي کله چې خلکو هغه ولید؛ نو د خوبنۍ غبرونه یې پورته شول او ويې ويل: دا هماماغه امين دی، دا محمد ﷺ دی؛ موږ د د پريکره منو هغه ته یې د شخړې په هکله معلومات ورکړل. محمد ﷺ يو خادر راوغونښت، حجرالاسود یې په خادر کې کيښو، د جنجال کوونکو قامونو له مشرانو خخه یې وغونښتل چې هغوي ټول د خادر پیشکې ونيسي او هغه پورته کړي او خای ته یې ورسوي، بيا یې په خپله د حجرالاسود تېړه رواخيسټه او په خپل مبارک لاس یې په خپل خای کې کيښو. دا د جنجال د اوارولو یوه مناسبه طریقه و هغه ټول خلک پري راضي شول.

د کعې د جورولو پر مهال د قريشو مال کم شو، نو سهيلی برخه یې پريښو ده چې تر او سه پاتې ده او د حجر يا (حطيم) په نامه ياديري همدارنګه د کعې دروازه یې هم له څمکې خخه لوره کړه.

د کعې د جورولو پر مهال پيغمبر ﷺ ته دوه خانګري ويارونه ور په برخه شول: یو د مکې د قبیلو ترمنځ د احتمالي جنګ مخنيوی و او بل په خپل مبارکو لاسونو د حجرالاسود اينښو ده ټاکلي خای کې و.

له بعثت خخه وراندي د نبوی سیوت لنډه پېژندنه پيغمبر ﷺ د پرونيکو صفاتو خاوندو، لکه: له خلکو سره بنيګنه، تواضع او عاجزي، میرانه، ربنتينولي، ميلمه پالنه، اماتداري، سخاوت، په وعده وفا، انصاف، شفقت پاک نفسي، كلکه او مظبوطه اراده او داسي نور.

هغه شراب نه خبيل، د بتانو ندراني یې نه خورلي، په هغه مرا سموکې چې د بتانو د لمانځې لپاره به تياريدل؛ ګډون نه کاوه، د ژوند له لومرنېو شييو خخه یې له بتانو خخه کرکه درلوده، بلکې د څمکې په سري یې هغه تر ټولو موجوداتو بدګانه او نه یې

پرباتانو قسم زغمالی شو.

محمد ﷺ د خلکو تر منع په بنو خویونو او غوره خصلتونو شهرت درلود. هغه تر ټولو بنه گاونای، تر هر چا د او چتو اخلاقو خښن، د ډېر لوی زغم خاوند، په خبرو کې تر ټولو ریښتینی، زیات مهریان، نرم خویه او په وعدو ولار شخص و. لنډه دا چې د انسانیت او د کمال ټول صفتونه پر هغه ﷺ تمام شوي وو.

د کعبې شریفې د جوړولو تاریخ:

۱- د کعبې شریفې د جوړولو په اړوند ډول، ډول روایتونه راغلي دي.
خینو مؤرخینو د کعبې تاریخ حتی د آدم ﷺ له زمانې خخه ډېر مخکې په ګوته کړي او وايي: د آدم ﷺ له زېږيدنې خخه لا ډېر مخکې ملاګو کعبه شریفه جوړه کړي ووه. خوبله ډله په دې نظر د چې: لومړنۍ هغه کس چې کعبه یې جوړه کړه آدم ﷺ او کله چې یې د کعبې ودانی سرته ورسوله الله ﷺ ورته وحې وکړه چې له کعبې خخه طواف وکړي او ورته یې وویل: (ته لومړنۍ انسان او دا لومړنۍ کور او ودانی ده).
له هغه خخه وروسته ډېرې پېړې تېږې شوې او د نوح ﷺ زمانه راوسیله، نوح ﷺ د کعبې د حج مراسم اداء کړل. د خوپېړې په تیریدو سره د ابراهیم ﷺ زمانه راغله هغه هم د کعبې بنیادونه او چت کړل.

په هر حال هغه خه چې د قرآن کریم په قطعی دلیل ثابت دي هغه دادي: یوازینې هغه دوه سرې چې د بیت الحرام بنیادونه یې ودرول هغه ابراهیم او د هغه زوی اسماعیل (علیهم السلام) و.

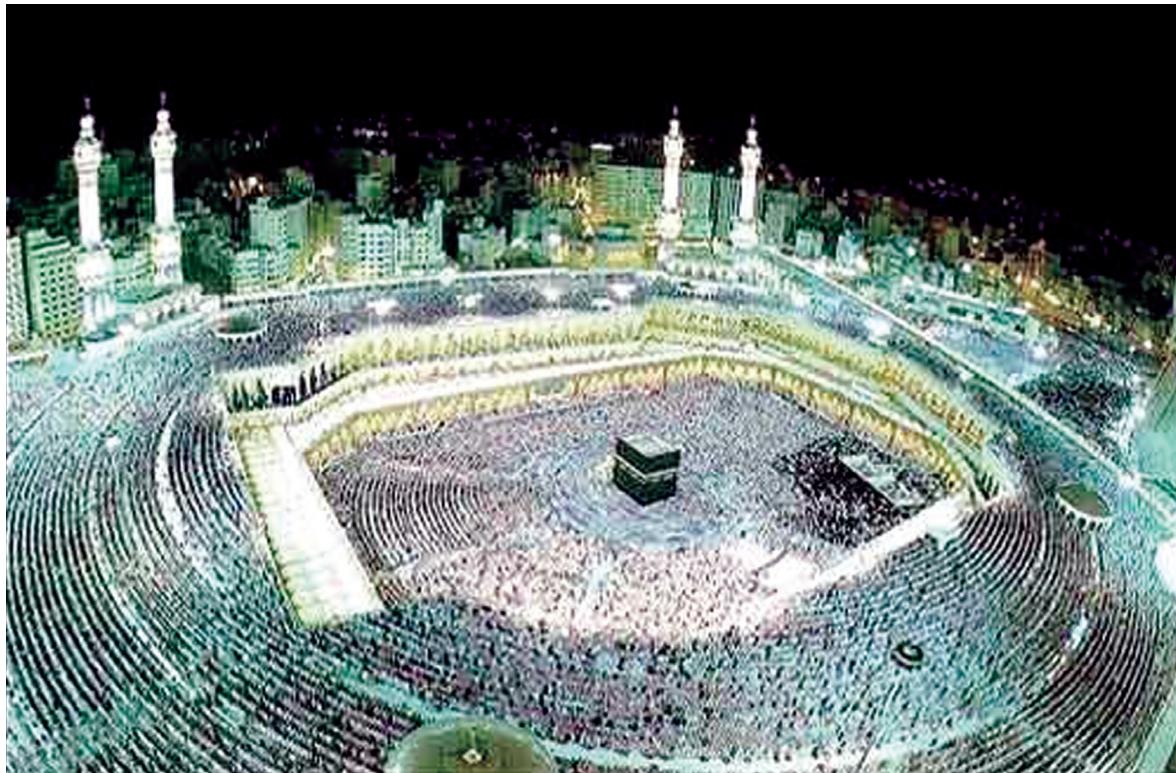
۲- کعبه شریفه خلور خله جوړه شوې او یو خل په پاخه شان ترمیم او رغول شوې ده:
لومړی خل: د لومړی خل لپاره کعبه ابرا هیم ﷺ جوړه او اسماعیل ﷺ به ورسه مرسته کوله.

دویم خل: د پیغمبر ﷺ له بعثت خخه دمخته قریشو کعبه له سره جوړه کړه چې پیغمبر ﷺ هم په کې شریک و.

دریم خل: دیزید بن معاویه په زمانه کې، کله چې د عبد الله بن زیر خیلئه عنہ د محاصري پر وخت یزیدیانو کعبه په منجنيقو وویشتله او اور یې واخیست، عبد الله بن زیر خیلئه عنہ هغه له سره آباده کړه.

خلورم خل: د عبد الملک بن مروان په زمانه کې، کله چې عبد الله بن زیر خیلئه عنہ ووژل شو عبد الملک بن مروان کعبه په هغه نقشه جوړه کړه خرنګه چې د پیغمبر علیه السلام په زمانه کې وه.

پنځم خل: د کعبې ترمیم او رغونه:
د سعودي پاچا خادم الحرمين الشريفين ملك فهد بن عبد العزيز آل سعود کعبه د مسجد الحرام په شمول دنه او بهر ټوله په اساسی توګه ترمیم او ورغوله.

فعالیت

زده کونکي دې د لوست مطلوبونه په ډله یيزه توګه د پونتنې او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزوونه

۱- د هغې شخري لامل چې د حجر الاسود د کېښودلو پر مهال د قبایلوا تر منځ پیښه شوه، خه و؟

۲- د نبی کريم ﷺ د تحکیم قضیه خنگه منځ ته راغله؟ په لنډه توګه یې شرحه کړئ.

۳- هغه نیک صفتونه چې له بعثت خخه ورپاندې په نبی کريم ﷺ کې راغونه شوي وو؛ خینې له هغو خخه بیان کړئ.

۴- له بعثت خخه د مخه د پیغمبر ﷺ غوره اخلاق چې له خلکو سره یې کول وارزوئ.

کورنۍ دندہ

د لوست مطالب په خپل تعبیر سره ولیکی او هم ورته مناسب عنوان غوره کړئ.

د نبوت او رسالت په سپوري کې

وروسته له دې چې الله تعالى پيغمبر ﷺ ته د نبوت او رسالت عزت ور په برخه کړ؛ نو زوند یې په دوو برخو ويشنل کېږي چې هره يوه برخه یې خپلې ځانګړتیاوي لري. دا دوه برخې له مکي او مدنۍ دورو څخه عبارت دي، نو دا دوه دورې څه ځانګړتیاوي لري؟ کومو مرحلو ته شاملیدا شي؟

مکي دور

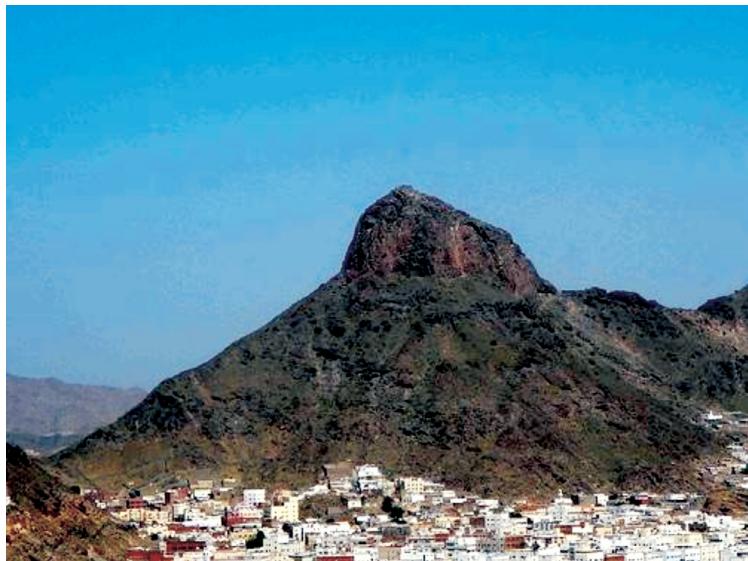
دواړو دورو ګنډي مرحلې تيرې کړې دي او هره مرحله یې خپلې ځانګړتیاوي لري. که چيرې هغو حالاتو ته بنه خير شو چې له دغۇ پراونو تير شوي دي؛ مور کولاي شو مکي دوران چې تقریباً (ديارلس کاله) و په دریو برخو وویشو:

- ۱- د پتې بلني مرحله چې درې کلونه وه.
- ۲- مکې والو ته ډاګیزه او بنکاره بلنه چې دبعثت له خلورم کال څخه پیل او دبعثت د لسم کال تر آخره پوري یې دوام وکړ.
- ۳- له مکې څخه بهر د دعوت د خپریدو مرحله چې دبعثت لسم کال له وروستيو څخه پیل او ملينې منوري ته تر هجرت پوري دوام وکړ.

فعاليت

زده کونکي دې پورتني مطالب په ډله یېزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

د حراء غار قبلی ته مخامنځ

د حرا غار(جبل النور)

کله چې د نبی کریم ﷺ عمر خلويښتو کلونو ته نبدي شو، نو ګونه والي او خلوت یې اختيار کړ، او یه او خواره به یې له خان سره واخیستل او د حراء د غار په لور چې په (جبل النور) کې موقعیت لري؛ روان شو. که چېږي تاسې له مکې مکرمې خخه د سهيل په لور د یوه ساعت په واتېن لار ووهی؛ نو هلته به تاسې یو غر ووینې دا غر همغه د جبل النور غر دی چې د حراء غار پکې شتون لري او نبی کریم ﷺ به د روژې (رمضان) میاشت په دغه غار کې تیوله، خپل وخت به یې په عبادت، د کاینا تو په ننداره او د هغه قدرت په سوچ او فکر کې تپراوه چې د کاینا تو تر شا وجود لري، هغه شرکي عقاید چې د ده قوم پري اخته و، ده ته د منلو ورنه وو او د روښنایي هغه لار چې د ده ﷺ اعتماد او رضا پري حاصلیدا شوه له د خخه ورکه وه، نوله دې امله به هر وخت پريشانه و.

دغه خلوت اوعزلت د دې لپاره و؛ ترڅو دی ﷺ د هغه لوی مسئولیت او امانت لپاره چې د ده په انتظار کې و، تیار شي.

جبرائيل عليه السلام له وحي سره

كله چې د پیغمبر ﷺ عمر پوره خلویست کاله شو؛ نو د نبوت ور انگوې په خلیدو پیل وکړ، د اسې چې د مکې هر یوه کانې به ورته سلامونه کول، هر خوب به یې چې لیله حقیقت به یې د رون سهار په خپر خرگندیده په همداې توګه شپږ میاشتې تیرې شوې.

د رمضان میاشت په د اسې وخت کې را ورسیده چې پیغمبر ﷺ د دریم کال په رمضان کې د حراء په غار کې گوبنه ناست و، الله تعالى وغونېتل تر خود د خمکې خلک له خپل رحمت خخه برخمن کړي؛ نو محمد ﷺ یې په نبوت عزتمن کړ او جبرائيل (عليه السلام) یې د قرآن کريم له خو آیتونو سره د ده حضور ته وروپه.

وحي خه وخت نازله شوه؟

د دوشنبې په ورخ د رمضان المبارڪ يوویشتمه چې د (٦١٠) ميلادي کال د آگست له لسمې نیتې سره سمون خوري، کله چې پیغمبر ﷺ د خلویښت کلنې په عمر کې و؛ وحې پري نازله شوه.

عائشه صديقه (رضي الله عنها) پدې هکله داسې روایت کوي: د رسول الله ﷺ د وحې پيل له نیکو او بنو خوبونو خخه شوي و، د حرا په غار کې به بې له خلکو ګونه ژوند کاوه، پرته له دي چې کورته ولار شي، خو مسلسلې شپې به په عبادت مشغول و او د هغه شپولپاره به يې توبه ورسره ورله، بيا به خديجي ته راستون شو او همغومره نوره توبه به يې له خان سره واخیستله.

د حرا په غارکې و چې وحې پري نازله شوه. ملاڻکه ورته راغله او ورته يې وویل: «ولوله»، ده وویل: «زه لوستل نشم کولاي»، رسول الله ﷺ وویل: «بيا ملاڻکي زه ټینگ ونيولم او زوري پي کرم، بيا يې پريښودم»، بيا يې وویل: «ولوله»، ما وویل: «زه لوستونکي نه يم»، بيا يې دويم خلپي ونيولم او ډېر زيات يې زور کرم او ډېر په تکليف شوم، بيا يې پريښودم او وې ويبل: ولوله! ما وویل: «زه لوستونکي نه يم»، دريم خلپي يې ونيولم او راهينگ يې کرم او بيا يې پريښودم او راته يې وویل:
﴿أَقْرَأَ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿ خَلَقَ الْإِنْسَنَ مِنْ عَلِيٍّ ﴾ أَقْرَأَ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴿ الَّذِي عَلِمَ بِالْقَلْمَنْ ﴾ عَلِمَ الْإِنْسَنَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴽ﴾ (۱)

ڦباره: ولوله (اي پیغمبره)! د خپل رب په نوم چې هغه پیدا کړل، پیدا يې کړ انسان د کلکې شوې وېنې له ټوبې خخه، ولوله او ستارب ډېر مهربان دی چې هغه د قلم په مرسته علم وښوده، انسان ته يې د هغه خه علم ورکړ چې هغه پري نه پوهېده. پیغمبر ﷺ د حرا له غاره راستون شو، زړه يې درزيده او خديجي رضي الله عنها ته يې وویل: «ما ونغاره، ما ونغاره»، هغه يې په خادر کې ونغاره ترڅو يې وپرهور که شوه، خديجي رضي الله عنها

(۱) العلق: ۱ - ۵

ته يې وویل: «په ما خه شوي دي؟» خدیجه (رضی الله عنها) يې له هغې پیښې خخه چې په ده تیره شوي وه، خبره کره. خدیجې (رضی الله عنها) وویل: «هیڅکله داسې نده، په الله قسم دی چې پاک الله به تا نه رسوا کوي ځکه چې ته خپلوی پالې، د بیوزلانو مرسته کوپی، پریوتی خلک تر منزله رسوپی، د میلمه عزت او پالنه کوپی او د حق په لاره کې د ستونزو د لري کولو لپاره ملا تړي».

خدیجه (رضی الله عنها) له رسول الله ﷺ سره، خپل د تره زوی ورقة بن نوفل ته ورغله، هغه په جاهليت کې د نصرانیت دین قبول کړي و او یو سپین بېرى بودا سړی و چې سترګوپی لید نشو کولی.

خدیجې (رضی الله عنها) ورته وویل: «ای د تره زویه! د خپل وراره خبرې دې واوره»، ورقه ورته وویل: «ای وراره! خه شوي دي؟»؟ پیغمبر ﷺ هغه ته ټوله کيسه بیان کړه. «ورقه وویل دا هماغه ملاتکه ده چې الله تعالى موسی (عليه السلام) ته هم رالیړلې وه، اې کاشکې زه خوان او غښتلی واي (تر خوستا مرسته مې کړې واي) او کاشکې چې زه هغه وخت ژوندی واي کله چې تا خپل قوم له کور او وطنه وياسي». پیغمبر ﷺ وویل: «آيا هغوی به ما له مکې خخه وياسي»؟ ده وویل: «هو! هر چه چې ستا په خير پیغام راوړي دی، دبمني ورسره شوي ده، نو که زه چېرته هغه وخت ژوندی وم؛ په ټول توان او طاقت سره به ستا ملاتې وکرم».
له دې پیښې وروسته ورقه ډېر ژر وفات شو او وحې هم بنده شوه.

فعاليت

- زده کونکي دې پورتنې مطالب په ډله یېز توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

۱. مکي دور په دوو پړاوونو ويشل کېږي، نومونه يې واخلى.
۲. ولې نبي کريم ﷺ له پیغمبری مخکې د حرا غار ته تشریف وړلو؟
۳. کله چې پیغمبر ﷺ ورقه بن نوغل د وحې له نازلیدو خبرکړ؛ د هغه عکس العمل
څه و؟

د لوست مطالب په خپل تعییر سره ولیکي او هم ورته مناسب عنوان غوره کړئ.

د وحی د نزول ادامه

د وحی ډولونه

د وحی ډولونه او مرتبی په لاندې ډول دي:

۱ - ربنتیني خوبونه: دا خوبونه د پیغمبر ﷺ لپاره د وحی پیل و.

۲ - هغه خه چې ملايکې د ده په ذهن او زړه کې تلقينول، پرته له دې چې ملايکه ووئني.

۳ - کله به ملايکه د یوه سړي په خیره کې نبی کريم ﷺ ته راتله ترڅو هغه خه چې ورته وابي، بنه پري پوه شې، په دغسى حالت کې به صحابه وو هم جبرائيل ﷺ لیده.

۴ - پرنته به د زنگ د کرنګار په خير ورته راتله او د دې ډول وحی زعمل به ورته سخت تماميدل، حتی په سخته يخني کې به د ده په مبارڪې ټنۍ په د خولو خاځکي معلوميدل، او که په دغه حالت کې پر سپرلى سپور و نوسپرلى به پر ځمکه ګونډې لګولې.

۵ - پیغمبر اكرم ﷺ به کله ملائکه په خپل اصلی شکل کې لیدله او د الله ﷺ له خوا رالیېل شوی فرمان به یې ورته سپارلو. دا ډول وحی دوه څله پېښه شوې ده چې د (النجم) په سورت کې یې بيان راغلي دي.

۶ - آسمان ته د تللو پر وخت هم الله ﷺ پر هغه ﷺ وحی نازله کړه، لکه د معراج په شپه چې په پیغمبر ﷺ وحی نازله شو.

۷ - د الله تعالى کلام به د پربنتې له واسطې پرته نبی کريم ﷺ ته وحی کيده، لکه خنګه چې الله تعالى د موسى بن عمران (عليه السلام) سره خبرې کړې وي چې دغه وحی د موسى ﷺ لپاره د قرآن په نص او د پیغمبر ﷺ لپاره د اسراء او معراج په حدیث کې ثابته ده.

جبرائيل عليه السلام دويم خلی وحی راوړي

وحی خو ورڅي خنډ شو، نبی کريم ﷺ د وحی د نازلیدو په انتظار کې و چې الله تعالى دويم خلی په وحی مشرف کړ، پیغمبر ﷺ فرمایي: یوه میاشت د حرا په غار کې معتکف شوم، کله چې زما اعتکاف پای ته ورسید؛ د حرا له غاره راکوز شوم، یو آواز مې واورید، نوښي، کین، مخې او شاته مې وکتل، خه مې ونه لیدل، کله چې مې پورته خواته وکتل؛ همغه ملايکه مې ولیده چې د حراء په غار کې ماته راغلي وه،

پر هغه کرسی چې د آسمان او خمکې تر منځ يې شتون درلود؛ ناسته وه، نو ډېر زیات ووېږیدم او د هغې د ليدو له ویرې پر خمکه پريوتمن.

خديجي ته راغلم او ومي ويلى: ماونغاره! ماونغاره! هغې زه ونغارلم، بيا د آيتونه نازل شول:

﴿يَا إِيَّاهُ الْمُدَّىٰ فُرَانِدَرٌ وَرَبَّكَ فَكِيرٌ وَثِيَابَكَ فَطَهَرٌ وَالرُّجْزَ فَاهْجَرٌ﴾^(۱)

زاره: اې خان نغښتونکيھ خملاستونکيھ! پاڅېره او خبرداري ورکړه او د خپل رب لوبي اعلان کړه او خپلې جامې پاكې وساته او له چتلې خخه په خنګ او سه.

د دې خخه وروسته پېغمبر ﷺ شل کاله د ارامي خوب او راحت پر خان او پر خپله کورني بند کړ او د الله ﷺ دين ته د بلني لپاره يې خپله ملا وترله، د الهي رسالت د تبلیغ دروند پيتي يې په غاره واخیست، د ظلم، تیری او له جهالت سره د کلکې مبارزې دروند باري په اوږدو کېښود، نو خکه يې د شلو کلونو خخه زیاته موده په مختلفو برخو کې هلې خلې او کوبښونه کول او په دې لاره کې يې بې ساري زحمتونه وګالل.

کله يې چې آسماني آواز تر غورو شو او د دعوت په رسولو مامور شو؛ نو د دنيا هیڅ ډول خنډونو او ستونزو ونشوای کړاي د ده د لورې موخي د لاري خنډ واقع شي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزوونه

۱. د وحې چولونه په لنډه توګه بيان کړئ.

۲. جبرائيل امين د دويم خل لپاره د خرنګه وحې سره راغي؟

کورني دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبيیر سره ولیکي او یو مناسب عنوان ورته و تاکې.

.5 - ۱. المدثر:

خدیجہ خاتم

خدیجہ ﷺ خوک ده؟ خرنگه یې د پیغمبر ﷺ ملاتپه وکړ؟ له پیغمبر ﷺ سره د هغې نکاح د دعوت په نشراو خپرولو کې خه اغیزه درلو ده؟
خدیجہ ﷺ خوک ده؟

خدیجہ بنت خویلد بن اسد ده چې د پیغمبر اکرم ﷺ سره په دریم نیکه کې شریکېږي.
هغه ﷺ د (طاهري) په نامه هم یادیدله، له عام الفیل خخه پنځلس کاله د مخه زیرېدلی وه. په ټولو بنخو کې د حسب او نسب له مخې کامله او د بنو اخلاقو خښته وه، پیغمبر ﷺ فرمایي: (د جنت په بنخو کې تر ټولو غوره خدیجہ بنت خویلد، فاطمه بنت محمد، مریم بنت عمران او آسیه بنت مزارحم د فرعون بنخه ده).

خدیجہ ﷺ لومړنی بنخه ده چې په نبی کریم ﷺ یې ایمان راورې دی.
خدیجہ ﷺ د نبی کریم ﷺ لومړنی بنخه وه چې کونديه وه او د رسول الله ﷺ سره د واده پر مهال یې عمر (۴۰) کاله و، پیغمبر اکرم ﷺ (۲۵) کلن و چې له خدیجې ﷺ سره یې واده وکړ. دوی وروسته له واده (۲۵) کاله ګډ ژوند درلو د.

خدیجہ د رسول اکرم ﷺ ملاتپه
کله به چې د پیغمبر ﷺ په وراندې ستونزې راتللي؛ ام المؤمنین خدیجہ ﷺ به د هغه تر خنګ ولاړه وه، د هغه ﷺ کړ اوونه به یې کمول، هغه ته به یې ارزښتنيکې مشورې ورکولې، په خپله پانګه یې له هغه سره همدردي کوله او په خبرو سره یې هغه ته تسلی ورکوله.

د پیغمبر ﷺ ماشومان
د پیغمبر ﷺ ټول ماشومان له خدیجې ﷺ خخه وو، یوازې ابراهیم له مارې خخه و، هغه ماشومان چې له خدیجې ﷺ خخه وو عبارت دی له: قاسم، عبد الله او خلور لورگانې یې هره یوه زینب، رقیه، ام کلتوم او فاطمه ده.
قاسم او عبد الله په ورکتوب کې وفات شوي دي.

د خدیجې ﷺ مړینه
له بندیز او محاصري خخه ډېر وخت نه و تېر شوی چې خدیجې ﷺ د پاک الله د لوري اجل بلونکي ته لبیک وویل او له هجرت خخه درې کاله دمخه وفات شوه، نبی کریم ﷺ د هغې په مړینه ډېر سخت غمجن شو، پیغمبر ﷺ یې قبر ته بنکته

شو او په خپلو مبارکو لاسونو یې په قبر کې کېښوده. خدیجه جیلله عنها د روژې په لسمه د (٦٥) کلونو په عمر له فانی دنیا سترگې پنځی کړي.

دا کال په "عام الحزن" یعنې د غم په کال ونومول شو، ځکه په دې کال کې نبی کریم صلی الله علیه و آله و سلم دوه مهم شخصیتونه له لاسه ورکړل چې خدیجه او ابو طالب وو. ځکه چې دا دوه شخصیتونه د همیش لپاره د پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم ملاتری وو، له پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم سره یې بې کچې مینه درلوډه او پر هغه زیات مهریانه وو. د دوی په مرګ پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم یوازې پاتې شو او په کورنۍ کې یې بل مرستنلوي او ملاترې نه درلود. پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم د خدیجې جیلله عنها له وفات خخه وروسته واده وکړ، مګر د خدیجې جیلله عنها مینه د پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم په زړه کې د ژوند تر اخرينيو شييو پوري څای نیولاۍ و او تل به یې د هغې يادونه کوله.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په ډله یېز توګه د سوال او څواب په طریقې سره تکرار کړي.

امهات المؤمنین

(امهات المؤمنین) هغه کنیه ده چې قرآن کریم د نبی کریم صلی الله علیه و آله و سلم میرمنې په هغې عزتمنې کړي دي، الله جل جلاله فرمایې: { وازواجه أمهاتهم } [الاحزاب: ٦]. د دې کنیې له اطلاق خخه موخه د نبی کریم صلی الله علیه و آله و سلم له رحلت وروسته، د دغۇ بییانو سره د نکاح د حرمت اعلان و. دا کنیه د هغې ويارمنې امتیازی نبې په خير وه چې دوى ته د احترام، درناوي او د دعوت په لارکي دنه سترې کېدونکو هلو څلولپاره ورکړل شوه.

ارزوونه

١. خدیجه جیلله عنها خوک وه؟
٢. هغه لاملونه چې له پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم سره د خدیجې جیلله عنها د واده د ترغیب باعث شوی؛
خه و؟ بیان یې کړئ.
٣. خدیجې جیلله عنها به نبی کریم صلی الله علیه و آله و سلم سره همدردي کوله، هغه ته به یې تسلی ورکوله،
دا موضوع شرحه کړئ.
٤. له امهات المؤمنین خخه مراد خه دی؟ او دا خانګرې تیا چې الله تعالى هغوي ته وریه
برخه کړه، خه مطلب افاده کوي؟

کورنۍ دنده

دلوقت عمده مطالب په خپل تعبیر سره ولیکې او یو مناسب عنوان ورته و تاکې.

پته بلنه (سِری دعوت)

پیغمبر ﷺ د رسالت په رسولو، د توحید او د یو الله ﷺ د عبادت په لور د خلکو په رابللو مامور شو، نو رسول الله ﷺ د خپل رسالت تبلیغ خرنگه او له کومه خایه پیل کړ؟ د خلکو غږګون د دې نوې بلنې په وړاندې خرنگه و؟ د پتې بلنې پیل: د مدشر سورت د خو آیتونو له نازلیدو وروسته نبی کریم ﷺ خپل دعوت او بلنه د یو الله په لوري پیل کړه. ولې د دعوت پیل په پته وشو؟

رسول الله ﷺ په داسې قوم کې ژوند کاوه چې پرته له بت پرستی یې بل کوم دین نه درلود، د دوى دليل د بتانو په عبادت کې دا و چې د دوى پلرونو د بتانو عبادت کاوه. د ستونزو او سخزو په حل کې یې پرته له تورې بله لاره نه پیژندله. له دې سره، سره یې په عربي جزیره کې دیني زعامت او مشري درلوده. په داسې شرایطو کې د حکمت غوبښته دا و چې بلنه باید په پتې مخکې لاره شي، خود مکې خلک په یو خلی او ناخاپی توګه له یو پاروونکي کار سره مخامنځ نشي، نو لدې امله به پیغمبر ﷺ خلک په پته او سري توګه اسلام ته رابلل.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله یېز توګه د سوال او څواب په طریقې سره تکرار کړي.

بلنه له کوم خایه شروع شوه؟

رسول الله ﷺ به لومړي هغه چاته دعوت وړاندې کولو چې له د سره ډېر نژدي او د کورنۍ غرې او دوستان به یې وو. رسول الله ﷺ هغه کسان اسلام ته رابلل چې په نیکو صفاتو پیژندل شوي وو، لکه: د حق طرفداران، د خیر او اصلاح خاوندان، ریښتیني او داسې نور. داسې خلکو به ضرور د پیغمبر ﷺ بلنه منله او د پیغمبر ﷺ په خبرو به یې باور کاوه،

دوى اسلام او د اسلام پيغمبر ته پوره اخلاقن درلود او د ژوند تر آخري سلگي پوري له بې ساري قرباني او سربنندنې سره د اسلام په خدمت کې وو.

دوى د اسلام په تاريخ کې د اسلام په لومړيو مخکبناوو (السابقون الاولون) پیشندل شول.

د دي ډلي په سر کې د پيغمبر ﷺ بي بي ام المؤمنين حضرت خديجه بنت خويلد، ابو بكر صديق، علي بن ابي طالب او زيد بن حارثه (رضي الله عنهم) وو. دا ډله د دعوت په لومړني ورڅه اسلام مشرفه شوه. حضرت ابو بكر صديق د دعوت په کار کې فعاله ونډه واخيسته او د خپل قوم په منځ کې بي دعوت پيل کړ، خپل ډېر نږدي او د باور ورکسان يې اسلام ته را وېلل، لکه: عثمان بن عفان، زبیر بن عوام، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن ابي وقار او طلحه بن عبيده (رضي الله عنهم)، د ابو بكر صديق په بلنه په اسلام مشرف شول چې دوى هم د اسلام له لومړنيو مخکبناوو خخه شمېرل کېږي. له هغه وروسته ابو عبيده، عامر بن جراح، ابو سلمه بن عبدالاسد، ام المؤمنين ام سلمه، ارقم بن ابي ارقم، عثمان بن مظعون، عبدالله بن جحش او ډېر نور په اسلام سر لوړي شول او دا ټول د قريشو له قبيلي خخه وو. له قريشو پرته د اسلام په مخکبناوو کې داکسان وو: عبدالله بن مسعود، مسعود بن ربيعه، بلايل بن رياح جبشي، صحيب بن سنان رومي، عمار بن ياسر او د هغه پلار ياسر، موريې سميه او عامر بن فهيره (رضي الله عنهم). له یادو شوو بنخو خخه پرته د اسلام په مخکبناوو بنخو کې ام ايمن، ام الفضل لبابه بنت حارت او اسماء بنت ابي بكر صديق (رضي الله عنهم) وي.

فعاليت

- زده کونکي دي پورتني مطالب په ډله یيز توګه د سوال او څواب په طريقي سره تکرار کړي.

ارزوونه

- ۱- رسول الله ﷺ پت دعوت خرنګه پيل کړ او خومره موډه يې دوام وکړ؟
- ۲- د اسلام له لومړنيو او مخکبناوو له جملې خخه د پنخو کسانو نومونه واخلئ.

کورني دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبيير سره ولیکي او يو مناسب عنوان ورته وټاکۍ.

دار الارقم (د رهبری مرکز)

د پتی بلنې مرکز: د ارقام (رضي الله عنه) کور د پتی بلنې مرکز و چې مسلمانان به هلتہ را پولیدل. هره نوې وحې به يې له پیغمبر ﷺ خخه اوږيدله، رسول الله ﷺ به هغوي ته د قرآن کريم تلاوت کاوه او د الله ﷺ صفات به يې ورته بیانول. احکام، اخلاق او د اسلام د مقدس دین آداب يې هغوي ته بنو د. د هغوي پوبنتې به يې خوابولي او د خپل نظر لاندې يې د اسلامي لارښونو سره سم تربیه کول.

په دار الارقم کې به اصحابو د اسلام د اساسی ارزښتونو، لکه: توحید، تقوی، صبر، زغم، تپرېلنې، تحمل، ثبات، ورورگلوی، صدق، وفاء، امانت، ایشار، یو له بل سره مرستې او یووالې يې اړه درسونه زده کول.

فعالیت

- زده کونکي دې پورتني مطالب په ډله یېز توګه د سوال او خواب په طریقې سره تکرار کړي.

ولې د ارقام کور؟

- د مشرتابه د مرکز لپاره د ارقام د کور په غوره کولو کې ګن لاملونه وو چې ځینې يې دادی:

 - د ارقام د مسلمانيدو په هکله خلکو معلومات نه درلود. له دې امله د هیچا په خیال کې دا خبره نه تیریله چې محمد ﷺ د خپلويارانو سره د ارقام په کور کې غونډلي جوړوي.
 - ارقم بن ابی الارقم د مخزوم له قبیلې خخه او هغه داسې قبیله وو چې د بنی هاشمو په ورائندې يې د جګړې او سیالې بیرغ پورته کړي و.
 - ارقم بن ابی الارقم یو شپاپس کلن څوان و چې په اسلام مشرف شو او د عربو عادت دا و چې دوی به عموما خپلې غونډلي د مشرانو په کورونکې کولې، له همدي کبله هیڅکله

داتصور او گمان نه کيده چې محمد ﷺ به داسي غونليپه ديو خوان په کورکي و کري.
پتي بلني خوکاله دواه وکړ؟

درې کاله په همدي توګه تير شول، دعوت په پته چلilde او دعوت په افرادو پوري منحصر و، د دي مودي په او بدو کې يوه مؤمنه دله منځ ته راغله چې يو بل ته يې د وروري لاسونه ورکړل، يو د بل ملاتړ او هلې خلې يې کولي چې د اسلام پيغام خلکو ته ورسوي.
پيغمبر ﷺ خپل دعوت د خلکو په منځ کې په بنکاره ډول اعلان نه کړ، خو په قريشو کې مشهور شوي او د اسلام پاک نوم د مکې مکرمې په ګود ګود کې خبور شوي و. خلکو هر خای د دي دعوت په هکله خبرې کولي، خينو خلکو، لکه: ابو جهل او ابو لهب په يو شمير مؤمنانو ظلم کاوه، خوسره له دي هم مشرکانو دي کارتنه ډېرې پاملرنه نه کوله، خکه چې پيغمبر ﷺ لا تردې دمه د اسلام دعوت نه و بنکاره کړي، تر خو وحې نازله شوه او نبي کريم ﷺ يې له باطلو عقیدو سره د مقابلې او د بتانو په رنگولو مکلف کړ.

ارزو نه

۱. ارقام بنابي ارقام خوک و؟
۲. اصحابو په دار الارقام کې خه زده کول؟
۳. ولې دار الارقام د غونليو لپاره مرکز و تاکل شو؟

کورني دنده

دلوقت مهم ټکي په خپل تعبير سره ولیکي او يو مناسب عنوان ورته و تاکي.

ايمان او ثبات

عن سفيان بن عبد الله رضي الله عنه قال: قلت: يا رسول الله! قل لي في الإسلام قولًا لا
أسأل عنه أحدًا غيرك، قال: «قل آمنت بالله، ثم استقم». [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

نوم يې سفيان د پلار نوم يې عبدالله د طائف او سيدونکي و، د حضرت عمر د
خلافت په موده کې د طائف والي و.
د کلمو معنا

1- لاً أَسْأَلُ:

خبره

2- قَوْلًاً:

ووايه

3- قُلْ:

بيا په همدغه مستقيمه لاره ټينګ او سه.

4- ثُمَّ اسْتَقِمْ:

د حدیث شریف معنا

له حضرت سفيان بن عبد الله رضي الله عنه خخه روایت دی چې پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم ته مې عرض وکړ:
ای د الله پیغمبره! د اسلام په باره کې راته یوه دasicې خبره وکړه چې په دې اوه له تا
خخه وروسته له بل چا خخه د پښتنې ضرورت پاتې نشي. نو یې وفرمایل: ووايه په
الله ايمان لرم او بيا پري ټینګ او سه.

د حدیث شریف حکمت

مؤمن د ايمان له برکته هېڅکله نه پرېشانه کېږي، حکه چې دی پر هغه پروردگار ايمان
او عقیده لري چې د ټولو کایناتو مالک او متصرف دی، هر خه د هغه په لاس کې
دي، مؤمن په دې هم پوهېږي چې یوازې مادیات د انسان ټول مشکلات نشي حل
کولای او د ده اړتیاوې نه پوره کوي، په همدي اساس د خپل پروردگار په بنده ګې او
اطاعت کلک ولار وي.

په نتيجه کې هغه مؤمن چې د ايمان په غوبښنو ثابت ولار وي؛ د ده د ذهن او فکر خخه
هر ډول تشویشونه او غمونه لري کوي. صبر، حوصله او زغم وریه برخه کوي، حکه
چې د بیاليتوب راز یوازې په استقامت کې نغښتی دی.

• زده کونکی دې په تولنیز، اقتصادي او امنیتي اړخونو کې په الله تعالى د ایمان مثبتې
اغیزې له غیر اسلامي تولنو سره په مقایسه کولو بیان کړي.

له استقامت خخه هدف: له استقامت خخه هدف بې له کمی او زیاتی خخه د
اسلام پر سمې لارې تلل، په پوره ډول د الله ﷺ له تولو اوامر و خخه پیروی کول او له
نواهیو خخه یې خان ساتل دي.

د استقامت ګټه: استقامت له مسلمان سره د الله تعالى په بنده ګې کې کومک کوي، د
شیطاني وسوسو او نفسی خواهشاتو په مقابل کې یې سر لوری کوي، د هغه د سعیې
او کوبنښ د ضایع کېدلو مخه نیسي، د دنيا او آخرت د نېکمرغۍ لامل گرځي.

د حدیث شریف ګڼی:

۱. په الله تعالى باندي د ایمان ارزښت: په الله تعالى ایمان درلودل دومره مهم او ارزښتنګ
کار دی چې پیغمبر ﷺ د سوال په حواب کې لوی عنوان وټاکه.

۲. د استقامت لزوم: انسان د خپل بریالیتوب لپاره دوو ارزښتناکو قوي قوو ته اړتیا لري
چې یوه یې باطنې او بله یې خارجي ده، باطنې قوه یې په الله تعالى باندي کامل ایمان
دي او خارجي قوه یې په ایمان باندي استقامت دي.

۳. د دین زده ګړه: د دغه صحابي له پوښتنې خخه معلومېږي چې هر مسلمان باید د دین
د زده کړي لپاره د علم او پوهې له خاوندانو خخه پوښتنې وکړي.

ارزوونه

۱- له ثبات او استقامت خخه مراد خه دي؟

۲- د استقامت ګټې خه دي؟

۳- لاندې کلمې معنا کړئ.

ب- ثم استقم.....
.....
أ- قل آمنت بالله.....

کورنۍ دنده

د ایمان د اهمیت او پر هغه د استقامت د حتمیوالی په باره کې یوه مقاله ولیکې.

د یتیم پالنله

عن سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ حَدَّثَنَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَنَا وَكَافِلُ الْيَتَيمِ كَهَاتِينِ فِي الْجَنَّةِ وَقَرَنَ بَيْنَ أَصْبَعَيِهِ الْوُسْطَى وَالَّتِي تَلِي الْإِبْهَامِ». [رواوه ابو داود]
د راوی پېژندنه

نوم يې سهل د پلار نوم يې سعد الساعدي دی، د جاهليت په زمانه کې يې نوم حزن (غم) و، پیغمبر ﷺ په سهل (ایمانی) باندې نومواوه په ډېرو غزآگانو کې يې ګډون کړی و او د هجرت په (۸۸) کال د (۴) کلونو په عمر وفات شوي دی.

د کلمو معنا

پالونکي.

۱- کَافِلٌ:

۲- الْيَتَيمٌ:

۳- كَهَاتِينِ:

۴- قَرَنَ بَيْنَ أَصْبَعَيِهِ: دواړه ګوټې يې سره یو خای کړې.

د حدیث شریف معنا:

حضرت سهل ﷺ له پیغمبر ﷺ خخه روایت کوي چې وې فرمایل: زه او د یتیم پالونکي به په جنت کې يو د بل تر خنګ داسې نېږدي يو لکه دیو لاس دا دوه ګوټې. راوی وايې چې خپله منځنۍ او د شهادت ګوته يې سره نېږدي کړې.

فعالیت

- زده کونکي دې یتیم ته د نه پاملرنې زیانونه په دله یېز دول بیان کړي.

د حدیث شریف حکمت

په هره ټولنه کې لکه خرنګه چې پانګوال او سرمایه دار ژوند کوي، فقیران، بې وزله او بې کسه یتیمان هم ژوند کوي. د اسلام مقدس دین مور دې ته هڅوی چې د هغوي

سپرستي وکړو او دوي پري نېدو چې په دغه حالت کې د يوازې والي احساس وکړي، که چېږي د دوي اړتیاوې او ضرورتونه پوره نه کړل شي؛ نو تجربې دا ثابته کړي د چې دغسې خلک لوي شي، زړونه یې سخت وي، کينه او خطرناک فکرونه لري او بيا د اسلام دبمنان ورڅخه د خپلو سترو اهدافو ته د رسپدلو لپاره کار اخلي او په ورانکاري پيل کوي، د راحت فضا خره پره او ژوندون په یو تاريخ حقیقت بدلوی، نو په همدي اساس د شتمنو او بهایو خلکو دا وظیفه د چې د دوي تعليم او سالم تربیت په خپله غاره واخلي او خپله دیني وجیبه ترسره کړي او هم د لوی اجر او ثواب خاوندان شي.

فعاليت

- خنګه کولای شو له یتیمانو سره مرسته وکړو؟ په دې اړه خپل نظریات په ډله یېز ډول خرګند کړي.

د حدیث شریف گتې:

- ۱- دیتیم د پالونکي مقام: پیغمبر ﷺ دیتیم پالونکي ته دا زبری ورکړي دی چې هغه به د قیامت په ورځ د پیغمبر ﷺ ترڅنګ ولار وي.
- ۲- په بنوونه کې له تعليمي وسائلو خڅه استفاده: د دې لپاره چې مطلب د مخاطب په ذهن کې بنه ئای ونيسي پیغمبر ﷺ د خپلو مبارکو ګتو له اشارو خڅه کار واخیست.

ارزوونه

- ۱- یتیم چا ته ويل کېږي او د هغه پالنه د چا په غاره ده؟
- ۲- دیتیم د پالونکي مقام خه ده؟ واضح یې کړي.
- ۳- د پورتنې حدیث شریف گتې دکر کړي.

کورنۍ دنده

په دې اړوند چې یتیم دې له کومه حیثه د پاملنې وړو ګرځي یوه لنده مقاله ولیکي.

مرسته او گومک

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يُسْلِمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةٍ أُخْرِيْهِ، كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً، فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَرَّ مُسْلِمًا سَرَّهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [رواه البخاري].

دراوي پېژندنه

نوم يې عبدالله، د پلار نوم يې عمر او په قوم قريشي دی، په مکه مکرمه کې په اسلام مشرف او بیا يې مدینې منورې ته هجرت وکړ. په صحابه کراموکې د فقهاوو له جملې خخه و، له نبی کريم ﷺ خخه يې زیات شمیر احادیث روایت کړي دی او د هجرت په (۷۳) کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا

- ۱ - کُرْبَةً: کړاو اوستونزه.
- ۲ - فَرَّجَ: لیرې يې کړي.
- ۳ - سَرَّ: عیب يې پټه کړ.

د حدیث شریف معنا

له عبدالله بن عمر عليهم السلام خخه روایت دی چې پېغمبر ﷺ و فرمایل: مسلمان د مسلمان ورور دی، نه تیری ورباندي کوي او نه يې تیری کوونکو ته سپاري. هر خوک چې د خپل ورور اړتیا پوره کړي الله تعالی به د ده اړتیا پوره کړي. هر خوک چې دیو مسلمان

مشکل حل کړي، الله تعالیٰ به یې د قیامت په ورخ مشکلات اسانه کړي. هر چا چې پريو مسلمان پرده واچوله، الله تعالیٰ به یې د قیامت په ورخ پرده وساتي.

فعاليت

- په پورتني حديث شريف کې، د مرستې او کومک بنې اغېزې په ډله یېز ډول بيان کړئ.

د حديث شريف حکمت

الله تعالیٰ دوه ورونه یا خویندي او یا د یوې کورنی غږي فطرتاً داسې پیداکړي دي چې څانګړې مينه او محبت یې تر منځ وي او د تل لپاره د یو بل د سعادت او هوساینې په فکر کې وي، که اړتیا وربیښه شي او یا له کومې ستونزې سره مخامنځ شي د حل لپاره یې د خپل توان مطابق هله څلې کوي، هېڅکله هم پريو بل تیری نه کوي او نه یو بل غلیم ته سیاري، نو ځکه پیغمبر ﷺ په دې حديث شريف کې ټول مسلمانان د یوې کورنی د غړو او په خپلو کې د خویندو او ورونو په خير بللي دي او له داسې اعمالو خخه چې دغه اړیکې پرې کوي او له منځه یې وړي، منع کړي دي، لکه: ظلم، تېږي او داسې نور.

د یوې ديني دندې په توګه یې د یو بل د غم خورلو، د ستونزو د حل کولو او د نورو له عیبونو خخه سترګو پتوولو ته خپل پیروان را دعوت کړي دي.

- زده کونکي دې په خپل گروپ کې د دې لوست حدیث شریف په صحیحو الفاظو سره ووایي.

د حدیث شریف گتې:

- ۱- مسلمانان په خپلو کې خویندي او ورونه دي. باید چې د یوې کورنۍ د غړو په خیر سره ژوند وکړي.
- ۲- مسلمان پر مسلمان ظلم نه کوي او ظلم کول په هیچا هم روا نه دي.
- ۳- مسلمان خپل مسلمان ورور دبمن ته نه سپاري.
- ۴- مسلمان د خپل مسلمان ورور د اړتیاوو د پوره کولو په فکرکې وي.
- ۵- یو مسلمان د بل مسلمان عیب پټوي. بې عیبه انسان نشه ریښتینې مسلمان د خلکو بنه صفتونه بیانوی او بدی یې پټوي.
- ۶- د دې ټولو کارونو په بدله کې الله تعالى له خپل بنده سره همدغه شان مرسته او کومک کوي.

- ۱- یو مسلمان د بل مسلمان په باره کې باید خرنګه احساس ولري؟
- ۲- د خه لپاره د نورو په عیبونو پرده اچوو؟
- ۳- د لاندې کلمو معنا خه ده؟

- الف - لا يَظْلِمُهُ:
- ب - وَلَا يُسْلِمُهُ:
- ج - فَرَّجَ:
- د - كُرْبَةَ:
- ه - سَتَرَ مُسْلِمًا:
- و - سَتَرَهُ اللَّهُ:

کورنی دندہ

خىرنگە كولاي شو د چىلو ٗ تۈلگىيالو او گاوندىيانو سره مىستە و كېرو؟ تىر دې عنوان
لاندى يوه لنديه مقالە ولېكى.

د مسلمان پېژندنه

عن عبد الله بن عمرو (رضي الله عنه). عن النبي (صلى الله عليه و سلم) قال: «الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمَهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ» [رواه البخاري].

د راوي پېژندنه

دغه راوي په اووه ديرشم لوست کې پېژندل شوي دي.

د کلمو معنا

١. من لسانه: د هغه له ڦې.
٢. ويده: د هغه له لاسه.
٣. المهاجر: پرسپودونکي.
٤. من هجر: چا چې پري اپښي وي.
٥. ما نهی الله: هغه خه چې الله تعالى منع کړي دي.

د حدیث شریف معنا

له حضرت عبد الله صلی الله علیہ وسلم خخه روایت دي چې پیغمبر صلی الله علیہ وسلم و فرمایل: مسلمان هغه خوک دی چې نور مسلمانان یې د ڦې او لاس له ضرر خخه په امن وي او مهاجر هغه خوک دی چې له گناهونو خخه خان ساتي.

فعالیت

زده کونکي دي په دله یزه توګه د ڦې او لاس د ضررونيه هکله خپل معلومات وړاندې کړي.

د حدیث شریف حکمت

انسان ته له دوو لوريو ضرر رسيدلاي شي، يو جسمي او فزيكي او بل معنوي او روحني. بناءً په دي حدیث شریف کې مسلمانان نورو ته د ژې او لاس له هر ډول ضرر رسولو خخه منع شوي دي، ترڅو مسلمانان یو بل ته د متقابل احترام په فضا کې د عزت ژوند وکړي او له هر ډول تيري، بهتان، تمسخر او ازار خخه خوندي وي.

د حدیث شریف ګتې:

- ۱- د ژې سپېختليا: مسلمان په غور او سوچ سره خبرې کوي او له بدو الفاظو او کنڅلو خخه ځان ساتي.
- ۲- د مسلمان له لاسه هېچا ته ضرر نه رسپري.
- ۳- د ګناه له مجلسونو خخه لري والي: مسلمان باید د ګناهونو له مجلسونو خخه خپل ځان لري وساتي او په پاک چاپيریال کې ژوند وکړي.

ارزونه

- ۱- پدې حدیث شریف کې له مهاجر خخه خوک مراد دي؟
- ۲- ولې یوازې د لاس او ژې په ساتنه ټینګار شوي دي؟

کورنۍ دندہ

پورتنی حدیث شریف له معنا سره په خپلو کتابچو کې ولیکي.

د اسلام پنځه پناوی

عن ابن عمر (رضي الله عنهما)، قال: قال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): بُنْيَ الإِسْلَامُ عَلَىٰ خَمْسٍ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَةِ وَصَوْمُ رَمَضَانَ، وَحَجُّ الْبَيْتِ. [رواه البخاري].

د راوی پیژندنه
دا راوی په اوه دېرشم لوست کې معرفې شوي دي.

د کلمو معنا

- ۱ - بُنْيَ: بنا شوي دي.
- ۲ - خَمْسٌ: پنځه.
- ۳ - إِقَامُ الصَّلَاةِ: د لمانځه اداء کول.
- ۴ - إِيتَاءُ الزَّكَةِ: زکات ورکول.

د حدیث شریف معنا

حضرت عبدالله بن عمر حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ عَيْنَاهَا وايي: چې پیغمبر ﷺ و فرمایل: اسلام پر پنځو ستنو ولار دي:

- ۱ - په دې گواهي ورکول چې پرته له الله ﷺ خخه بل معبد نشته (هیڅوک د عبادت او بندګي ورنه دي) او حضرت محمد ﷺ د الله ﷺ رسول دي.
- ۲ - د لمانځه اداء کول.
- ۳ - د زکات ورکول.
- ۴ - د حج د فريضې اداء کول.
- ۵ - د رمضان د مبارڪې مياشتې روژه نيوں.

د حدیث شریف حکمت

اسلام د سلم (صلح) او سلامتی له مادې خخه اخیستل شوی او الله تعالیٰ ته د غارې اپسندولو په معنا دی چې بنده به د الله تعالیٰ ټول امرونه مني او له نواهيو خخه به یې ئاخن ژغوري. په دې حدیث شریف کې د اسلام مقدس دین له داسې تعمیر سره تشبيه شوی دی چې په پنځو محاکمو ستنو ولاړ دي.

دغه پنځه ستني دا دي:

د شهادت د کلمې لوستل: د اسلام بنسته د الله تعالیٰ په یووالی ایمان لرل دي چې یواځې همدغه ذات د کایناتو پیداکوونکي او د عبادت او بندګي وړ دي او حضرت محمد ﷺ یې بنده او پیغمبر دي او د هغه پېغامونه یې انساناتو ته رسولی او د ژوند کولو او بندګي لاري یې ورته سبودلې دي.

لمونځ: له کلمې وروسته د اسلام مهم رکن لمونځ دي چې د ورځې پنځه وخته پر هر نارينه او بنځه فرض دي. لمونځ مؤمن ته قوت ورکوي، لکه خنګه چې په قرآن عظيم الشان کې ویل شوی دي: (وَاسْتَعِنُوا بِالصَّابِرِ وَالصَّلَاةِ) ژیاره: ((ای مؤمنانو! په صبر او لمانځه سره مرسته وغوارې))^(۱) د الله تعالیٰ د یاد تر ټولو ستره وسیله لمونځ دی په دې باره کې قرآن عظيم الشان فرمایي: (وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي) ^(۲) ژیاره: ((زما د یاد لپاره لمونځ وکړه)). لمونځ د مؤمن ژوند منظموي، له فحشا او منکراتو خخه یې منع کوي او زړه ته ډاډ ورکوي.

لمونځ یو ټولنیز عبادت دی خلکو ته د الله تعالیٰ د احکامو په وړاندې د ټولو انساناتو د برابری پېغام ورکوي.

زکات: زکات بله هغه ستنه د چې اسلام ورباندې ولاړ او د پاکۍ او ودې په معنا دی. زکات یواځې مالي مرسته نه ده، بلکې د لمانځه، روژې او حج په څېر یو عبادت دی. د زکات په ورکولو مؤمن د خپل رب امر پر ځای کوي او په پاڼي کې یې د ثواب

(۱) د البقره سورت، ۱۵۳ آيت.

(۲) طه سورت، ۱۴ آيت.

مستحق گرخی او همدغه ثواب دی چې د انسان اخروي ژوند جو پوي او که په بنه طريقه ورکړل شي د ټولنې د پولو افرادو د ژوند سطحه لوپوي.

روزه: روزه هم د اسلام د بنا په حیث انسانان له گناه خخه ژغوري، انسان ته د صبر، شکر او نظم درس ورکوي، د فقيرانو له حال خخه یې خبروي او د جسم د آرامي لامل گرخی.

حج: دېر فردي او ټولنيز حکمتونه لري، د حج په کولو سره د انسان گناه بېنل کېږي او زړه یې پاکېږي، انسان عبادت او بندګي ته هڅوي، ايمان قوي کوي، د اسلام تېر برم را یادوي او د اسلام په لارکې درسول الله ﷺ او يارانو سربنندې او قهرمانی یې را ژوندي کوي.

حج په ميليونونو انسانان بې له دې چې درنګ، ژې، قوميت، دولت، فرهنگ، مقام او منصب توپيرې په نظر کې ونيول شي؛ د یو ګډه هدف او موخي پاره په یو خاي را ټولوي او دا خرگندوي چې په مسلمانانو کې د ورور ګلوی او برابري اړیکې خومره کلکې او غښتلي دي، نو دغه دين یوا Higgins دين دی چې ټول خلک په یوه محور را ټولوي او د دنيا او آخرت د نېټښتی په لوري ې بيابي.

د حدیث شریف گتې:

- ۱_ اسلام پر پنځو بناؤ و لار دی.
- ۲_ لمونځ فرض دي.
- ۳_ روزه فرض دي.
- ۴_ زکات په بدایه او شتمنو مسلمانانو خوک چې د نصاب خاوندان وي؛ فرض دي.
- ۵_ حج فرض دي.

فعالیت

- زده کونکی دې په ډله یېز ډول د اسلام د اړکاتو په باره کې سره خبرې وکړي.

ارزوونه

- ۱_ اسلام خوبنواې لري؟
- ۲_ د لمانځه د اهمیت او ارزښت په باره کې موڅه زده دي؟
- ۳_ د حج حینې حکمتونه دکر کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست حديث شريف حفظ کړئ او له معنا سره یې وليکړ.

چاہ

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنَ عَمْرٍو (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ مَا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ». [رواه البخاري].

د راوی پېژندنه

نوم يې عقبه، کنيه يې ابو مسعود او په کوفه کې زېرپدلى دى. د هجرت په (۴۰) کال د حضرت علي عليه السلام د خلافت په دور کې وفات شوي دى.

د گلمو معنا

هغه خه چې خلکو له مخکینيو خخه زده کړي دی.

هغه خه چې د ټولو انبیاوو (عليهم السلام)

شريعتونو ورباندي اتفاق کړي دی.

کله دې چې حيانه لرله.

نوکوه.

۱- مَا أَدْرَكَ النَّاسُ:

۲- مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى:

۳- إِذَا لَمْ تَسْتَحِ:

۴- فَاصْنَعْ:

د حدیث شریف معنا

له ابو مسعود رضي الله عنه خخه روایت دی، چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د تېرو شوو پیغمبرانو له ویناواو خخه چې خلکو زده کړي، یوه دا خبره مهمه ده چې کله دې حیاء نه لرله، نو خه چې دې خوبن وي؛ کوه يې.

فعالیت

- آیا په زده کړه او بنوونه کې حیاکول بنه دي؟

د حدیث شریف حکمت: حیا د هغه انسانی کیفیت نوم دی چې سړی له هرې غیر مناسبې خبرې او ناوره کار خخه کرکجن کوي، انسان باید د هر چا خخه زیات له

الله تعالى خخه حیاء ولري. کوم شی چې ټولنه فاسدوي، اخلاقي فساد دی او حیا داسې یو نېک صفت دی چې انسان له ټولو بدیو او ناورو کارونو خخه منع کوي، ئىكە خو اسلام حیا د ايمان ارزښتنه خانګه بلې ده او سپارښته یې کړي ده چې مسلمانان دې دغه خوي په ځان کې پیدا کړي، خلله ټولنه دې له برښلټوب او بې حیا ځخه چې د ډول ډول ناروغیو لامل کېږي؛ وساتي او د خلکو د تشویش مخنيوی دې وکړي.

د حیا ثمره

د حیا پایلې همیشه گټورې وي، لکه خنګه چې پیغمبر ﷺ فرمایي دی «الْحَيَاةُ لَا يَاتِي إِلَّا بِخَيْرٍ» حیا یواچې خیر او نېټګه زېروي. په بل حدیث شریف کې فرمایي: ((حیا او ايمان تل ملګري وي. کله چې یوله دوى دواړو خخه نه وي؛ بل به یې هم نه وي)).

فعاليت

- زده کوونکي دې د حیا په باره کې سره خبرې وکړي.

د حدیث شریف ګتې:

- ۱- حیا د ټولو پیغمبرانو له لارښوونو خخه ده.

- ۲- د حیا اهمیت: حیا انسان له فحشا، منکراتو او خپل سریو خخه منع کوي.

- ۳- حیا انسان ته قدر ارزښت او عزت ور په برخه کوي.

ارزوونه

- ۱- حیا تعريف کړئ.

- ۲- د حیا حکمت بیان کړئ.

- ۳- انسان تر ټولو زیبات باید له چا خخه حیا ولري؟

کورنۍ دنده

د حیا د ارزښت او ګټو په هکله یوه لنډه مقاله ولیکۍ.

نېشە يې توگى

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: (نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ وَمُفْتَرٍ). [رواہ ابو داود]

د راوی پېزندىنە

نوم يې حضرت ام سلمة د بنو مغیره قبیلې تە منسوبە ده. لە لومړنيو مسلمانانو خخە ده، ام سلمة د هغو مهاجرینو له جملې خخە ده چې حبشي او مدینې تە يې هجرت کړي دی. هغه د خپل میره ابو سلمة له وفات خخە وروسته د هجرت په خلورم کال د شوال په میاشت کې د پیغمبر ﷺ په نکاح کې راغله او د امهات المؤمنین په صف کې داخله شوه له (۳۰۰) خخە زیات احادیث يې له پیغمبر ﷺ خخە روایت کړي دی او بالآخره د هجرت په دیارلسم کال د (۴) کالو په عمر وفات شوه.

د کلمو معنا

- **مُسْكِرٌ:** نېشە کۈونكى، د عقل لە منئە ورونكى.
- **مُفْتَرٍ:** سىستۇونكى.

د حدیث شریف معنا

حضرت ام سلمة د روایت کړي چې پیغمبر ﷺ د هر هغه خە لە استعمال خخە منع کړي ده چې نېشە راولى او عقل خرابوي او ياخى عقل كمزوري کوي.

د حدیث شریف حکمت

د اسلام له مهمو هدفونو خخه يو هم د عقل، خان او مال ساتنه او د الله تعالي له نعمتونو خه د گتې اخیستلو د بنو لارو بسوندنه ده، الله تعالي انسان ته د عقل په واسطه له حبواناتو خخه غوره والي ورکري دي، خرنګه چې انسان د خپل عقل په وسیله بنه له بدبو او گته له زیان خخه توپیر کولای شي او د خپل عقل په پراختیا کولای شي، د ترقی او پرمختگ لاري هوارې کړي.

لدي کبله د اسلام مقدس دین، د عقل د ساتنې لپاره ټول نېشه يي توکي چې په لوړې سر کې یې شراب خای لري، حرام کري دي، ځکه چې د دغو توکو استعمال د مختلفو جرمونو، لکه: خان وژنه، غلا، تپري، بد امنی د صحت خرابوالي او داسې نورو لامل گرځي.

د حدیث شریف گتې:

۱- ټول مستي راوستونکي او سستونکي، لکه شراب او د نېشه يي توکو مختلف ډولونه حرام دي.

۲- نېشه کونکي توکي که لږ وي او که ډېر وي؛ حرام دي.

۳- له نېشه يي توکو خخه هر ډول گته اخیستل حرام دي.

۴- د اسلام مقدس دین، انسان د خان او عقل د ساتنې مسؤول گنې.

ازونه

۱- په اسلام کې د نېشه يي توکو حکم خه دي؟

۲- د شرابو او نېشه يي توکو زیانونه بیان کړئ.

۳- د درس مفهوم په لنډ ډول بیان کړئ.

کورني دنده

د نېشه يي توکو د زیانونو په اړه یوه مقاله ولیکۍ.

د جماعت لموخ

۱. د جماعت د لمانځه حکم

د جماعت لموخ مؤکد سنت دی.

۲. خوک د امامت حق لري؟

په امامت کې د لوړېتوب حق په ترتیب سره لاندې کسان لري:

۱- لوړۍ د امامت حقدار هغه خوک دی چې عالم وي، یعنې په شرعی مسایلو او خاصتاً د لمانځه په احکامو پوهېږي.

۲- که چېرې داسې خوک نه وي بیا هغه خوک دی چې د قرآن کريم قاري او یا چې قرآن بنه تلاوت وکړای شي.

۳- که عالم او قاري هم پیدا نه شي بیا به متقي او پرهیزگار سړی مخکې کېږي.

۴- او که په تقوی کې ټول سره یوشان وي بیا به هغه خوک مخکې کېږي چې په عمر کې تر نورو مشر وي.

۳- د اقتداء احکام

۱. د فرض کونکي لموخ په فرض کونکي پسې په داسې حالت کې روا دی چې دواړه یو فرض له غارې خڅه ساقطوي، یعنې دواړه د ماسپینین فرض کوي، خوکه یو د مازديگر او بل د ماسپینین لموخ کوي، بیا یو بل پسې نیت کول صحيح نه دی.

۲. تیمم کونکي د اوډس کونکي امام کېدی شي.

۳. پښې وینځونکي د مسحې کونکي مقتدي کېدی شي.

۴. په ناست پسې ولار دريدی شي.

۵. خوک چې رکوع او سجده کوي په اشاره کونکي پسې یې اقتداء صحيح نه ده.

۶. د نفل کونکي اقتداء په فرض کونکي پسې صحيح ده.

٧. د غیر معذور لمونخ په معذور پسپی روانه دی.
٨. په جامه پتې سړی د لوح سړي مقتدي کېدای نه شي.
٩. قاری دې په امي پسپی اقتدا نه کوي.
٤. په جماعت سره د فرض لمونخ موندل

کله چې یو چا پر سنتو، فرضو یا قضایي لمونخ خانته پیل وکړ، یا جماعت ودرید، خپل لمونخ دې په ولاړه باندې په سلام ګرځلو پرېږدي او په جماعت کې دې شريک شي.

٥. په یو جومات کې د جماعت د تکرار حکم

د کلې په جومات کې په یو آذان او اقامت د جماعت تکرار مکروه دي. مخصوصا چې دغه کار د یوې ډلي له خوا همیشه تکرار شي، څکه دا د تفرقې لامل ګرئي.
د کلې جومات: هغه مسجد دی چې امام او مقتديان یې معلوم وي.

٢. په لاندې ځایونو کې د جماعت تکرارول روا دي
١. د لاري په جومات کې.

٢. په هغه جومات کې چې تاکلۍ امام او مؤذن ونه لري او هر وخت بېل بېل خلک رائحي او لمونخ پکې کوي.

ارزوونه

- ا- د جماعت لمونخ خه حکم لري او په امامت کې د لوړ پیتوب حق په ترتیب سره بیان کړئ.
- ب- د اقتداء خینې احکام په لنډ ډول بیان کړئ.
- ج- په کومو ځایونو کې د جماعت تکرارول روا دي؟

کورنۍ دندہ

د پورتنيو پونتنو څوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

د جُمعي او د اخترونو لموټخو نه

د جمعي لموټخ:

۱. د جُمعي د لمانځه حکم

د جُمعي لموټخ فرض عين دي.

۲. د جُمعي لمانځه د وجوب شرطونه

د جمعي د لمانځه د وجوب شرطونه دا دي:

۱. نارينتوب: په بنخو باندي د جُمعي لموټخ فرض نه دي.

۲. مقيم توب: په مسافر باندي د جُمعي لموټخ فرض نه دي.

۳. امنيت: په هغه چا باندي چې امنيت يې تر ګواښ لاندي وي، د جُمعي لموټخ
فرض نه دي.

۴. د ستړگو روغوالی: په خای ناست روند باندي د جُمعي لموټخ فرض نه دي.

۳. د جُمعي د لمانځه د صحت شرطونه

۱. د جُمعي لموټخ په بناري په هر هغه خاي کې چې امير او قاضي ولري صحيح دي.

۲. د جُمعي لمانځه امام باید خپله د سيمې واکمن وي او يا خود هغه استازى وي.

۳. د جُمعي لموټخ به د ماسپېښين په وخت کې اداء کېږي، نوله ماسپېښين خخه
مخکې او وروسته د جمعي لموټخ نه صحيح کېږي.

۴. جومات ته به هر خوک نوتلاي شي او هېڅوک به تري نه منع کېږي.

۵. په جماعت به ادا کېږي او پرته له جماعت خخه یوازې نه کېږي او د جماعت کمه
اندازه درې تنه دي او د دوى لپاره خطبې ته حاضریدل شرط نه دي. خينې وايي که
درې تنه د امام په شمول حاضر شي د جُمعي لموټخ ورسه کېږي.

۶. خطبه له عربی خخه پرته په بله ژي هم جواز لري.

۷. باید خطبه د لمانځه خخه مخکې ووایي.

- يو زده کونکی دې، عملاً د جمعی لمونځ د خپلو ملګرو په وړاندې په لنډه توګه تمیل کړي.
- د اخترونو لمونځونه
- د اخترونو د لمانځه حکم
- په ټولو هغو خلکو چې د جمعی لمونځ پرې فرض دي، د اختر لمونځ وړاندې واجب دي.

د اخترونو د لمانځه د وجوب شرطونه

- د اخترونو د لمانځه د وجوب شرطونه، کې مت د جمعی د لمانځه د وجوب شرطونه دي.
- د اخترونو د لمانځه د صحت شرطونه
- د اخترونو د لمانځه د صحت شرطونه، کې مت د جمعی د لمانځه د صحت شرطونه دي، خود جمعی په خلاف د اخترونو په لمانځه کې خطبه له لمانځه خڅه وروسته سنت ده.

۴. د اخترونو د لمانځه لپاره سنتونه

۱. په اخترونو کې غسل سنت دي د ټولو مسلمانانو لپاره که لمانځه ته خې او یانه خې.
۲. خوشبویی لګول، غوره او پاکې جامې اغواستل،
۳. له چا سره د مبارکې په وخت کې خان خوشحاله بنودل،
۴. د اخترونوبه ورځ زیات خیرات او صدقه کول، همدا راز د سرسایې ورکول پر چا چې واجب وي.

۵. د لارې بدلول، یعنې تګ په یوه لار او راتګ په بله لار،
۶. د اخترونو له لمانځه خڅه مخکې او وروسته نفل نه کول.

۵. د اخترونو د لمانځه ادا کولو کیفیت

۱. امام او مقتدي به په شريکه د اختر د لمانځه نیت په ژیه باندې په داسي حال کې کوي چې امام به د امامت او مقتدي به د اقتداء لفظ ورسره زیاتوی.

۲. امام او مقتدي دواړه به ثناء (سبحانک اللهم....) په پته وايي.
۳. له ثناء خخه وروسته به امام او مقتدي درې تکبیره په داسې حال کې وايي چې لاسونه به تر غوبو پوري پورته کوي او ترمنځ به پې لږ چوب پاتې کپري.
۴. بیا به امام (اعوذ بالله او بسم الله) په پته او وریسې فاتحه د سورت په ملتیا په جهر وايي.
۵. بیا به رکوع ته د بنکته کيدو تکبیر وايي او رکوع به کوي.
۶. له قومې او سجدو خخه وروسته به دوهم رکعت ته د پورته کيدو لپاره تکبیر وايي.
۷. کله چې دوهم رکعت ته پورته شو (بسم الله الرحمن الرحيم) به په پته وايي.
۸. له (بسم الله) خخه وروسته به فاتحه له سورت سره یوڅای وايي.
۹. له سورت خخه وروسته او له رکوع خخه وړاندې به بیا درې تکبیره په داسې حال کې وايي چې لاسونه به غوبرونو ته پورته کوي.
۱۰. بیا به وروسته په خلورم تکبیر رکوع ته بنکته کپري. رکوع او سجده به کوي.
۱۱. له تشهید، درود او دعاء خخه وروسته به سلام اړوي.
۱۲. له سلام خخه وروسته به امام پورته کپري او دو ه خطې به وايي، که چېږي کوچنی اختر وي په لومړي خطبه کې به د سراسې او که لوی اختر وي د قرباني او د تشریق د تکبیراتو احکام بیانوي.
۱۳. د دواړو خطبو ترمنځ به لږ ساعت کښېني او بیا به دویمې خطې ته پورته کپري.
۲. د تشریق تکبیرونه
 اللَّهُ أَكْبَرُ - أَللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ.
۷. د تشریق د تکبیرونو حکم د تشریق تکبیرونه په هر بالغ مسلمان واجب دي.
۸. د تشریق د تکبیرونو وخت د عرفې د سهار له لمانځه خخه وروسته پیل او د تشریق د ورڅو په اخري مازديګر پای ته رسپري (د اختر په خلورمه ورڅه د مازديګر له لمانځه وروسته د تکبیرونو په

وليو سره پاي مومي).

فعاليت

- له شاگردانو خخه دي يو کس د اختر لمونج په عملی بنه تمثيل کري.

ارزوونه

۱- لاندي پوبنتنو ته خوابونه ووایي:

أ- د تشريق ورخي خو دي په لنده چول يې بيان کري؟

ب- د جمعي او اخترونو لمونخونه خه حکم لري؟

ج- د جمعي د لمانځه د صحت او و جوب شرطونه خو او کوم دي؟

د- د اختر د لمانځه له پاره د لمونج کوونکي سنتونه په لنده چول بيان کري؟

۲- لاندي صحیحو جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېردي:

أ- د تشريق تکبironه په هر بالغ او نابالغ مسلمان واجب دي. ()

ب- د اختر د لمانځه د صحت شرطونه کتې متې د جمعي د لمانځه د صحت
شرطونه دي. ()

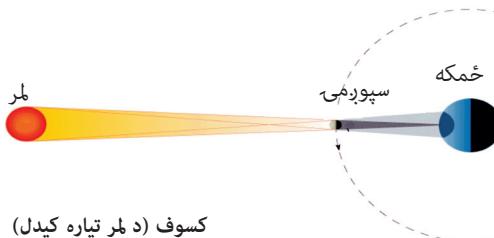
ج- د تشريق تکبironه د عرفې د سهار له لمانځه خخه وروسته پيل او د ذي
الحجې په ديارلسم پاي مومي. ()

کورني دنده

- د اختر د لمانځه د اداء کولو طريقه په ترتيب سره په خپلو كتابچو کې
وليکي.

د ګسوف، خسوف او استسقا لمونځونه

د ګسوف لمونځ

۱. د ګسوف معنا

(کسوف) د لمر توروالي او یا یې د روښنایي کموالي ته وابي. کله چې سپورډۍ او لمر ترمنځ واقع شي او د لمر د وړانګو مخه ونسیسي، نو ګسوف (یا د لمر تیاره کیدل) منځ ته راخي.

د ګسوف د لمانځه حکم

د ګسوف لمونځ مؤکد سنت دي.

د ګسوف د لمانځه کیفیت

د ګسوف لمونځ دوه رکعته دي، په داسې شکل به کېږي لکه خنګه چې نور لمونځونه کېږي. خطبه، اذان او اقامته نه لري. امام به پکې په پته قرائت لولې او د هغه چا په امامت به ادا کېږي چې کوم د جمعې امامت کوي، خو که چېږي خوک امامت ته حاضر نه شو؛ بیا به هر سړی په خپل کور کې خانته دوه یا څلور رکعته لمونځ کوي.

د خسوف لمونځ

د خسوف معنا: د سپورډۍ توروالي او یا یې د روښنایي کموالي ته خسوف وايي. کله چې څمکه د سپورډۍ او لمر ترمنځ راشي او د څمکې سیورې د سپورډۍ پر مخ ولوبې او د لمر د هغو وړانګو چې په سپورډۍ به لويدلې ممانعت وشي نو خسوف (یا د سپورډۍ تیاره کیدل) منځ ته راخي.

د خسوف د لمانځه کیفیت

د خسوف لمونځ د تل لپاره کور کې کېږي. همدا راز لمونځونه د زلزلو او د ساري ناروغيو خخه د خلاصون په موخه هم کېږي.

۲. د استسقاء لمونج

استسقاء باران غوبنجلو ته وايي. په استسقاء کې دوه رکعته لمونج کېږي، بيا امام خطبه وايي او دعا کوي.

• مسایل:

۱. د استسقاء په لمانجه کې لازمه د چې الله تعالى ته د خشوع، عذر او زاريو اظهار وشي او حتی خاروي هم له خان سره صحراته یورول شي.

۲. د مشومانو او سپين بېرول ويستل د استسقاء د لمانجه لپاره هم په کار دي، حکم چې د الله ﷺ رحمت په داسې ضعيفو رانازلېږي.

۳. د استسقاء په لمانجه کې به امام ډېر استغفار وايي.

فعاليت

• زده ګونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او یا گروپي شکل د سوال او څواب په میتد سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لاندې پونښتو ته څواب ووایاست:

أ- خسوف او کسوف خه معنا لري؟ تعريف یې کړئ.

ب- د خسوف لمونج په کوم خای کې کېږي؟ او پرته له خسوفه دا لمونج په نورو کومو څایونو کې کېږي روښانه یې کړئ؟

ج- استسقاء خه معنا لري لغوی او اصطلاحی تعريف یې وکړئ؟

د- د استسقاء د لمانجه حکم ووایاست.

۲- لاندې صحیحو جملوته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:

أ- د کسوف او استسقاء لمونځونه مؤکد سنت دي. ()

ب- د کسوف د لمانجه امام به د جمعې امام وي. ()

کورني دنده

د پورتنې سوالونو څوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژیه ولیکئ.

د جنازې احکام

د جنازې تعریف

کله چې مرې بنخولو ته برابر شي او د لمانځه او دفن لپاره وړل کېږي؛ نو دې ته جنازه وايې.

د حنکدن د وخت آداب او سنتونه

د حنکدن په حالت کې لاندې شیان سنت دي:

۱- د حنکدن په وخت کې د شهادت کلمه ویل.

۲- د ناروغ د خو تنوڅلواوو اویا دوستانو حاضریدل د ناروغ د حنکدن په وخت کې مستحب دي، په دې خاطر چې که خه وصیت کوي، نو هغوي دې واوري او د شهادت کلمه ورته ورباډه او تلقین کړي (البته ناروغ باندې باید امر ونه شي چې کلمه ووايې ځکه چې ناروغ په ځان نه پوهېري اوکیدای شي منفي عکس العمل وښي)

۳- کله چې روح له بدن خخه جدا شي، نو بیا لازمه د چې د مرې بدن په داسي توګه لکه چې ویله وي، په بنکلې هيئت سره برابر شي، ستړګې يې پتې، زنه يې راټوله، پښې او دواړه لاسونه يې او اړ کړل شي او که کوم خادر وي؛ نو هغه دې پرې واچول شي.

۳. د میت حقوق

هغه معلوم قرضونه چې پرمیت باندې دي، د هغه خلاصول اویا يې پر غاره اخیستل،

۱- غسل ورکول،

۲- د جنازې لمونځ ورباندې اداء کول،

۳- په هدیره کې بنخول.

د حقیقی شهید احکام

۱- خپلې جامې يې ک芬 دی او بل نوی ک芬 ورته نه ورکول کېږي.

۲- هر هغه شي به ترې لري کوي چې له ک芬 خخه زیات وي، لکه: چېن، ساعت او داسي نور...

۳- غسل ورته نه ورکول کېږي.

۴- د جنازې لمونځ به ورباندې کوي.

د متوفی ماشوم حق

- ۱- د نوم اینبودل.
- ۲- غسل ورکول.
- ۳- د جنازې لمونځ ورباندي کول.
- ۴- په هدیره کې خښول.

د میت د تکفین او تجهیز مصارف

د میت د تجهیز، تکفین او بشخولو مصارف به د میت له خپل مال خخه ورکول کېږي. که چېړې کوم میت خپل مال ونه لري بیا به ېې هغه خپلوان مصارف ګالې چې په کومو باندي ېې نفقه واجبه ده او یا د د نه میراث وري. خو که خوک داسې خپلوان هم ونه لري بیا به له بیت المال خخه دا مصارف ورکول کېږي. البته لازمه ده له هغو اضافي او ملاماتونکو مصارف خخه چې یواخې د تظاهر، ریا او د سیالۍ لپاره کېږي ډډه وشي، څکه ډېر کله داسې کېږي چې د متوفى د کورنۍ د دوه چنده اذیت او تکلیف لامل گرځی.^(۱)

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او څواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزوونه

- لاندې پوبنتنو ته څوابونه ووایي:
۱. جنازه خه ته وايي؟
 ۲. د ځنکدن آداب او سنتونه کوم دي؟
 ۳. د میت حقوقه کوم دي؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.
 ۴. د حقیقې شهید احکام په لنډ ډول ولیکۍ.
 ۵. د میت د تجهیز او تکفین مصارف له کوم خای خخه ورکول کېږي؟

کورنۍ دنده

د پورتنېو سوالونو څوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکۍ.

(۱) پورتنې معلومات اضافي دي او په امتحان کې شامل نه دي.

د میت لمبول او ورکولو د جنازې لموخ کول

لومړۍ: د مړي د لمبولو طریقه:

۱. په یو مناسب او مستورځای کې به جامې ترې نه وکابري او عورت به یې پټ کړي.
۲. د مړي حرمت دې وساتل شي او د عورت خایونه دې په داسې شکل پریمنخل شي چې غسل ورکونکی دې په خپلو لاسونو کې خو لاسونه یې د مړي پر بدن ونه لګېږي او نه ولیدل شي.
۳. اودس دې ورکړل شي، خو خوله او پوزه دې ورته نه پرمینځي، بلکې خوله او پوزه به یې په یوه لمده ټوټه مسح کړي.
۴. بیا دې سر ورته پریمنځي.
۵. بیا دې په ټول بدن باندې اویه ورواقچوي، که صابون پرې ووهل شي بهتره ده.
۶. بیا دې بنې اړخ ورته پریمنځي او بیا دې چپ اړخ ورته پریمنځي ترڅو چې ټول بدن یې ومينځل شي.

څوک د میت د لمبولو لپاره مناسب او غوره دی؟

دا بهتره ده چې میت ده نبردي خپلواں کوم چې په لمبولو پوهېږي ولمبوي، خو که داسې نه وي، نو بیا دې داسې پرهیزگاره سړي ورته غسل ورکړي چې په لمبولو پوهېږي.

البته مړه بنځه به بنځه لمبوي، خو بنځه کولای شي خپل میره ومينځي.

۲- میت ته کفن ورکول

* د کفن ورکولو حکم: مړي ته کفن ورکول فرض کفایي دي.

* د کفن ډولونه:

کفن په دری ډوله دی: مسنونه کفن، کفایي او د ضرورت کفن.

مسنونه کفن: په لاندې ډول دی:

قميص: له ورمير خخه تر قدمونو پوري د مرې ټول ځان ورباندي پتېږي.

ازار: د مرې سر او ټول بدن پېوي د قميص له پاسه وراغوستل کېږي.

لفافه: دا هم له سر خخه تر قدمونو پوري ده، خو له ازار خخه یې اندازه زیاته ده او له سر او پېښو سره تړل کېږي.

البته د بنځۍ په کفن کې دوه ټوپې نوري هم اضافه کېږي: (خمار او خرقه)

خمار: ټکري د سر او د مخ لپاره

خرقه: یوه ټوپه د صدر (سینې) نه تر زنگونونو پوري

خمار او خرقه له لفافي نه مخکې وراغوستل کېږي.

کفن الکفاية: عبارت له ازار او لفافي خخه دی او قميص پکې نشته، خو بنځې
لپاره به یو خادر (تیکري) زیاتېږي.

کفن الضرورة: هغه ټوپه چې د کفن د کفايت له اندازې خخه کمه وي او میت د
ضرورت لپاره پکې تکفين شي.^(۱)

په مرې باندې د جنازي لمونځ

۱ - د جنازي د لمانځه حکم: د جنازي لمونځ، لکه: د مرې تجهيز، تکفين
او خښوں په مسلمانانو باندې فرض کفایي دی.

۲ - د جنازي د لمانځه ارکان: د جنازي لمونځ دوه رکنه لري:
۱. خلور تکبیره،
۲. ودریدل.

• نیت یعنی قصد او اراده د جنازي د لمانځه لپاره شرط دی.

• له خلورم تکبیر خخه وروسته دواړو لوروته سلام ګرڅول واحب دي.

(۱) د دې درس پورتنې برخه اضافي معلومات دی او په امتحان کي شامل نه دي

د جنازې د لمانځه سنتونه

- ۱- له لوړي تکبیر نه وروسته د حمد او ثنا ویل: (سُبَّحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَجَلَّ شَاءْكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ).
- ۲- له دویم تکبیر نه وروسته د درود ویل: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ وَسَلَّمَتَ وَبَارَكْتَ وَرَحْمَتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَحِيدُ).
- ۳- له دریم تکبیر خخه وروسته، مری ته دعا کول او هغه ته مغفرت غوبنټل، په هر عبارت چې وي، خو بهتره دا ده چې په مأثوره الفاظو باندې دعا وشي، لکه:
 - د بالغ مری لپاره نارینه وي او که بنځینه: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُنَا وَمَيْتَنَا وَشَاهِدَنَا وَغَائِبَنَا وَصَغِيرَنَا وَكَبِيرَنَا وَذَكَرَنَا وَأَنْثَانَا، اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَتْنَاهُ مِنَّا فَاحْيِيهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ).
 - او که مری ماشوم وي؛ نو دا دعا به لولي: (اللَّهُمَّ اجْعَلْ لَنَا فَرَطاً وَاجْعَلْ لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْ لَنَا شَافِعًا وَمُشْفَعًا).
 - او که مری ماشومه وي؛ نو دا دعا به لولي: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطاً وَاجْعَلْهَا لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَمُشْفَعَةً).

د جنازې د لمانځه ادا کولو طریقہ

پس له دي چې جنازه د لمانځه لپاره کیښو دل شوه، امام د مری د سینې په مقابل کې درېږي او د صفونو له ترتیبولو او د میت له تعیینولو (چې ماشوم دی او که لوی) وروسته لوړې تکبیر وايې.

له لوړي تکبیر سره د جنازې لمونځ کوونکي لاسونه تر غوردو پورته کوي، تکبیر وايې او بیا (سُبَّحَانَكَ اللَّهُمَّ ...) وايې.
بیا امام دویم تکبیر وايې او ورپسې (اللَّهُمَّ صَلِّ ...) وايې.

بیا دریم تکبیر وايی او ورپسې دعا کوي، خنگه چې مخکې په تفصیل سره بیان شوي، لکه: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَحَيْنَا وَمَيْتَنَا...)
له دعا خخه وروسته به خلورم تکبیر وايی او ورپسې به سم د لاسبني او کین لورته سلام اړوی.

فعاليت

- يو زده کونکی دې د خپلو ټولګیو والو په وړاندې عملًا د لویانو د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.

بل زده کونکی دې د ماشوم د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.
او بل زده کونکی دې د ماشومې د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.

ارزوونه

- لاندې پوبنتنو ته حوابونه وواياست:
۱. د جنازې د لمانځه دعاګانې ووايئ.
 ۲. کفن په خو ډوله دي؟
 ۳. د نارينه او بنخيينه کفن خه توپير لري؟

کورني دنده

زده کونکی دې د جنازې لمونځ په يادو زده کړي او د جنازې کيفيت دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

زکات

د زکات تعريف

زکات په لغت کې: پاکوالی، زیاتوالی او برکت ته وايي.
په اصطلاح کې: مستحقينو ته د هغه مال د پاکلې برخې ورکول دي چې نصاب ته رسیدلی وي.

د زکات حکم

زکات د اسلام له ارکانو خخه يو رکن دي او ورکول يې په هغه چا فرض دي چې د ورکولو شرطونه په کې وي.

د زکات د فرضیت د لایل

زکات په قرآن کريم، احاديثو او اجماع باندي ثابت دي:
۱. قرآن کريم: (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَةَ)^۱

ژیاره: تاسې لمونځونه قایم کړئ او زکات ورکړئ.

۲. حدیث: رسول اکرم ﷺ فرمایي: اسلام پنځه بنواني لري لومړي بنا يې د شهادت کلمه، دویمه بنا يې لمونځ، دریمه بنا يې زکات ورکول، خلورمه بنا يې د روژې نیول او پنځمه بنا يې د حج کول دي.

۳. اجماع: د ټول امت علماءو اجماع کړې چې زکات د اسلام له ارکانو خخه يو رکن دي.

د زکات د فرضیت کال: زکات د هجرت په دویم کال د روژې له فرضیت خخه مخکې فرض شوي دي.

۱ (د البقرې سورت، ۴ ۴ آيت)

د زکات د وجوب شرطونه

زکات خانگري شرطونه لري چې ئينې په مالک او نوري په مال پوري اړه لري:
لومړي د مکلف يا مالک شرطونه:

۱. اسلام.
۲. عقل.
۳. بلوغ.

۴. اصيلوالی. يعني (مربي) نه وي.

۵. د نصاب مالک کيدل چې د کال په پيل او پاي کې د نصاب خاوند وي.

د زکات نصاب په نقدينو کې دوه سوه درهمه سپين زر او يا شل مثقاله سره زر دي.
چې په اوسينيو گرامونو باندي د سرو زرو نصاب ۸۵ گرامه او د سپينو زرو نصاب
۵۹۵ گرامه کېږي ^(۲)

دوييم: په مال پوري ټولي شرطونه

۱. مال باید د مالک په لاس کې وي، نو په ورک شوي مال باندي زکات نشته.
۲. د مال په خاوند باندي داسي پورنه وي چې ټول مال ورلاندي شي او يا دومره
ترې پاتې شي چې نصاب نه کم وي.
۳. نصاب باید د اصلي حاجتونو خخه اضافه وي، لکه: کور، دکور اسباب او
داسي نور.

۴. نصاب باید له هغو مالونو خخه پوره شوي وي چې شرعا د زکات قابلیت
لري.

۵. يو کال باید پري تير شوي وي، يعني پس له دې چې نصاب ته رسیدلاي وي له
مالک سره يو کال پري تير شوي وي.

(خود فصلونو او مېوو په زکات کې د کال تېږدل شرط نه دی، بلکې د فصل او مېوې
د راټولېدو سره سم پکې زکات واجبېږي).

(۲) المکیال و المیزان فتاوی الازهر الشریف ۲۰۲/۱

۵. د زکات د صحت شرطونه

فقهاوو کرامو د زکات د صحت لپاره لاندې شرطونه بنو دلي دي:

۱. نيت، ئىكەنچىزى زکات ورکول عبادت دى او پرتە له نيت خخە عبادت نە
صحيح كېرىي.

۲. اسلام، ئىكەنچىزى لە كافر خخە د نيت تصور نە شو كولى.

۳. زکات بە مستحق كس تە ورکول كېرىي، د مستحقينو بيان وروستە راھى.

۴. د مستحق لە لوري د زکات قبضول.

۵. زکات لە حلال مال خخە ورکول.

۶. هەغە مالونە چې زکات ورکول پكىي واجبىي

۱. خاروي.

۲. تجارتى توکى.

۳. مېۋى او فصلونە.

۴. سره او سپىن زر.

۵. معدنونە او بىخ شوي مالونە.

فعاليت

- زده كۈونكىي دې پورتنىي مطالب پە انفرادي او ياخىرىي شەكل د سوال او خواب
پە مىتىود سره تكرار كېرىي.

اردۇنە

- لاندې پۇنىقىنى تە خواب ووايىست:

۱. زکات پە لغت او اصطلاح كې تعریف كېئ.

۲. د زکات د فرضىت دليل لە قرآن كريم خخە ووايىست.

- ۳. د زکات د صحت شرطونه په لنډ ډول بیان کړئ.
 - ۴. د مال د خاوند شرطونه په لنډ ډول ولیکي.
 - لاندې خالي خایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:
۱. هغه مالونه چې زکات پکې واجبېري عبارت دي له.....
۲. په د مال پوري تړلي شرطونه عبارت دي له.....
- لاندې صحیح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدي:
- أ- د زکات د وجوب شرطونه اسلام، عقل او بلوغ دي. ()
- ب- د فصلونو او مېوو په زکات کې هم د کال تېرپدل شرط دي. ()

کورني دنده

زده کونکي دې د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکي.

د څارویو زکات

له څارویو خخه زموږ مطلب اوښه، اوښن، غوا، غوايان، میښې، سندګان، پسونه، میرې، وز او وزې دی، بناءً په وحشی څارویو کې زکات نشيته.

۱. اوښانو زکات

د اوښانو د زکات ترتیب په لاندې ډول دي:

- په پنځو اوښانو کې یو پسه دي.
- په لسو اوښانو کې دوه پسونه دي.
- په پنځلس اوښانو کې دری پسونه دي.
- له شلو اوښانو خخه تر خلور ويشهو پوري، پکې خلور پسونه دي.
- له ۲۵ اوښانو خخه تر ۳۵ اوښانو پوري، یوه کلنه جونګي ده، هغه چې په دويم کال کې یې قدم ایښې وي.
- له ۳۶ خخه تر ۴۵ اوښانو پوري، پکې یوه دوه کلنه جونګي چې دریم کال کې یې قدم ایښې وي.
- له ۴۶ خخه تر ۶۰ اوښانو پوري، پکې یوه حقه ده یعنی دری کلنه جونګي چې خلورم کال کې یې قدم ایښې وي.
- له ۶۱ خخه تر ۷۵ اوښانو پوري، جذعه ده خلور کلنه جونګي چې په پنځم کال کې یې قدم ایښې وي.
- له ۷۶ خخه تر ۹۰ اوښانو پوري، دوه یو کلنې جونګي چې دويم کال کې یې قدم ایښې وي واجپېري.
- له ۹۱ خخه تر ۱۲۰ اوښانو پوري، دوه دری کلنې جونګي چې خلورم کال کې یې قدم ایښې وي واجپېري.

د زکات مقدار	د اوشنانو تعداد	د زکات مقدار	د اوشنانو تعداد
۱ دوه کلنہ جونگی	۳۶ اوشنانو کپی	۱ پسہ	۵ اوشنانو کپی
۱ دری کلنہ جونگی	۴ اوشنانو کپی	۲ پسونہ	۱۰ اوشنانو کپی
۱ خلور کلنہ او بنہ چی په پنخ کال پی قدم ایبنی وی	۶۱ اوشنانو کپی	۳ پسونہ	۱۵ اوشنانو کپی
۲ یو کلنی جونگی	۷۶ اوشنانو کپی	۴ پسونہ	۲۰ اوشنانو کپی
۲ دری کلنی جونگی	۹۱ اوشنانو کپی	۱ یوہ کلنہ جونگی	۲۵ اوشنانو کپی

فعالیت

- زده کوونکی دې پورتنی مطالب په انفرادي او یا گروپی شکل د سوال او خواب په میتود سره تکرار کړي.

۲. د غواګانو او غوايانو زکات

د غواګانو او غوايانو نصاب دېرش غواګانې او غوايان دی.

د غوايانو او غواګانو د زکات اندازه:

- ✓ کله چې د غواګانو یا غوايانو شمېر دېشو ته ورسپری په هغه کپی یوہ کلنہ خوسی چې په دویم کال کپی پی قدم ایبنی وی واجبېري.
- ✓ کله چې یې شمېر خلوېښتو ته ورسپری بیا پکې یوہ دوه کلنہ خوسی چې دریم کال کپی پی قدم ایبنی وی، واجبېري.
- ✓ کله چې د غواګانو او یا غوايانو شمېر شپیتو ته ورسپری بیا پکې دوه یو کلنی خوسکی چې په دویم کال کپی یې پښه ایبنی وی، واجبېري.
- ✓ کله چې یې شمېر اویا وو ته ورسپری بیا په کپی یوہ یوکلنہ او بله دوه کلنہ خوسی ورکول کېږي.
- ✓ کله چې د غوايانو او غواګانو شمېر اتیاوو ته ورسپری بیا په کپی دوه دوه کلنی خوسکی ورکول کېږي.

فعالیت

- د غوآگانو د زکات د اندازې لپاره یو جدول جور کړئ لکه خنګه چې او بنانو ته جور پ شوی دی.

۳. د میرو او وزو زکات

د میرو او وزو د زکات نصاب: د میرو، پسونو او وزو د زکات نصاب خلوینښت مېږې یا وزې دی بناءً په نهه دېرشو پسونو او وزو کې زکات نشته.
د میرو او وزو د زکات اندازه:

۱- کله چې د میرو یا وزو شمېر خلوینښتو ته ورسېږي یو پسه به په زکات کې ورکوي.

۲- کله چې د میرو یا وزو شمېر ۱۲۱ ته ورسېږي بیا به دوه پسونه په زکات کې ورکوي.

۳- کله چې یې شمېر ۲۰۱ ته ورسېږي دری پسونه به زکات کې ورکوي.

۴- کله چې خلورسوو ته ورسېږي خلور پسونه به زکات کې ورکوي کله چې له خلوروسوو خخه د میرو او وزو شمېر زیات شي بیا په هرو سلوکې یو پسه یا وزه د زکات لپاره ویاسي.

مسئله: د میرو او وزو په زکات کې به یو کلن مال چې په دویم کال کې یې قدم اینې
وی ورکوي یعنې له کال نه د لبر عمر مال په زکات کې نه ورکول کېږي.

فعالیت

- زده کوونکی دې پورتنی مطالب په انفرادي او یا گروپی شکل د سوال او څواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزوونه

- لاندې صحیح جملو ته (✓) او غلطو ته د (✗) نښه کېږدي:
 ١. په هرو پنځو او بیانو کې خلور پسونه لازمېري. ()
 ٢. کله چې د غواګانو شمېر شپېتو ته ورسېري دوه یو کلنې خوسی به زکات کې ورکوي. ()
 ٣. د میرو نصاب خلوینست میرې دي او له دې خخه په کمو کې زکات نشته. ()
 ٤. د غواګانو نصاب خلوینست غواګانې دي. ()

کورنۍ دنده

د زکات د ګټې په اړه یو مطلب چې پنځه کربنې وې ولیکي.

د فصلونو او مپووزکات

د میوو او فصلونو زکات ته (عشر) ویل کېری.

د میوو او فصلونو د زکات د وجوب د لایل

د مپوو او فصلونو زکات په قرآن کريم، احاديثو او اجماع ثابت دی.

۱- قرآن کريم: الله ﷺ په خپل مبارڪ کتاب قرآن کريم کې فرمایي: (وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ)^(۱)

ژیاره: تاسې د فصلونو زکات د لوپه ورخ ورکړي.

۲- حدیث: نبی اکرم ﷺ په یو مبارڪ حدیث کې د عبدالله بن عمر رضي الله عنهمما په روایت فرمایي: ((هره هغه ځمکه چې د باران او سیلاپ په اویو خروپېری، لسم من به په زکات کې ورکوي او هغه چې په تکلیف او مشقت سره خروپېری شلم من به ترې په زکات کې اخیستل کېری)).

۳- اجماع: ټول امت په دې اجماع کړې چې په میوو او فصلونو کې عشر واجب دی.

د عشر د وجوب شرطونه:

۱- ځمکه به خراجی نه وي، ځکه عشر او خراج په یوه ځمکه باندي یو ځای کېډای نشي.

۲- د حاصلاتنو له اخیستلو خڅه به موځه د ګټو ترلاسه کول وي، بناءً په لرگیو کې زکات نشته، معنا دا چې په نلونو، درمو او د لرگیو په ډډونو کې زکات نشته.

۳- ځمکه به د باران، ويالي او سيند په اویو خروپېری، خوکه چېږي په تکلیف او مشقت سره خروپېده، بیا پکې عشر نشته، بلکې شلم من زکات دی.

(۱) الانعام / ۱۴۱

هغه خه چې د میوو او فصلونو په زکات کې شرط نه دي

۱- د کال تپرېدل ورته شرط نه دي.

۲- ټاکلی نصاب نه لري خومره میوه او حاصلات چې ونه او خمکه وکړي، لسمه
برخه به پکې ورکوي.

۳- عقل او بلوغ ورته شرط نه دي، د لېونی او ماشوم په خمکه کې هم عشر واجب
دي.

۴- د خمکې ملکیت هم ورته شرط نه دي، په دهقان او اجاره دار باندې هم عشر
شته.

۵- د قرض (دین) او پور ورکول هم ورته شرط نه دي.

۶- پاتې کيدل او نه خرایدل هم ورته شرط نه دي، بلکې په سبزیجاتو او مېوو کې
هم عشر واجب دي.

فعاليت

• د خپل چاپېریال له هغه فصلونو خخه پنځه پنځه مثاله ورکړئ چې عشر په کې
واجبېری او دوه هغه ته ورکړئ چې شلم من په کې وا JB بری.

د سرو او سپينو نصاب

د سرو زرو نصاب شل مثقاله دي يعني ۸۵ گرامه او د سپينو زرو نصاب دوه سوه
درهمه چې د ۵۹۵ گرامو سره مساوی کېږي.

په سرو او سپينو کې د زکات اندازه

په سرو او سپينو زرو کې دوه نیم فيصده هغه وخت په زکات کې ورکول کېږي چې
کله نصاب ته ورسپېری او کال ورباندې تپر شي، همدا راز خومره چې زیاتېری بیا په
هرو خلوېښتو روپوکې یوه روپې زکات دي.

د بانک نوټونو زکات

په اوسينيو مروجو بانکي نوټونو کې زکات ورکول هغه وخت واجب دی چې نصاب ته ورسپېري او ددې د ارزښت ټاکل د سپينو او سرو زرو له لارې کېږي، معنا دا چې په خومره بانکي نوټونو باندي ۹۵ گرامه سپين زر او يا ۸۵ گرامه سره زر ترلاسه کېږي هملو مره اندازه یې نصاب دی او دوه نيم فيصله به په زکات کې ورکوي. بياکه چېږي له دې خخه ډېرېدل، په هرو خلوېښتو روپيو کې به یوه روپي ورکوي، خکه اوسينيو مروجو بانکي نوټونو د سرو او سپينو زرو څای نیولی او همدي بانکي نوټونو دا دواړه له چلنډ خخه غورخولي دي.

چاته به زکات ورکول کېږي؟

هغه افراد چې زکات ورکول کېږي، اته ډلي دي، مالک کولای شي چې ټولو ډلو ته د خپل زکات برخې ورکري او دا هم واک لري چې ټول زکات یوې ډلي يا یو تن ته ورکري، دده غاره خلاصېري. علماوو له اتو ډلو خخه چې صحابه کرامو (رضوان الله عليهم اجمعين) پري اجماع کري وه یوه ډله چې (مولفة القلوب) ورته وايي د زکات د ورکري خخه ويستلي ده، اوس دوى ته زکات ورکول روانه دي پاتې لاندي اوو ډلو ته زکات ورکول کېږي:

۱- فقير: هغه چاته ويل کېږي چې لبر مال لري خو نه د ده بسیا پري کېږي او نه نصاب ته رسپېري.

۲- مسکين: هغه خوک چې هیڅ نه لري او ياهه فقير خخه کم مال ولري، مسکين دي

۳- هغه مامورین چې د بيت المالي له لوري د زکات ټولولو لپاره ټاکل شوي وي.

۴- غلامان: هغه چې مالک ورته ټاکلی مال بنو دلی او له ورکولو خخه وروسته آزادېږي.

۵- في سبيل الله: هغه حقيقي مجاهدين چې د جهاد اراده لري، خود جهاد امكانات و نه لري.

- ٦- قرضداران: هغه قرضدار چې د خپل پور خلاصولو توان نه لري.
- ٧- مسافر: هغه چې د خپلې کورني او مال خخه لري وي. له زکات خخه به ده ته دومره خه ورکول کېږي چې خپل کور ته پري ورسېږي.
- مسئله: د جومات او لاري جوړولو لپاره د زکات ورکول روا نه دي.

فعاليت

- زده کونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او یا گروپي شکل د سوال او څواب په میتد سره تکرار کړي.

ارزونه

لاندليو پوبنتنو ته څواب ووایاست:

- د ډېو او فصلونو زکات ته فقهاء کوم نوم اخلي؟ د وجوب د دلایلو بيان یې وکړئ.
 - د سرو او سپينو زرو د زکات نصاب خومره دی او خومره زکات پکې واجبېري؟
 - څو ډلو ته زکات ورکول کېږي په تفصيل سره یې بيان کړئ؟
لاندلي صحیحو جملو ته (✓) او غلطوته د (✗) نښه کېږدي:
- ۱- د سرو زرو نصاب شل درهمه دی او د سپينو زرو نصاب دوه سوه مثقاله دی. ()
- ۲- هغه خوک چې هیڅ نه لري او یا د فقير خخه کم مال ولري، مسکین دی. ()

کورني دنده

د پورتنېو پوبنتنو څوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي.

د حج تعریف

حج په لغت کې: قصد ته وايبي.

او په اصطلاح کې: د یو خاص څای زیارت کول، په خاص وخت او خاصو کرنو سره، حج بلل کېږي.

د حج حکم

د اسلام مبارک دین پنځم رکن حج دی، په هغه چا باندې چې استطاعت او قدرت د حج ولري فرض عین دی.

د حج د فرضیت د لائل

د حج فرضیت په قرآن کريم، احاديثو او دامت په اجماع ثابت دی.

۱- قرآن کريم: اللہ ﷺ فرمایی: (وَلِلّٰهِ عَلٰى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا)
(۱)

د الله ﷺ د رضا پخاطر په هغو مسلمانانو باندې د حج کول فرض دي چې د لاري توشه ولري.

۲- حدیث: په احاديثو کې د اسلام مبارک دین پنځم رکن حج بنودل شوي.

۳- اجماع: د اسلامي امت ټول مجتهدين د حج په فرضیت متفق دي.

۱- (آل عمران/۹۷)

د حج د وجوب شرطونه

فقهاء کرامو رحمهم الله تعالى د حج د وجوب لپاره، لاندي شرطونه بنو دلي دي:

- ١- اسلام: په کافر باندي حج نشته.
- ٢- عقل او بلوغ، نو په لپوني او ماشوم حج نشته.
- ٣- قدرت او استطاعت، قدرت او استطاعت په لاندي شيانو تحقق مومي:
الف: د بدن روغولي (صحت)، يعني داسي ناروغتيا ونه لري چې د سفر مانع گرخي.
ب: د لاري د تگ او خوراک مصارف باید ولري.
ج: د کور نه تر حج پوري لاره به په امن وي (امنيت).
د: که چېري کومي بشخي د حج نيت کري وي باید یو مسلمان محروم ورسره وي.
ه: د حج کولو په وخت کې باید د حج مصارف په لاس کې ولري.

د حج د صحت شرطونه

١. اسلام.
٢. تميز او عقل.
٣. احرام.
٤. په مخصوصو خاينونو کې د بنو دل شويو عبادتونو ادا کول، يعني په عرفات کې د عرفې په ورخ درېدل او د کعبې شريفې نه د زيارت طواف کول، داسي نه چې د یو پر څای بل وکړي.
٥. په خپل وخت کې د بنو دل شويو عبادتونو کول.

فعاليت

- زده کونکي دي پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او څواب په میتود سره تکرار کړي.

اردیون

۱- لاندی پونتنو ته څواب ووايast:

کورنی دندہ

پورتنیو پونینتو ته په خپلو کتابچو کي خوابونه ولیکي.

د حج فرایض او واجبات

د عرفات میدان (جبل الرحمة)

بیت الله الحرام

د حج فرایض درې دي:

- ۱- احرام،
- ۲- د زیارت طواف،
- ۳- د عرفې په ورخ عرفات کې دريدل.

د حج واجبات:

- ۱- له میقات نه د احرام تړل،
- ۲- په عرفات کې د لمر تر پریوتلو پورې تم کیدل،
- ۳- په مزدلفه کې د ربنتیني سباله را ختلوا د لمر تر را ختلوا پورې تم کیدل،
- ۴- د جمراتو د یشتل،
- ۵- ذبح (د قارن او ممتع حاجي لپاره)،
- ۶- د سر د یښستانو حلق او یا تقصیر په خپل وخت کې،
- ۷- د جمراتو د یشتلو تقديم په حلق باندي،
- ۸- د اختر د ورځونه د فرضي طواف نه تاخیرول،
- ۹- د صفا او مروه تر منځ سعې کول،

- ۱۰- د سعی شروع له صفا نه،
- ۱۱- طواف وداع کول،
- ۱۲- د حجر اسود نه د طواف شروع کول،
- ۱۳- بنی خوا ته طواف کول،
- ۱۴- په اوداسه طواف کول،
- ۱۵- د عورت پټول،
- ۱۶- په احرام کې له ممنوعه کارونو خخه ئان ساتل، لکه: د گنډل شوبو جامو
اغوستل، د سر پټول (د نارینه لپاره)، د نوکانو غوڅول او د ویښتانو تراشل او
کمول.
- ۳- په سعی کې بايد لاندې کارونه مراعات شي
- ۱- سعی (تګ) به له صفا خخه پیلوی.
- ۲- صفا او مروه ته به پورته کېږي.
- ۳- د هري سعې په پیل کې به لاسونه پورته کوي مخ به قبلې ته کوي او تکبیر به
وايې.
- ۴- د سعې پر مهال به دعا گانې، تکبیرات، تسبیحات او تهلیلات وايې.
- ۵- سعې به له طواف خخه وروسته کوي.
- ۶- په اوداسه سره سعې کول سنت دي.
- ۴- په مزدلفې کې بايد لاندې کارونه په پام کې ونيول شي:
- ۱- د اختر شپه تېرول په مزدلفه کې سنت دي.
- ۲- د مابنام او ماخوستن لمونځونه یوځای کول په یو آذان او اقامت سره په مزدلفه
کې سنت دي.
- ۳- له مزدلفې خخه د لوبيا په اندازه کانې او ګټې راټولول، سنت دي.
- ۴- زیات تکبیر، تسبیح، تهلیل، استغفار او په نبی اکرم صلی الله علیه وسلم درود
ویل،
- ۵- په آرام سره د مزدلفې نه منۍ ته تمل.

د جمره ويشتل

ټولې جمرې دری دي:

- ۱- کبرۍ یا د عقبي جمره،
- ۲- وسطۍ جمره،
- ۳- صغري جمره.

د عقبي جمره ويشتل

د عقبي د جمرې موقعت: د عقبي جمره له منۍ خخه مکې لور ته دريمه جمره ۵۵، او جمرة الکبرۍ هم بلل کېږي.

د عقبي جمرې د ويشتلو وخت: د عقبي جمرې د ويشتلو وخت د لوی اختر ورځې د سهار راختلو خخه پیل او د یوولسمې ورځې د سپیده داغه پوري دوا مومي، که چېړي کوم حاجي له دي وخت خخه تاخیر وکړ دم؛ ورباندي لازميږي.
غوره وخت یې د لمر ختلنونه تر زواله پوري دي.

۲- د درې واپو جمره ويشتل د ذي الحجه په ۱۱-۱۲-۱۳ ورڅو کې:

د ويشتلو وخت: په یوولسمه او دولسمه ورڅ باندي د لمر له زوال خخه تر غروبه پوري یې ويشتل سنت دي او له غروب خخه تر سهار ختلن پوري هم جواز لري مګرد کراهیت سره.

د اختر په خلورمه ورڅ د جمراتو ويشتل اختياري دي او وخت یې د سبا له ختلو خخه تر لمر پريوتلو پوري خود زوال نه مخکې یې ويشتل مکروه دي.

مسئله: په هر حاجي لازمه د چې د اختر په دويمه او دريمه، درې واپه جمرات: (صغرۍ، وسطۍ او کبرۍ) وولي.

د جمره ويشتلو د صحت شرطونه:

۱- جمرې به په هغه شي باندي ولې چې د ئىمکې له جنس خخه وي لکه کانۍ، لوبه.

۲- هره جمره به په بيلو بيلو اوو کانبو ولې.

۳- کله چې درې واپه جمرې ولې؛ نوباید په ويشتلو کې یې ترتیب مراعت کړي، یعنې لوړې به صغري بیا به وسطۍ او په پای کې به کبرۍ جمره ولې.

فعالیت

- زده کونکی دې پورتنی مطالب په انفرادي او یا گروپی شکل د سوال او خواب په میتدود سره تکرار کړي.

ارزونه

- لندې پونشنو ته خواب ووايast.
الف: د حج واجبات خو دي؟ په لنډ ډول ېي بيان کړئ.
ب: په سعې کې کوم امور باید مراعات شي؟
ج: په مزدلفې باندې د دريدلو سنتونه بيان کړئ.
د: د جمرو ويستل خه وخت پيلپري؟ او خه وخت پاي مومي؟ لنډه اشاره ورته وکړئ.
ه: د یو پرڅای د بلې جمرې ويستل خه حکم لري؟
- لندې صحیحو جملو ته (ص) او غلطو ته د (x) علامه کېږدی.
الف: حاجی به د صفا او مروه ترمنځ سعې د طواف خخه وړاندې کوي.
ب: ټولې جمرې درې دي.

کورني دنده

پورتنیو پونشنو ته په خپلو کتابچو کې خوابونه ولیکۍ.

د حج دولونه

۱- حج په دری ډوله دي:

۱- قران.

۲- تمنع.

۳- افراد.

کوم یو پدې کې غوره دي؟

تر ټولو غوره قران، ورپسې تمنع او بیا افراد دي.

لومړۍ: د قران حج

د قران معنا: قران په لغت کې: د دوه شیانو نېردي کولو ته وايي.

او په اصطلاح کې: (د حج او عمرې یو ځای نیت کول او ادا کولو ته) د قران حج وايي.

د قران حج طریقہ

کله چې قارن مکې شریفې ته ننوت، خپله عمره سرته رسوي، خو له احرام خخه څان نه او یاسي بلکې په احرام کې پاتې کېږي، کله چې د حج مراسم د ذي الحجه په اتمه شروع شي؛ نو بیا به په همدې احرام کې منۍ ته روان شي او د فرضي حج مناسک به شروع کړي.

د قارن تکلیف نسبتاً متمع او مفرد ته زیات وي، خکه له کومې ورځې نه چې عمره یې کړي ده تر اختر پوري باید په احرام کې پاتې شي.

په قارن باندې د شکر دم واجب دي، یعنې قارن به د الله ﷺ د شکر په خاطر یو خاروی حلالوی.

د تمنع حج

د حج په سفر کې د حج او عمرې ادا کولو ته چې په بیلا بیلو احرامونو باندې وي د تمنع حج وايي.

د قران او تمنع حج فرق

متمنع لوړۍ احرام صرف د عمرې لپاره تړي، کله یې چې عمره خلاصه کړه نو

خپل احرام لري کوي او په عادي توگه خپل وخت تيري، کله چې د حج وخت ورسيري بيا د دويم خل لپاره خپل احرام تري.

خو قارن د عمرې او حج لپاره يو خل احرام تري، تر خويې چې حج خلاص کړي نه وي تر هغه وخته پوري په احرام کې پاتې وي که مکې ته د حج د وخت نه يوه میاشت مخکې هم داخل شوي وي بيا هم د حج تر وخته پوري باید په احرام کې پاتې شي. په متمتع باندي هم د شکر دم لازميږي.

دریم: د افراد حج

افراد په لغت کې: يواحې کولو ته وايي.

او په اصطلاح کې: هغه حج دی چې په هغه کې يواحې د حج کولو احرام وټول شي او عمره ونه کړي.

په مفرد باندي د شکر دم نشته.

فعاليت

- زده کونکي دې د حج د اقسامو تفاوتونه په انفرادي او یا ګروپي توگه بیان کړي.

اردزونه

الف - لاندې پونښتو ته ځواب ووایاست.

۱ - حج په خو ډوله دی؟

۲ - قران خه معنا لري؟ طریقه یې بیان کړئ.

۳ - تمنع خه معنا لري؟ طریقه یې بیان کړئ.

ب - لاندې صحیحو جملو ته د (ص) او غلطو ته د (غ) نښه کېږدئ.

۱ - د شکر دم يواحې په متمتع حاجي واجب دی.

۲ - قارن د عمرې او حج لپاره يو خل احرام تري ()

کورنۍ دنده

پورتنيو پونښتو ته ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ووایاست.

د حج مٿئو ڦه مسایل

د حلق معنا

د ویستانو خريل يا ڪلول (حلق) بلل ڪپري (يواخي د نارينه لپاره)

د تقصیر معنا

د سرنه د ویستانو ڪمول (قصیر) بلل ڪپري.

طواف الوداع

دا هنجه طواف دی چي حاجيان پي له مکي نه د وتلو په وخت کي د وداع (رخصتى) په نيت سره کوي.

دي ته طواف (صلدر) هم وايي، دا طواف په هنجه حاجي واجب دی چي له ميقاتو خخه بهر اوسييري او د مکي په اوسيدونکي باندي نشته.

د طواف الوداع سقوط

طواف الوداع له معلومو بنخو خخه ساقطييري.

فعاليت

- زده کونونکي دي پورتنى مطالب په انفرادي او ڳارهي شكل دسوال او ٿواب په ميتدود سره تكرار کري.

لاندي پوبنتنو ته ٿوابونه وواييء:

١. حلق او تقصیر خه معنالري؟ تعریف یېي کړئ.
٢. د طواف الوداع بل نوم څه دي، په چا واجب او کله ساقطېږي؟

پورتنيو پوبنتنو ته په خپلو ڪتابچو ڪپي ٿوابونه ولیکيء.